

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Problematika lidských práv a její aplikace na africký kontinent

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor : Bc. Kamila Polášková

Studijní obor: Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro SŠ
a 2. stupeň ZŠ - Učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ
II. ročník - prezenční studium

Olomouc 2014

Vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze literaturu uvedenou v příloženém seznamu. Nemám námitek proti půjčení práce se souhlasem katedry ani proti zveřejnění práce nebo její části.

V Olomouci dne 14. 4. 2014

Bc. Kamila Polášková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla za pomoc při psaní diplomové práce poděkovat Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D., který mi poskytoval velmi cenné rady a podněty k tématu. Tímto bych chtěla také poděkovat mé sestře Mgr. Radaně Poláškové za konzultace ohledně pedagogické aplikace a celé mé rodině za podporu.

Obsah

Úvod.....	7
1 Problematika lidských práv – teoretické aspekty	9
1.1 Původ idejí lidských práv	9
1.2 Prameny práva	11
1.3 Významné dokumenty vztahující se k lidským právům	16
1.3.1 Deklarace nezávislosti Spojených států amerických.....	16
1.3.2 Deklarace práv člověka a občana.....	17
1.4 Globalizace lidských práv.....	18
1.5 Plnění úmluv o lidských právech	20
1.6 Regionální systémy ochrany lidských práv.....	21
2 Africký kontinent a jeho demografické a politické aspekty.....	26
2.1 Demografické aspekty	26
2.1.1 Západní a střední Afrika	28
2.1.2 Jižní a východní Afrika	30
2.2 Politické aspekty	33
2.2.1 Kolonizace	33
2.2.1.1 Rozdělení sfér vlivu.....	35
2.2.2 Dekolonizace.....	38
2.2.3 Současné problémy Afriky	40
3 Vybrané geografické oblasti, kde docházelo k porušování lidských práv	42
3.1 Súdán.....	42
3.1.1 Reálie Súdánu	42
3.1.2 Obyvatelstvo Súdánu.....	43
3.1.3 Hospodářství Súdánu.....	43
3.1.4 Historie Súdánu.....	47

3. 1. 5 Súdánský konflikt.....	50
3. 1. 6 Konflikt v Dárfúru.....	53
3. 1. 7 Vznik Jižního Súdánu a současná situace.....	55
3. 2 Jihoafrická republika	58
3. 2. 1 Reálie Jihoafrické republiky	58
3. 2. 2 Obyvatelstvo Jihoafrické republiky	59
3. 2. 3 Hospodářství Jihoafrické republiky	60
3. 2. 4 Historie Jihoafrické republiky.....	61
3. 2. 5 Počátky apartheidu v Jihoafrické republice	66
3. 2. 6 Konec apartheidu v Jihoafrické republice	73
3. 2. 7 Situace v Jihoafrické republice po pádu apartheidu.....	76
4 Současný stav lidských práv.....	80
4. 1 Africká unie	80
4. 1. 1 Předchůdce Africké unie - Organizace africké jednoty.....	80
4. 1. 2 Úloha Africké unie při řešení konfliktů.....	84
4. 2 Amnesty International	86
4. 2. 1 Cíle Amnesty International.....	86
4. 2. 2 Vznik Amnesty International.....	86
4. 2. 3 Amnesty International a její působení v Africe	87
4. 3 Organizace Spojených národů	90
4. 3. 1 Vznik Organizace Spojených národů.....	91
4. 3. 2 Právní normy Organizace Spojených národů	91
4. 3. 3 Vysoký komisař OSN pro lidská práva.....	92
4. 3. 4 Rada pro lidská práva OSN	93
4. 3. 5 Úrovně angažovanosti Organizace Spojených národů.....	93
4. 3. 6 Operace OSN na udržení míru v Africe	95

5 Pedagogická aplikace	97
5. 1 Zařazení tématu v kurikulárních dokumentech.....	97
5. 2 Projektová výuka k problematice lidských práv	99
5. 2. 1 Metody a organizační formy projektové výuky.....	100
5. 2. 2 Kognitivní, psychomotorické a afektivní cíle projektové výuky.....	101
5. 2. 3 Potřeby pro projektovou výuku	102
5. 2. 4 Průběh jednotlivých hodin projektové výuky	102
Závěr	107
Seznam použitých zkratk.....	109
Prameny a literatura	111
Seznam příloh k pedagogické aplikaci.....	117
ANOTACE	138

Úvod

Cílem diplomové práce je analýza problematiky lidských práv a její aplikace na africký kontinent. Součástí diplomové práce je také pedagogické zpracování tématu.

Pozornost bude věnována teoriím a dokumentům, na kterých jsou založena lidská práva a jejich ochrana. Dále také situaci na africkém kontinentě v období kolonialismu, dekolonialismu a především současnému stavu. Blíže se budeme zabývat stavem lidských práv ve dvou zemích Afriky, konkrétně Súdánu a Jihoafrické republiky.

Významnou částí práce bude také pedagogická aplikace, která má za cíl seznámit žáky druhého stupně základních škol s lidskými právy a vést je k aktivnímu postoji při jejich ochraně.

Problematika lidských práv je natolik rozsáhlá a komplikovaná, že postihnout ji v plném rozsahu v rámci diplomové práce není možné. Práce bude proto zaměřena na africký kontinent, kde i v současné době stále dochází k rozsáhlému porušování základních lidských práv.

Diplomová práce bude strukturována do pěti hlavních kapitol, ve kterých budou rozpracovány jednotlivé oblasti výše uvedeného tématu.

První kapitola bude vyhrazena pro vymezení teoretických aspektů problematiky lidských práv. Bude zde zmíněn původ idejí lidských práv a prameny práva, ze kterých vychází. Nebudou opomněny ani významné dokumenty, které vznikly za účelem ochrany základních lidských práv. Dále se podíváme na rozšíření ideje lidských práv v rámci celého světa, způsoby plnění úmluv a regionální systémy jejich ochrany.

Ve druhé kapitole se zaměříme na demografické a politické aspekty afrického kontinentu. Historické ohlédnutí za obdobím kolonialismu a následné dekolonizace nám objasní události, s jejichž dopadem se setkáváme ještě dnes. Zmíněny budou také nejpálčivější problémy současné Afriky.

Třetí kapitola bude pojednávat o vybraných oblastech, kde docházelo k porušování lidských práv. Bude se jednat o Súdán, kde se lidé v důsledku složité politické situace potýkají s konflikty a násilnostmi. V rámci tohoto státu se budeme také blíže zabývat vleklým konfliktem v Dárfúru. Další zemí, o které bude diplomová práce pojednávat, je Jihoafrická republika. Jedná se o zemi, kde impuls ke zrušení politiky apartheidu vyšel přímo z prostředí domácí politiky.

Čtvrtá kapitola pojednává o současném stavu lidských práv. Zmiňuje úlohu některých organizací, jejichž cílem je zabezpečení a ochrana lidských práv. Konkrétně bude pojednáno o Africké unii, Amnesty International a Organizaci Spojených národů.

Pátá kapitola seznámí čtenáře se zařazením tématu lidských práv v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy. Především pak podá příklad možného způsobu zpracování výuky lidských práv.

V českém prostředí není téma této diplomové práce příliš frekventované. Dostupné jsou publikace věnující se Africe v kontextu jejích dějin. Příkladem takové práce je např. “ Čas soumraků : rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce. “ od Vladimíra Nálevky, “ Dějiny moderní Afriky “ od Richarda Reidy či “ Dějiny Afriky “ od Jana Klímy. K tématu lidských práv využijeme knihu Ondřeje Krejčího “ Lidská práva “. Při práci na pedagogické aplikaci budeme vycházet především z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.

1 Problematika lidských práv – teoretické aspekty

Problematika lidských práv patří k tématům, která jsou předmětem zájmu lidí již od nepaměti. Můžeme to chápat jako přirozený projev člověka, jenž v průběhu dějin usiloval nejen o svou svobodu, ale také o naplnění podmínek na rovnoprávný život pro všechny. Přestože pojem „lidská práva“ je poměrně frekventovaný, můžeme být konfrontováni s různými pojetími jeho výkladu. Proto za účelem sjednocení pojmového aparátu pro čtenáře této diplomové práce, bude první kapitola zaměřena na vymezení základních teoretických aspektů lidských práv, jejich historii, ovlivnění filosofickými myšlenkami a mezinárodní vývoj.

1.1 Původ idejí lidských práv

Podstatou všech definic lidských práv je vize univerzálních a kosmopolitních představ spravedlnosti. V dnešní době jsou tedy lidská práva chápána jako nezczizitelná, konkrétní a univerzální.¹ Současnému pojetí lidských práv předcházelo mnoho století jejich formování. Není proto divu, že prvotní myšlenky světoobčanství a kosmopolitismu lze nalézt také u jednoho z nejvýznamnějších filosofů historie, Sokrata. Sokrates měl prohlásit: „*Jsem občanem světa.*“² Tím vyjádřil pojetí bytí člověka, které je spojeno s lidstvím jako takovým, nikoliv s podřízením státu.

Počátky dnešních myšlenek o lidských právech však odborníci přičítají stoické koncepci přirozeného práva. Stoikové ztotožnili přírodu a rozum, čímž vytvořili základ koncepce přirozeného práva, které je nadřazeno právu pozitivnímu. Byli to právě oni, kdo přišli s požadavkem spravedlnosti a lásky k člověku pro všechny, což byl v době antiky, která neuznávala za člověka otroky ani barbary, revoluční požadavek. Stoická filosofie ve svém důsledku ovlivnila vývoj římského práva, které později ovlivnilo právo evropské.³ Stoikové svou činností přispěli k obohacení slovní zásoby o nové pojmy, a to konkrétně o pojem kosmopolitismus a humanismus. Pojem humanismus je novotvarem odvozený od Cicerova pojmu *humanus*, což znamenalo lidský, vzdělaný a mravně ušlechtilý.⁴ Požadavkem obecné lásky mezi lidmi, která nezná stavovské hranice a je všeobjímající, se stoikové podobali vyznavatelům křesťanství.

---

¹ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 10

² Tamtéž. s. 10

³ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. s. 151

⁴ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 11

Křesťanství mělo na pojetí lidských práv nemalý vliv. Toto náboženství přichází s myšlenkou rovnosti všech lidí, jež má původ od jediného Boha. Podle křesťanství Bůh stvořil člověka k obrazu svému, a proto má každý z nás zachovávat lásku a úctu ke všem lidem. Ideje rovnosti a bratrství nejsou jen záležitostmi evropských kultur, ale můžeme je nalézt také v buddhismu nebo také u významných východních filozofů, jako byl Lao'c a Konfucius. Buddhismus a Kristovo učení mají společné to, že i Buddha se v zásadě obrací ke všem lidem, stavům a národům. Není řečeno, že by se také nižší kasty nemohly mít účast na osvobození z utrpení. Právě v tomto přístupu můžeme opět spatřit myšlenku rovnosti, kdy není důležité, z jaké kasty jedinec pochází, protože všichni jsou stejní a mají právo na spasení.⁵

Tvůrcem významných humanistických názorů, které ovlivnily vývoj pojetí lidských práv, byl také nejvlivnější čínský filosof Konfucius. Podle jeho mravního ideálu by měl každý člověk ve svém jednání zachovávat mravní vážnost. Velmi známým je jeho výrok: „*Co sám nechceš, nečiň jiným!*“⁶ Tímto jednoduchým pravidlem by se podle Konfucia měla řídit celá společnost, jedině tak lze dosáhnout míru. Taoismus se ve vztahu k druhým podobá konfucianismu a křesťanství, přičemž je opět myšleno, že člověk nemá druhým činit, to co sám nechce a chovat se k druhým s úctou.⁷

Podíváme-li se na starověké a středověké pojetí lidských práv, zjistíme, že bylo v rámci filosofie vzdálené od politické skutečnosti. Snaha byla vynakládána na hledání pravidel pro státní moc, kdy zvykové právo bylo postupně nahrazováno jednotlivými zákony. Někdy je toto postupné vytváření pravidel považováno za počátky moderního pojetí lidských práv. Prvním dokumentem, který vymezil lidská práva v duchu, jenž je podobný dnešnímu pojetí lidských práv, byla Velká listina svobod (Magna charta libertatum).⁸ Tuto listinu vydal roku 1215 Jan Bezzemek, čímž omezil svou moc ve vztahu k svobodným pánům a církvi. Dodnes slouží jako dokument, na který se ve Velké Británii odvolávají právní normy. Na počátku moderního pojetí lidských práv stály dokumenty, jenž neusilovaly o práva pro všechny, ale pouze o ochranu před svévolným rozhodováním privilegovaných vrstev společnosti. Proto jsou ideje lidských práv dokončeny až tehdy, když

---

⁵ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. s. 71

⁶ Tamtéž, s. 71

⁷ Tamtéž, s. 71

⁸ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. 176 s. s. 13

se snaží obsáhnout všechny stránky lidského života a projevují zájem o všechny lidi bez jakýchkoliv rozdílů. Na tomto vývoji měly značný podíl myšlenky osvícenství.⁹

Podle osvícenství a také racionalismu je člověk chápán jako lidská bytost nadaná rozumem, která se aktivně podílí na svém osudu. Lidská práva jsou považována z pohledu dějin politické filosofie za výsledek přirozenoprávní teorie, podle níž práva vznikají v přírodním „pre-sociálním“ stavu. Osvícenství přichází jako první s představou lidských práv, která jsou nezcizitelná, konkrétní a univerzální.¹⁰

1.2 Prameny práva

S problematikou povahy lidských práv je úzce spojena otázka pramenů práva. Původ práv byl a je dodnes předmětem diskuzí mnoha odborníků. Základní spor je veden mezi zastánci přirozeného práva a právními pozitivisty. Tyto dva hlavní názorově odlišné tábory si kladou otázku, kdo je zdrojem práva – příroda, bůh nebo zákon? Podle současných teorií lidských práv můžeme vysledovat až pět představ o původu a povaze lidských práv – přirozenoprávní teorie, vize práv z boží vůle, popření ideje lidských práv pozitivisty, představa o lidských právech jako samozřejmosti a civilizační koncepce lidských práv.¹¹

Přirozenoprávní teorie pokládá lidská práva za člověku vlastní ještě před vznikem státu. Za dokument, který z této teorie vychází můžeme považovat první dvě znění Deklarace práv člověka a občana. O smluvním základu lidských práv se zmiňuje již Glaukón v Platónově Ústavě. Glaukón se domníval, že se lidé „dohodli vzájemně nečinit bezpráví a nemuset je tudíž ani snášet. A proto si prý potom lidé začali dávat zákony a navzájem uzavírat smlouvy a nazývat takto stanovený, zákonným a spravedlivým.“¹²

Thomas Hobbes, politický myslitel 17. století, vidí na počátku přirozených práv člověka jako egoistu, který usiluje o vlastní výhody. Jedná se zejména o zachování své existence a o vlastnictví co nejvíce statků. V přírodním stavu proto vládla mezi lidmi „válka všech proti všem“, což je proti přirozené lidské potřebě mít pocit jistoty. Hobbes ve své knize Leviathan píše: „... když lidé nemajíce nad sebou společné moci, která by je všechny držela na uzdě, jsou mezi sebou v tom stavu, kterému říkáme válka. Je to válka všech proti všem. Neboť válka nejsou jen boje ani násilné projevy nepřátelství, válka trvá po celou dobu, kdy je dosti zřejmá vůle rozhodnutí bojem ... tak podstata války není jen v skutečném

---

⁹ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 15

¹⁰ Tamtéž, s. 123

¹¹ Tamtéž, s. 123

¹² Tamtéž, s. 124

bojování, nýbrž již v době, kdy se k válce dělají přípravy, a trvá po celý ten čas, kdy není jistoty o opaku. Všechn ostatní čas se pak nazývá mír.“¹³ Jistotu se proto lidé rozhodli zajistit tím, že se dohodli na vytvoření nadřazené moci – státu.¹⁴ Tím se Hobbes liší od středověkého křesťanského nazírání na stát a právo. Považuje jej za čistě lidský „produkt“, který má splnit daný účel, nepřisuzuje mu žádný náboženský či metafyzický původ. Podle Hobbse tedy jednotlivci náleží přirozená práva, ta však měla mít platnost v přirozeném, předstátním stavu.

V 18. století John Locke přichází s myšlenkou, že lidská práva jsou nezadatelná a nezcizitelná. Vychází z úvah o přirozeném stavu, ve kterém jsou si všichni rovni, a proto nemá žádný jedinec právo k povyšování se nad druhého. Ve svém díle „Druhé pojednání o vládě“ Locke o přirozeném stavu říká: „*Je to stav dokonalé svobody řídití svá jednání a nakládati se svým majetkem a se svými osobami, jak považují za vhodné, v mezích přirozeného zákona, aniž žádají povolení nebo závisí na vůli kohokoli jiného. Je to také stav rovnosti, v němž všechna moc a pravomoc je vzájemná, aniž jeden má více než druhý.*“¹⁵ Lidé smlouvou zapůjčili jen část své suverenity pro efektivnější naplnění své svobody.

S tímto pojetím práv nesouhlasí J.J.Rousseau, který ve své knize „O společenské smlouvě“ píše: „*Vzdát se své svobody znamená vzdát se své lidské hodnosti, svých lidských práv a dokonce i svých povinností.*“¹⁶ Rousseau také říká, že: „*Člověk se narodil svobodný, ale všude je v okovech.*“¹⁷ Svobodný souhlas by proto měl být základem společenské smlouvy, kdy každý jedinec dává svou osobu a moc společnosti jako společný statek, který spadá pod nejvyšší řízení obecné vůle. Duševním spojením jednotlivců pak vzniká lid, jenž je nositelem suverenity.¹⁸ Rousseau konkrétně říká: „*Nuže, jelikož lidné nemohou zploditi nové síly, nýbrž jen sloučiti a řídití ty, které tu jsou, nemají jiného prostředku záchovy, než aby utvořili sloučením souhrn sil, který by mohl zvítěziti nad odporem, uváděli síly ty v pohyb jedinou pružinou a dali jim působiti v souhlase.*“¹⁹ Lidé mají podle Rousseaua právo

---

¹³ HOBBS, Tomáš. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Josef Hruša. Praha: Melantrich. 1941. s. 162.

¹⁴ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. s. 225

¹⁵ LOCKE, John. *Dvě pojednání o vládě*. Vyd. 1. Praha, 1965. s. 140

¹⁶ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 124

¹⁷ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. s. 285

¹⁸ Tamtéž, s. 285

¹⁹ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. s. 31

v případě, že držitel státní moci porušuje lidská práva, tuto moc svrhnout, a v případě nutnosti i revolucí. Myšlenky tohoto významného filosofa měly velký vliv na Velkou francouzskou revoluci, která ve své době usilovala o naplnění lidských práv.

Nejvýznamnější německý filosof Imanuel Kant, jehož filosofie zahrnuje i myšlenky týkající se práva, odmítl tezi Davida Huma. Ten upozornil, že žádný stát nebyl v minulosti založen smlouvou a kdyby byl, neznamenala by tato dohoda již pro současníky žádný závazek. Podle Kanta, přestože přirozenoprávní teorii může někdo považovat za neprokazatelnou hypotézu, její praktický význam je skutečně reálný. Společenská smlouva by měla zákonodárce vést k přijímání takových zákonů, jež by na jeho místě odsouhlasil také lid.²⁰ Kant se vyjadřuje k politikům takto: „ *Morální politik si učiní zásadu: Vyskytnou-li se v ústavě státu nebo v mezistátních vztazích chyby, kterým nebylo možné předejít, je povinností zejména hlav států, aby uvážily, jak by bylo možné tyto chyby co možná ihned napravit a dát je do souladu s přirozeným právem, tak jak je máme před očima jako vzor v ideji rozumu, i kdyby to mělo přinést újmu jejich sebelásce.* ²¹ Kant tedy osvětlil funkci práv, ale nikoliv jejich původ.

Smluvní teorie vychází z předpokladu, že lidé měli v původním stavu přirozená práva. Tato vazba mezi přirozenými a lidskými právy je však velmi těžko prokazatelná. Smluvní teorie nám tedy více než původ lidských práv osvětlují užitek právních norem jako takových, které by měly v ideálním případě nastolit řád a pořádek ve společnosti.

Za další možný původ lidských práv bývá považován boží záměr. Ten vyjadřuje vůli transcendentálního Stvořitele, který člověka stvořil a zároveň mu udělil jeho práva. Významnými představiteli tohoto názoru byli v křesťanském světě Augustin Hippo a Tomáš Akvinský. Akvinský byl ovlivněn naukou Aristotela, který vyjádřil myšlenku, že člověk je zoon politikon - tvor společenský. Protože je pro člověka přirozené žít ve společnosti, pak také musí automaticky existovat způsob, jak ji řídit. Tímto způsobem Akvinský zdůvodňuje společenskou autoritu, jenž pochází od Boha a stanovuje zákony.²² Bůh vytvořil souhrn pravidel pro řízení světa, která představují věčné právo. Přirozené právo je pak chápáno jako projev tohoto věčného práva. Tím, že se člověk těmito pravidly řídí, účastní se na věčném zákoně a tím se připravuje na posmrtný život. Snaha o dosažení věčného života po smrti je

---

²⁰ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. 176 s. s. 127

²¹ Kant, Immanuel. *K věčnému míru : filosofický projekt : O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit v praxi*. Praha : Oikoymenh, 1999. s. 38

²² STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. s. 199

pro Akvinského hlavním smyslem lidského života. Naplnění lidských práv se tak stává druhotným problémem. Tato koncepce je problematická především z důvodu předpokladu, že práva nám byla darována „Vyšší bytostí“. Byla – li nám práva darována Bohem, je těžké zajistit jejich dodržování kvůli lidské nedokonalosti. Český politolog O. Krejčí se domnívá, že : „ *Praktickým nebezpečím vize božího zdroje lidských práv se stává riziko, že představa božího záměru může být vztahena na kterékoliv společenské uspořádání a myšlenka lidských práv se tak změni na ideologickou apologetiku status quo.* “²³ V historii byla lidská práva často porušována, na což vize božského záměru nemá zdůvodnění. Paradoxem zůstává, že období největšího náboženského vlivu na politiku bylo zároveň obdobím velmi necitlivým k lidským právům.

Ke změně dochází během kalvínské revoluce v 16. století, kdy po několika staletích dochází k postupnému zbavení se závislosti člověka na církvi. Představa suverénního státu a občanské společnosti, stály na počátku novodobých vizí lidských práv. Ideu lidských práv nenalzáme v katolické sociální doktríně až do poloviny dvacátého století. To znamená, že křesťanské představy o božím právu nebyly základem koncepcí lidských práv. Zajímavou skutečností představuje nalezení těchto koncepcí v islámských dokumentech z druhé poloviny 20. století. Za příklad je uváděna Univerzální muslimská deklaráce lidských práv z roku 1981 nebo také Káhirska deklaráce lidských práv v islámu z roku 1990.²⁴

Lidská práva jako iluzi považovali již někteří autoři osvícenství. Především kvůli problému jejich nejasného původu a uvedení do reality. Představitel této myšlenky byl také Jean Denis Lanjuinais, který předsedal Konventu v roce 1795. Lanjuinais považoval koncepci lidských práv za nebezpečný nesmysl, jelikož se obával vzpour proti ústavě. Také pro Jeremy Benthama představuje koncepce lidských práv nebezpečnou revoluční výzvu. Podle něj právo pochází ze zákona. Říká, že: „ *Z reálných zákonů vycházejí reálná práva, ale z imaginárního zákona, ze „ zákona přírody „ vycházejí imaginární práva. Přirozené právo je jednoduše nonsens...* “²⁵ Tyto teze se tedy domnívají, že neexistuje jiné právo než to, které vytvořil a garantuje v zákonné formě stát.

Jedním z představitelů tohoto názoru byl John Austin, jenž byl zakladatelem britské pozitivisticko – právní teorie. Zastával názor, že „ *neexistuje jiné právo než zákon, neboť není*

---

²³ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 127

²⁴ Tamtéž, s. 127

²⁵ Tamtéž, s. 130

práva mimo moc zajistit předmět práva. ²⁶ Rozhodující roli tedy hraje moc, jenž je výchozím bodem v Austinových teoriích. Moc považuje za zdroj příkazu, jenž je ztělesněn v zákoně, ze zákona se odvozuje povinnost a ta je teprve pramenem práva.

Právní teoretik a tvůrce normativní teorie práva Hans Kelsen odmítal tezi přirozeného práva jako dualistickou koncepci. Dualita podle něj vyplývá z předpokladu této teze, že kromě existujícího práva je i právo ideální. Ideální právo by tak bylo nadřazeno tomu, jenž bylo ustanoveno lidskou činností. Kelsen tak nepovažuje přirozené právo za právo pocházející z přírody, ale za subjektivní soud, který přisuzují zastánci přirozenoprávní teorie samotné přírodě. ²⁷

Přirozenoprávní koncepce tak odmítají nejen realisté, kteří uznávají pouze pozitivní právo a nehledají jeho původ. Ale také právní pozitivisté, kteří lidská práva považují za nepodložené teze.

Lidská práva jako samozřejmost považuje mnoho z novodobých dokumentů, jenž se zabývají touto problematikou. Neřeší tedy jejich původ, rozpor spojený s teorií a praxí ani základy jejich idejí. Deklarace, které by byly ovlivněny osvícenstvím a hovořily o nezadatelných, nezcizitelných a univerzálních právech se téměř nevyskytují. Příkladem tak může být Charta OSN nebo Všeobecná deklarace lidských práv. Téma původu lidských práv přestalo být podstatné. Naopak se do popředí dostává uznání práv jako výchozí bod pro spravedlnost.

Civilizační koncepce lidských práv vychází z pozitivistické kritiky, že vize lidských práv by měla být co nejbližší realitě. To znamená, že existují snahy o naplnění lidských práv v běžném životě. Tento proces je však velmi náročný a zdlouhavý. Prvním krokem je uvedení deklarací týkajících se lidských práv do mezinárodní právně závazné normy. Dále pak začlenění mezinárodních smluv do vnitrostátního práva. Posledním krokem je vytvoření sociálních podmínek pro jejich zajištění. Především poslední etapa je nejnáročnější, jelikož naplnění principů lidských práv, tak aby ovlivňovaly život všech, je značně složité. Je totiž nutné vytvořit právní, politické, ekonomické, sociálně-psychologické a mravní podmínky pro jejich uvedení do reality, což vyžaduje zapojení obrovského množství lidí a zdrojů.

---

²⁶ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 130

²⁷ Tamtéž, s. 130

1. 3 Významné dokumenty vztahující se k lidským právům

Tak jako idea lidských práv prochází svým vývojem od počátku svého zrodu, vyvíjí se a vznikají různé dokumenty, které se tuto myšlenku snaží nejen právně zakotvit, ale především uvést v život. Z historie známe několik významných dokumentů, které se nepřímo dotýkají některých z klíčových témat lidských práv. Příkladem může být již zmiňovaná Magna Charta Libertatum či Zlatá bula uherského krále Ondřeje II., které se staly základem limitů pro moc panovníka a možnosti šlechty ovlivňovat dění v zemi.

1. 3. 1 Deklarace nezávislosti Spojených států amerických

Prvním dokumentem, který již skutečně vycházel z idejí lidských práv a který měl zásadní vliv na další vývoj společnosti, byla Deklarace nezávislosti Spojených států amerických. Deklarace nezávislosti USA byla vyhlášena 4. července 1776 na shromáždění Kontinentálního kongresu, kde třináct amerických kolonií vyhlásilo samostatnost na Britské koruně. Hlavním autorem deklarace byl Thomas Jefferson, který prohlásil: „ *Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni rovni, že jsou nadáni Stvořitelem určitými nezcizitelnými Právy, mezi nimiž jsou Život, Svoboda a úsilí o Štěstí.*“²⁸ V tomto historicky významném prohlášení se uplatnily úvahy osvícenských filozofů, kteří prosazovali ideje uplatňování rozumu, svobody, tolerance a humanity, jelikož neusilovalo o specifická práva pro vybrané skupiny, ale o práva pro všechny.²⁹

Spojené státy americké se staly první zemí, kde se poprvé zrodila myšlenka demokratické republiky a kde byla také vyhlášena první deklarace lidských práv. Tato skutečnost nedlouho poté ovlivnila události na evropském kontinentě, kde propukly revoluce za boj o rovnocenné podmínky pro všechny bez rozdílu původu.

Deklarace nezávislosti USA představuje sekularizaci charakteru lidských práv, neboť vyjadřuje, že Stvořitel je sice zdrojem práv, ale rozhodující vliv při zajišťování jejich plnění, má vláda.

---

²⁸ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 19

²⁹ *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. xxvii, 1660 s. Velké komentáře.

1. 3. 2 Deklarace práv člověka a občana

S prvním návrhem Deklarace práv člověka a občana přišel na počátku Velké francouzské revoluce hrdina americké revoluce Gilbert du Motier, markýz de La Fayette.³⁰ Ústavodárné národní shromáždění deklaraci schválilo v srpnu 1789, do francouzské ústavy byla včleněna později roku 1791. „ Deklarace práv člověka a občana “ byla ovlivněna dříve vzniklou „ Deklarací nezávislosti USA “, neboť La Fayette připravoval prohlášení ve spolupráci s Jeffersonem, který tehdy ve Francii působil jako vyslanec Spojených států amerických. Ústavodárné národní shromáždění schválilo Deklaraci práv člověka a občana v rozsahu sedmnácti článků, přičemž podle ní se „ *lidé rodí a zůstávají svobodnými a rovnými ve svých právech. Společenské rozdíly se mohou zakládat pouze na prospěšnosti pro celek* “. ³¹

Deklarace práv člověka a občana se na rozdíl od Deklarace nezávislosti USA nedovolává Stvořitele, nýbrž místo něj dosadila přírodu, rozum a společnost. Je zde opět patrný vliv osvícenské filozofie, která ve Francii zaznamenala v 18. století značný rozmach.

Deklarace práv člověka a občana je prohlášením, které rozlišuje mezi právy člověka a občana. Podle ní jsou práva člověka právy obecnými, jež se tedy vztahují na všechny jedince. Kdežto práva občana jsou odvozená a souvisí se zákony daného státu. Podle některých odborníků dokonce tento významný dokument jako první přiznal ženám právo vlastnit majetek. Nakonec však uspělo jen právo volební jakožto právo politické.³²

Velká francouzská revoluce a Deklarace práv člověka a občana se stala cenným odkazem pro další generace. Inspirovala listinu práv, kterou Belgie zakotvila do ústavy v roce 1831. Pod vlivem zkušeností z Francie také ústavní výbor frankfurtského parlamentu vypracoval v červnu 1848 návrh základní listiny práv. Tento návrh se posléze stal impulsem pro vytvoření obdobného dokumentu rakouského říšského sněmu při jednání ve Vídni v roce 1848 a v Kroměříži.³³

Vliv Deklarace nezávislosti USA a Deklarace práv člověka a občana lze vysledovat až do 20. století, což svědčí o výjimečnosti a důležitosti těchto dokumentů.

---

³⁰ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 20

³¹ Tamtéž, s. 20

³² Tamtéž, s. 20

³³ Tamtéž, s. 20

1. 4 Globalizace lidských práv

Ve vývoji lidských práv znamenalo 18. století zásadní zlom, neboť jak již bylo zmíněno, byly přijaty dvě první nejdůležitější deklarace z oblasti lidských práv. Následující 19. století pokračovalo přijímáním jednotlivých právních norem, které zasahovaly do lidských práv, jednalo se například zrušení otroctví či rozvoj volebního práva. Století dvacáté se pak navrácí nejenom k samotným ideám lidských práv, ale přináší vznik prvních dokumentů na mezinárodní úrovni.

První pokus o spojení mezinárodní politiky s otázkou lidských práv, představoval návrh rezoluce od senátora Lewise Casse v Kongresu USA v roce 1849. Casse, který byl bývalým ministrem války a budoucím ministrem zahraničí USA, usiloval touto rezolucí o odsouzení Rakouska a Ruska za potlačení revoluce v Uhrách.

Diskuzi o lidských právech na mezinárodní úrovni vyvolala Gladstonova kritika britské politiky v druhé polovině 70. let 19. století. Tento liberální politik kritizoval turecký masakr Bulharů, kterému podle něj měla Velká Británie zabránit i přesto, že Osmanská říše byla jejím spojencem.³⁴

První mezinárodní smlouvou o lidských právech se stala „Úmluva o otroctví“, která byla přijata roku 1926 na půdě Společnosti národů. Tato úmluva s sebou přinesla pro smluvní strany závazek, že budou bránit obchodu s lidmi a úplně potlačí otroctví.

Velké změny v oblasti lidských práv nastaly po 2. světové válce, která s sebou přinesla nesčetné utrpení pro miliony lidí. Postupně začal vznikat systém institucí, norem a procedur ke kontrole plnění a prosazování lidských práv. Mezinárodní rozměr postupně nabyl globálního charakteru, kdy i přes klasické pojetí mezinárodního veřejného práva s jeho koncepcí nedotknutelnosti, jsou umožněny za určitých podmínek zásahy.³⁵

Základem novodobého mezinárodního systému lidských práv se stala „Všeobecná deklarace lidských práv“, která byla přijata 10. prosince 1948 na třináctém plenárním zasedání Valného shromáždění OSN v pařížském Paláci Chaillot. Později roku 1950 rozhodlo Valné shromáždění OSN, že 10. prosinec je Dnem lidských práv.

Dříve než vznikla „Všeobecná deklarace lidských práv“, byly přijaty jiné důležité dokumenty. Významným počinem bylo roku 1942 schválení „Deklarace Spojených národů“, kterou podepsala Čína, SSSR, Velká Británie, USA a její spojenci. O tři roky později,

---

³⁴ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 23

³⁵ Tamtéž, s. 24

v dubnu 1945, byla na Mezinárodní konferenci amerických států přijata „ Americká deklarace práv a povinností člověka „. Tato deklarace zdůrazňovala svobodu a rovnost všech lidí, ale také povinnost chovat se ke druhému jako k „bratru“. Dalším významným přijatým dokumentem byla Charta OSN, schválená v červnu 1945. Ta uvádí víru : „ *základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a národů velkých i malých* „.³⁶ Pouhý den před schválením „ Všeobecné deklarace lidských práv „ přijalo Valné shromáždění OSN formou rezoluce „ Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidia „.³⁷ Touto problematikou se proto „ Všeobecná deklarace lidských práv „ nezabývá.

„ Všeobecná deklarace lidských práv „ vznikala od počátku roku 1947 na půdě první Komise pro lidská práva OSN, která se tehdy jmenovala orgán „Ekonomické a sociální rady OSN „, které předsedala Eleanor Rooseveltová, manželka zesnulého prezidenta USA. Na prvním návrhu měli podíl, ředitel odboru lidských práv v sekretariátu OSN John Peters Humphrey, katolický filosof Jacques Maritain, právník a právní teoretik, nositel Nobelovy ceny René Cassin, existencialistický filosof Charles Malik, čínský konfuciánský filosof, dramatik, hudebník a diplomat Chang P'eng- ch'un.³⁸

Výčet daných osobností nám názorně ukazuje, že idea lidských práv je přítomna v různých přístupech k této problematice, avšak základ je vždy stejný. Základním principem deklarace je všeobecný respekt k základním svobodám, odmítnutí všech forem diskriminace a uznání občanských, politických, sociálních, kulturních a hospodářských práv člověka.³⁹ V preambuli „ Všeobecné deklarace lidských práv „ se píše, že : „ *uznání přirozené důstojnosti a rovných nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě* „.⁴⁰

„ Všeobecná deklarace lidských práv „ není závazným dokumentem, je rezolucí Valného shromáždění OSN a jako taková má povahu doporučení, což znamená, že pro ni hlasující stát, se nemusí podřídít danému požadavku. Daný stát se k dodržování lidských práv zavazuje zcela dobrovolně. O významu „ Všeobecné deklarace lidských práv „ svědčí, že se

---

³⁶ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 25

³⁷ Tamtéž, s. 25

³⁸ Tamtéž, s. 26

³⁹ Informační centrum OSN v Praze. [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1374>

⁴⁰ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 27

stala základem více než 60 mezinárodních úmluv týkajících se lidských práv, které společně vytvořily právně závazný systém mezinárodní ochrany lidských práv.

1. 5 Plnění úmluv o lidských právech

Období od konce druhé světové války do šedesátých let dvacátého století představovalo dobu formování mezinárodních listin o lidských právech. Teprve poté byly vytvářeny kontrolní mechanismy k zajišťování jejich dodržování. Při uzavírání mezinárodních smluv a tvorbě kontrolních systémů bylo také nutno respektovat suverenitu státu, jež by neměla být narušena žádnou mezinárodní smlouvou.

Ekonomická a sociální rada OSN v roce 1947 odmítla, aby se její Komise pro lidská práva zabývala stížnostmi, které byly poslány OSN. Změna nastala až v roce 1967. Tehdy Ekonomická a sociální rada OSN vydala rezoluci 1235, která umožňovala Komisi vyjádřit se k porušování lidských práv v jednotlivých zemích. Další rezolucí 1503 vydanou v roce 1970 Ekonomická a sociální rada OSN pověřila Komisi prošetřovat stížnosti, které poukazovaly na porušování lidských práv.⁴¹

Činnost Komise pro lidská práva v roce 2006 nahrazuje nově vytvořená Rada OSN pro lidská práva. Ta vzniká na základě rezoluce 60/251 vydané Valným shromážděním OSN, kterému také přímo podléhá. Rada OSN pro lidská práva představuje mezivládní instituci, která dbá na prosazování a ochranu lidských práv. Rada přijala v červnu 2007 usnesení 5/1 zavádějící systém prošetřování a řešení stížností týkajících se porušování lidských práv a svobod. Na daném úkolu spolupracuje s Kanceláří vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Komisař představuje speciálního zpravodaje jednajícího přímo s jednotlivými vládami.⁴²

Kontrolou plnění jednotlivých úmluv o lidských právech se zabývají různé instituty, jež vznikaly v průběhu let a mají různé složení, metody práce i pravomoci. Mezi tyto instituty patří například Výbor pro lidská práva, Výbor pro ekonomická, sociální a kulturní práva, Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace žen, Výbor proti mučení a Výbor o právech dětí.

Specifické místo v obraně lidských práv zaujímá Mezinárodní trestní soud, jež je pověřen soudit osoby pro nejzávažnější zločiny jako jsou genocida, zločiny proti lidskosti,

---

⁴¹ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 33

⁴² Tamtéž, s. 34

válečné zločiny a zločiny agrese. Oprávnění Mezinárodního trestního soudu se zakládá na Římském statusu, který vstoupil v platnost v roce 2002 a do roku 2011 jej ratifikovalo 114 států. Jednou z priorit Mezinárodního trestního soudu je prosazení přímé odpovědnosti jedinců za jejich zločiny před veřejným mezinárodním právem.⁴³

1. 6 Regionální systémy ochrany lidských práv

Na mezinárodní listinu lidských práv, kterou rozpracovala OSN, navazují také regionální mezinárodní organizace, jež vytváří vlastní normy a legislativní opatření pro ochranu lidských práv.

V evropském systému zaujímá významné postavení „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“, přijatá roku 1950 Radou Evropy a zaměřující se v článcích 2 až 18 na politická práva. K dodržování Úmluvy se tehdy přihlásilo všech 47 členských států Rady Evropy. Podoba dokumentu byla později rozšířena dalšími patnácti dodatky, ty však již nebyly podepsány či ratifikovány všemi členskými státy. Tímto dodatkem byl například protokol č. 6, přijatý v roce 1983 s platností od roku 1985, který omezoval trest smrti jen pro případ války a nebo její hrozby. Úplný zákaz trestu smrti přichází až s protokolem č. 13, schváleným v roce 2002 s platností nabývajícím o rok později.

Vznik „Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod“ představoval jeden z impulsů pro zřízení Evropského soudu pro lidská práva, který byl založen roku 1959.⁴⁴ O čtyři roky dříve byla zřízena vedle Rady Evropy také Evropská komise pro lidská práva. Protokolem č. 11 z roku 1994, s platností od roku 1998, bylo zajištěno jednotné a stálé fungování Evropského soudu pro lidská práva při Radě Evropy. Jeho zřízení představovalo velký přínos pro evropský systém ochrany lidských práv. Soud se zabývá projednáváním stížností států i jednotlivců, za podmínky, že byly vyčerpány veškeré opravné vnitrostátní prostředky minimálně šest měsíců před podáním samotné stížnosti. Stížnosti nesmí být anonymní. Evropský soud pro lidská práva přijal do roku 2011 již bezmála 140 tisíc žádostí o projednání.⁴⁵

V roce 1999 byla v Radě Evropy vytvořena funkce Komisaře pro lidská práva, jehož úkolem je ochrana lidských práv, prosazování lidsko-právních standardů, podpora povědomí

---

⁴³ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 35

⁴⁴ Tamtéž, s. 37

⁴⁵ European court of human rights. [online]. [cit. 2013-09-03]. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets&c=>

o lidských právech v členských státech Rady Evropy, vyhledává nedostatky v právních předpisech a poskytuje také rady ohledně ochrany lidských práv. Rada Evropy zajišťuje nejenom dodržování lidských práv, ale také případné sankce za jejich porušování. Příkladem může být situace z roku 1968, kdy skandinávské země podaly stížnost na vládnoucí juntou v Řecku. Po šetření Evropská komise pro lidská práva došla k závěru, že Řecko skutečně porušilo lidská práva. Den před hlasováním o vyloučení z Rady Evropy Řecko dobrovolně samo vystoupilo. Dalším příkladem uplatnění sankce na zemi porušující lidská práva představuje pozastavení hlasovacího práva pro Ruskou federaci z roku 2000, která byla obviněna z porušování lidských práv v Čečensku. Její hlasovací právo bylo obnoveno o rok později.

K Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod v roce 1961 přibyla Evropská sociální charta, jež zastřešuje hospodářská, sociální a kulturní práva, jež tak vytvořila základ pro vytvoření mezinárodního systému ochrany lidských práv.

Vedle tohoto dokumentu přijala Rada Evropy další úmluvy dotýkající se jednotlivých oblastí lidských práv, které tak vytváří složitý právní systém ochrany. Jedná se o Evropskou úmluvu o potlačování terorismu, přijatou v roce 1977; Evropskou chartu místní samosprávy, přijatou v roce 1985; Evropskou chartu regionálních a menšinových jazyků, přijatou v roce 1992 a Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, jež byla přijata v roce 1995.⁴⁶

Stranou v přijímání právních norem zaštiťující lidská práva nestojí ani samotná Evropská unie, která přijala v roce 2000 Listinu základních práv Evropské unie. Tato listina však nabyla plné právní síly až poté, co vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, tedy v roce 2009.

Výjimečné postavení v evropském systému ochrany lidských práv zaujímá Závěrečný akt helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z roku 1975, který je spojován s rozkladem socialistických režimů ve východním bloku a následujícím rozpadem Sovětského svazu. Zejména článek VII. Respektování lidských práv a základních svobod včetně svobody smýšlení, svědomí, náboženství nebo přesvědčení vzbudil zájem tehdejších nevládních organizací v socialistických zemích, které usilovaly o jejich prosazení alespoň v základním rozsahu.⁴⁷ Závěrečný akt helsinské konference konkrétně říká: „*Zúčastněné státy budou respektovat lidská práva a základní svobody včetně svobody smýšlení, svědomí, náboženství*

---

⁴⁶ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 39

⁴⁷ Tamtéž, s. 40

nebo přesvědčení pro všechny, bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství. Budou podporovat a povzbuzovat účinné uplatňování občanských, politických, hospodářských, sociálních, kulturních a jiných práv a svobod, které všechny vyplývají z důstojnosti člověka a jsou nezbytné pro jeho svobodný a plný rozvoj.“⁴⁸

Základním dokumentem v severoamerickém a jihoamerickém systému ochrany lidských práv je Americká deklarace práv a povinností člověka z roku 1948, tu přijala Organizace amerických států (OAS) na svém ustavujícím zasedání v Bogotě. Tato deklarace později přestala zcela vyhovovat danému aktuálnímu stavu, proto byla v roce 1969 přijata nová Americká úmluva o lidských právech. Předchozí deklarace nebyla zrušena pouze doplněna a rozšířena. Z 35 členů OAS ji do roku 2011 ratifikovalo 24 zemí. Na její plnění dohlíží autonomní orgán OAS – Mezinárodní komise pro lidská práva se sídlem ve Washingtonu a Meziamerický soud pro lidská práva.

Také africký kontinent disponuje dokumenty k ochraně lidských práv. Příkladem může být Africká charta práv člověka a národů (tzv. „Benjalská charta“), navazující na Všeobecnou deklaraci lidských práv, odsouhlasená roku 1981 Organizací africké jednoty. Tato charta se zmiňuje například o právu utlačovaných národů na osvobození za použití všech prostředků či o právu na rozvoj a mír.

S platností Africké charty roku 1986 zahájila činnost Africká komise pro práva člověka a národů, která má dohlížet na její plnění a šíření po obsahové stránce. Protokolem z roku 1998 přijatým k Africké chartě byl zřízen Africký soud pro práva člověka a národů, jenž byl později rozhodnutím Africké unie spojen s Africkým soudním dvorem, čímž vznikl roku 2008 Africký soudní dvůr spravedlnosti a lidských práv.⁴⁹

Nejméně rozvinutý systém ochrany lidských práv nacházíme v asijském prostředí, kde místo oficiálních dokumentů hraje výraznou roli tradice. Ta plní onu ochranou funkci i oblasti lidských práv. Za často jediný oficiální dokument je považována Asijská charta lidských práv, která byla přijata Asijskou komisí pro lidská práva v roce 1998 při příležitosti 50. výročí Všeobecné deklarace lidských práv.⁵⁰

---

⁴⁸ - Středisko mezinárodních studií Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze. [online]. [cit. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf>

- Organization for Security and Co-operation in Europe. [online]. [cit. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39501?download=true>

⁴⁹ WELCH, C. E. The African Commission on Human and Peoples' Rights: A five-Year Report and Assessment. Human Rights Quarterly, 1992.

KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 40

⁵⁰ Tamtéž, s. 41

Posledním zmiňovaným systémem ochrany lidských práv je systém islámského světa. Islámské normy nejsou odvozovány od lidských práv, od člověka ani od mezinárodních norem, ale od Koránu, kterému jsou podřízeny veškeré oblasti lidského života.

Příkladem této normy je Univerzální muslimská deklarace lidských práv, která prosazuje například právo na život, svobodu, rovnost a ochranu před diskriminací.

Významná je také Káhirská deklarace lidských práv v islámu z roku 1990, kterou přijala Organizace islámské konference. Jedná se o organizaci zastřešující 57 států oficiálně uznávajících islám. Deklarace se skládá z 25 článků vyjadřující islámské pojetí lidských práv. Hovoří o rovnosti všech lidí nejen v právech, ale také v povinnostech a odpovědnosti bez ohledu na rasu, barvu pleti, jazyk, víru, pohlaví, náboženství, politickou příslušnost či sociální postavení. Neopomíná však zmínit, že: „*pravé náboženství je zárukou pro posílení důstojnosti na cestě k lidské dokonalosti*“.⁵¹ Mimořádný princip obsažený v deklaraci představuje zákaz uchýlovat se k jakýmkoliv prostředkům, které by mohly mít za následek genocidní likvidaci lidstva. Dále obsahuje myšlenku poukazující na neexistující oprávnění kohokoliv zotročovat či ponižovat, která je dále rozvinuta až v myšlenku práva národů na sebeurčení.

Jiný významný dokument pochází od Stálé arabské komise pro lidská práva, která byla vytvořena Ligou arabských států v roce 1968. Jedná se o Arabskou chartu lidských práv, jež nabyla platnosti v roce 2008. Charta zavazuje podepisující země, podobně jako Káhirská deklarace, k prosazování práv a svobod bez ohledu „*na rasu, barvu pleti, jazyk, náboženskou víru, názory, myšlení, národní či sociální původ, bohatství, vrozenou či fyzickou nebo duševní invaliditu*“.⁵²

Zabýváme-li se jednotlivými systémy ochrany lidských práv v různých částech světa, je nutné zmínit také roli nevládních organizací, které dokreslují a dotváří celý globální systém. Některé nevládních organizací si svou činností vysloužily statut poradní instituce OSN nebo jiné mezinárodní organizace.

Nejstarší nevládní organizací zabývající se lidskými právy je označována Mezinárodní federace lidských práv (La Fédération internationale des ligues droits de l' Homme - FIDH). Tato organizace byla založena v Paříži roku 1922 a dnes má již 164 členských organizací.⁵³

---

⁵¹ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 43

⁵² Tamtéž, s. 44

⁵³ Tamtéž, s. 45

Za pravděpodobně nejznámější organizaci můžeme považovat Amnesty International, jež založil právník Petr Benson. Tato organizace obdržela v roce 1977 význačné ocenění a to Nobelovu cenu. Amnesty International uvádí, že má asi tři miliony podporovatelů, členů a aktivistů ve 150 zemích.⁵⁴

Významnou organizací je také Human Rights Watch, jež vznikla v roce 1978 v USA a původně měla dohlížet na dodržování Helsinského závěrečného aktu Sovětským svazem. Po zániku východního bloku svou činnost i oblast zájmu rozšířila.⁵⁵

V úvodní kapitole jsme se seznámili s původem idejí lidských práv a prameny práva, které vytvořily základ pro danou problematiku. Poté následovala část seznamující čtenáře s významnými dokumenty ochraňující lidská práva a informace o postupném rozšiřování problematiky lidských práv v rámci celého světa. S tím také souvisela problematika plnění lidských práv a seznámení s jednotlivými systémy jejich ochrany. První kapitola poskytuje informace o teoretických aspektech lidských práv, z nichž budeme vycházet při aplikaci na konkrétní oblast, tedy Afriku.

---

⁵⁴ KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 46

⁵⁵ Tamtéž, s. 46

2 Africký kontinent a jeho demografické a politické aspekty

Další kapitola této diplomové práce se zaměří na africký kontinent z demografického a politického hlediska. Tímto má být docíleno nastínění podmínek života v této oblasti a s tím spojená úskalí a možné příčiny problémů tamních obyvatel.

2. 1 Demografické aspekty

Afrika svou rozlohou 30,3 mil. km² představuje největší kontinent světa. Své pojmenování získala podle pojmenování římské provincie Africa. Africký kontinent byl až do poloviny 20. století rozdělen na kolonie evropských zemích. Těmito kolonizátory byla Francie, Velká Británie, Německo, Portugalsko, Španělsko, Itálie a Belgie.

Po 2. světové válce začaly jednotlivé kolonie postupně vyhlášovat nezávislost, avšak s následky předchozí nadvlády se některé státy vyrovnávají doposud. Uměle vytvořené hranice kolonií, které nerespektovaly národnostní hlediska, zapříčinily celkovou územní a politickou nejednotnost Afriky, jež byla a je příčinou občanských válek.⁵⁶

Podle statistický údajů OSN počet obyvatel „černého“ kontinentu v roce 2013 přesáhl jednu miliardu.⁵⁷ Přesto je Afrika s hustotou zalidnění 33 obyvateli/km² kontinentem s nejnižší hustotou osídlení. Značné rozdíly jsou v rozmístění populace. Nej hustěji osídlené oblasti se nachází podél delty Nilu, přibližně více jak 1000 obyvatel/km². Pouštní oblasti představují nejméně osídlená území. Žije zde přibližně méně jak 1 obyvatel/km².⁵⁸

Díky vysoké porodnosti je Afrika kontinentem s nejvyšší natalitou, cca 45 ‰.⁵⁹ Zastoupení zde mají všechna lidská plemena, nejpočetnější je plemeno negroidní. Europoidní rasa se vyskytuje zejména v oblasti severní Afriky, jedná se především o Araby a Berbery. Dále nalezneme europoidní zastoupení v přístavních městech a v Jihoafrické republice. Mongoloidní rasu zastupují Malgašové na Madagaskaru.⁶⁰

Na kontinentu panují složité národnostní a jazykové poměry. Ve státech, ve kterých je početnější zastoupení různých dialektů, je pro nezbytné dorozumění na úřadech, stanoven

---

⁵⁶ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 130

⁵⁷ United Nations Statistics Division. [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/vitstats/Sets/Series_A_2013.pdf

⁵⁸ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 131

⁵⁹ Tamtéž, s. 131

⁶⁰ Tamtéž, s. 131

úřední jazyk. Častým úředním jazykem je francouzština, angličtina a portugalština, jež představují pozůstatky zaniklého kolonialismu.

Z náboženského pohledu má v Africe nejčastěji své zastoupení islám, křesťanství a přírodní náboženství. V severní Africe se setkáme především s islámem, v severovýchodní Africe s koptským křesťanstvím a v centrální Africe s přírodním náboženstvím. Převážná část Afričanů vyznává křesťanství - katolické či protestantské.

Stálým problémem, se kterým se Afrika potýká, je zejména špatný zdravotní stav obyvatel, vysoká kojenecká úmrtnost, jež poukazuje na nízkou životní úroveň a nedostatečnou zdravotní péči. Velká část obyvatelstva stále trpí nedostatkem potravy a nemocemi, jimiž jsou malárie, spavá nemoc a HIV.⁶¹

Z ekonomického hlediska představuje Afrika nejméně rozvinutou oblast světa, která v sobě však skýtá značný potenciál pro další vývoj. Převážná část zemí je řazena k rozvojovým státům. Výjimkou je pouze Jihoafrická republika, jež představuje nejsilnější ekonomiku regionu.⁶²

Zemědělství, jež je rozhodující sektorem hospodářství, zaměstnává přibližně 70% ekonomicky aktivních obyvatel. Nedosahuje však vysokých výnosů, jelikož nedisponuje moderními technologiemi a využívá zastaralé způsoby obdělávání. Drobná hospodářství rolníků jsou velmi zaostalá, stejně tak jako způsoby získávání orné půdy, jež se stále spoléhá na princip žďárového zemědělství. Domorodci pěstují hlavně obilniny – proso, kukuřici, pšenici a rýži, dále luštěniny – hrách a čočku a hliznaté okopaniny – maniok a batáty.

Africké zemědělství je převážně orientováno na plantážní produkci, kde jsou již ve větší míře využívány moderní pěstitelské metody, stroje a hnojiva. Afrika se podílí 50% na světové produkci kakaovníku, 20% na produkci kávovníků a 10% na produkci podzemnice olejně.⁶³

Chov dobytka je druhořadý a velmi primitivní. Některé státy mají velká stáda, avšak trpící nemocemi a podvýživou. Chov je omezen tam, kde je možnost nákazy spavou nemocí a na severu Afriky. V muslimských zemích neexistuje chov prasat z náboženských důvodů.⁶⁴

---

⁶¹ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 132

⁶² Tamtéž, s. 132

⁶³ Tamtéž, s. 132

⁶⁴ Tamtéž, s. 133

Průmyslem se Afrika podílí na světové produkci pouhými dvěma procenty. Největší podíl z toho připadá na Jihoafrickou republiku, jež vytváří přibližně 40% průmyslové výroby Afriky.

Afrika je kontinentem bohatým na nerostné bohatství, doposud jsou však využívány pouze snadno dostupná ložiska. Nerostné bohatství představuje výborné podmínky pro rozvoj těžebního a hutního průmyslu.

Bohatá na ropu a zemní plyn je především severní Afrika a oblast Guinejského zálivu, konkrétně státy – Nigérie, Libye, Alžírsko a Egypt. Černé uhlí je těženo v Jihoafrické republice. Naleziště železné rudy nacházíme v Jihoafrické republice, Libérii a Mauretánii. Měděná ruda se těží v Kongu a Zambii. Těžba bauxitu představuje finanční zdroje pro Ghanu a Guineu. Technické diamanty nacházíme ve státě Kongo. Zlato, platina, uranové rudy a klenotnické diamanty jsou těženy opět v Jihoafrické republice.⁶⁵

S ohledem na průmysl je Africe nejvíce rozvinut strojírenský, zpracovatelský a potravinářský průmysl. Stejně tak, jak nejsou využity všechny možnosti těžby, nejsou naplněny všechny možnosti rozvoje průmyslu.⁶⁶

2. 1. 1 Západní a střední Afrika

Převážná část zemí západní a střední Afriky v minulosti patřila pod správu Francie. Francie rozdělila tuto oblast na francouzskou západní Afriku, kam patřila Mauretánie, Senegal, Mali, Guinea, Pobřeží Slonoviny, Burkina Faso, Togo, Benin a Niger a na francouzskou rovníkovou Afriku, kam patřil Čad, Středoafriická republika, Kamerun, Kongo a Gabon. Do frankofonní zóny patřily také Belgičany ovládané državy, Kongo – Konghasa, Rwanda a Burundi. Jednotu této francouzsky mluvící oblasti nenarušují ani anglicky mluvící státy (Gambie, Libérie, Sierra Leone, Ghana, Nigérie) ani portugalsky mluvící státy (Guinea Bissau, Kapverdy, Svatý Tomáš, Princův ostrov, Angola) či španělská území (Rovníková Guinea), jelikož se jedná o malé oblasti či ostrovní celky.⁶⁷

Západní Afrika byla v 16. – 18. století hlavním regionem obchodu s otroky. Podle některých odhadů bylo ze zemí Guinejského zálivu nedobrovolně odvečeno do Ameriky asi

---

⁶⁵ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 30

⁶⁶ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 132

⁶⁷ Tamtéž, s. 138

10 milionů otroků. V 19. století tuto oblast ovládli Evropané, kteří zde vyhlásili své kolonie, čímž si zajistili přístup k nerostnému bohatství a levné pracovní síle. Samostatnost většina zemí získala na přelomu 50. a 60. let 20. století. Proces dekolonizace však často probíhal velmi překotně a nepromyšleně, což mělo v některých případech za následek zneužití moci a nástup diktátora. Jako jedny z posledních zemí se osamostatnily v roce 1975 Kapverdy od Portugalska.⁶⁸ Namibie, která vedla dlouholetou válku za nezávislost, se samostatnosti dočkala až v roce 1990.⁶⁹ Problematickou zůstává otázka Západní Sahary, která je z velké části spravována Marokem a usiluje o úplnou nezávislost. V roce 2011 Saharskou arabskou demokratickou republiku uznaly jen některé státy.⁷⁰

Ve všech státech střední a západní Afriky žije více národností a úředním jazykem je jazyk bývalých kolonizátorů, většinou francouzština, angličtina a portugalština. Hustota zalidnění je nerovnoměrná, převážná část obyvatelstva žije kolem Guinejského zálivu. Region je typický vysokým přirozeným přírůstkem obyvatel (cca 3,5% ročně) a nízkým průměrným věkem, kdy polovina populace je mladší 15ti let.⁷¹

Většina obyvatel žije na venkově, avšak od konce 20. století dochází v tomto regionu ke zrychlování urbanizace a růstu velkoměst, kam se stěhuje za vidinou zaměstnání stále více lidí. Plantáže, kde se na vývoz pěstuje často palma olejná, kaučuk, cukrová třtina, bavlna a káva, patří v mnoha případech zahraničním společnostem.⁷² Výnosy zemědělství jsou závislé od množství srážek. V přímořských oblastech, kde je srážek dostatek, se pěstuje zejména rýže, kukuřice, maniok a tropické ovoce. V uměle zavlažovaných savanách se pěstují hlavně arašidy a bavlník. Chov dobytka je druhořadý, větší význam má pouze v savanách a polopouštích Čadu.⁷³

Průmysl střední a západní Afriky je jen málo rozvinutý. Větší význam má pouze těžební průmysl, který je zde zastoupen díky poměrně pestrému nerostnému bohatství.

---

⁶⁸ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 138

⁶⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Namibie: Vnitropolitická charakteristika*[online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/namibie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

⁷⁰ Kabinet iberoamerických studií. SPRINGEROVÁ, Pavlína. *Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://fhs.uhk.cz/ibero/clanky/?typ=s&id=2>

⁷¹ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 138

⁷² SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 55

⁷³ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 139

Doposud jsou však využívány pouze dobře dostupná ložiska, přičemž těžba je určena k exportu. Kolem Guinejského zálivu je rozšířena těžba ropy, ve vnitrozemí se nachází bohatá ložiska diamantů a rud kovů. Nerostné bohatství se nalézá také v regionu Shaba v Demokratické republice Kongo a ve vnitrozemí Konžské republiky.⁷⁴

Státy Kongo, Kamerun a Gabon jsou známými exportéry kvalitního tropického dřeva. Obchod je stěžován řídkou a nesouvislou dopravní sítí. Využívána je proto nejčastěji námořní a říční doprava.⁷⁵

Země střední a západní Afriky jsou převážně republikami. Prezident a vláda jsou voleni ve volbách, ty však nebyly vždy svobodné. Například Nigérie byla po většinu doby samostatnosti v područí vojenské vlády, stejně jako Ghana, Pobřeží Slonoviny, Burkina Fasa, Mauritánie a Gambie. Došlo zde k nastolení demokratických režimů, které však v různé míře respektují skutečné principy svobody.⁷⁶

Celková politická situace ve střední a západní Africe je v různé míře nestabilní. Na vině jsou klesající světové ceny nerostných a zemědělských surovin, nedostatek domácího kapitálu, nízká technická vyspělost a stále vysoká negramotnost.

2. 1. 2 Jižní a východní Afrika

V 19. a 20. století byla většina jižní a východní Afriky kolonizována Evropany, kteří tuto oblast ovlivnili jak kulturně tak i politicky. V 60. letech 20. století získala většina afrických národů svobodu a staly se nezávislými. Jihoafrický region se však samostatnosti dočkal později než ostatní části Afriky. Poslední zemí, jež získala nezávislost v roce 1990, byla Namibie.⁷⁷

V Zimbabwe (v dřívější Jižní Rhodesii) a v Jihoafrické republice byla v druhé polovině

20. století zavedena politika rasové segregace a diskriminace. Podle tehdejší ideologie se měly rasové skupiny obyvatel vyvíjet odděleně. V Jihoafrické republice byla od roku 1959 zřizována území pro africká etnika, jež byla označována jako tzv. bantustany. Politika apartheidu byla rozpracována do té podoby, že Afričanům, míšencům a Asiatům bylo

---

⁷⁴ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 55

⁷⁵ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 140

⁷⁶ Tamtéž, s. 141

⁷⁷ Tamtéž, s. 141

prostřednictvím zákonů zabráněno v účasti na politickém, hospodářském, sociálním a kulturním životě společnosti. Obyvatelům černé a žluté rasy byla tímto způsobem odírána lidská práva a svobody.⁷⁸ Jihoafrická republika ukončila politiku apartheidu na základě nátlaku, kterému čelila ze stran mnoha států. Ty odmítaly s JAR obchodovat či navazovat jiné formy spolupráce. V Zimbabwe byla segregace a diskriminace obyvatel ukončena v roce 1980, v JAR se tak stalo až roku 1994.

I v tomto regionu Afriky je obyvatelstvo rozmístěno nerovnoměrně. Většina bydlí na pobřeží a v oblastech s těžbou nerostných surovin, přičemž pouště a polopouště jsou až na výjimky liduprázdné. Nejlidnatějším státem regionu je podle údajů z roku 2011 Jihoafrická republika, která má přibližně 51,8 milionů obyvatel.⁷⁹

Po etnické stránce je složení populace regionu velmi pestré, což často vede k občanským válkám. Příkladem mohou být krvavé boje v 90. letech 20. století v Rwandě a Burundi, kde se střetly Hutuové s Tutsiové.⁸⁰

V regionu je vysoká kojenecká úmrtnost a nízká průměrná délka života. Negramotná je převážná část obyvatelstva.

Převládají venkované, jež se na svých malých farmách orientují na plantážní produkci či chov skotu. Samozásobitelské zemědělství je zaměřeno na pěstování prosa, rýže, kukuřice, batátů a arašídů. Plantážní produkce se orientuje na export kávy, čaje a bavlny. Jižní Afrika produkuje především subtropické ovoce, vnitrozemí produkuje tabák. Čaj a kávu vyváží rovníková východní Afrika – státy Keňa, Tanzánie, Uganda, Rwanda a Burundi. Exportní komoditou je také vanilka a hřebíček, vyvážené například z ostrovu Zanzibar.

Chov skotu je možný tam, kde nehrozí zvířatům nákaza spavou nemocí. Rozšířený je chov ovcí a koz. Ve východní Africe je rozšířen rybolov, kdy se loví v tavných jezerech.⁸¹

Průmysl není v jihovýchodním regionu příliš rozvinutý. Výjimkou jsou přístavní města, kde má své zastoupení potravinářský průmysl, jež se orientuje na výrobu cukru, mléka a mléčných výrobků. Většího významu dosahuje také zpracovatelský, kožedělný a textilní průmysl.

---

⁷⁸ Zemepis.com: geografický portál. [online]. [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/kolonafriky.php>

⁷⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Jihoafrická republika. [online]. [cit. 2013-10-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/

⁸⁰ SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 142

⁸¹ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 67

Oblast jižní Afriky je bohatá na ložiska některých nerostných surovin. Například v Zambii se nachází ložiska mědi a kobaltu, v Jihoafrické republice se těží zlato, platina a chromity a Zimbabwe disponuje zlatem, chromity a niklovými a měděnými rudami. Těžební průmysl je hlavním hospodářským odvětvím rozvojových zemích, avšak zpracovatelský průmysl je stále nedostatečně rozvinut. Tato oblast ekonomiky proto skýtá potenciál případného zdroje financí.

Díky typickým přírodním scenériím zavítá do jižní a východní Afriky několik tisíc turistů. Mezi nejčastější turistické cíle patří Keňa, Tanzánie, ostrovy – Seychely, Mauritius a Reunion. Návštěvníci mají také v oblíbě africké přírodní parky a safari. Cestovní ruch představuje jeden z finančních zdrojů regionu a pracovních příležitostí.⁸²

O aktuálním stavu obchodního klimatu, o možných příležitostech a rizicích na africkém kontinentu pojednávalo Forum Afrika 2013, které se uskutečnilo při příležitosti vydání výroční zprávy o Africe CIAN 2013 Francouzské rady investorů v Africe. Fórum se uskutečnilo 8. února 2013 v Paříži.

Výsledné hodnocení podnikatelského klimatu v Africe bylo pozitivní. Přestože zde investoři stále čelí různým problémům, z globálního hlediska se celkový stav zlepšuje. Afrika je pro Francii strategickým partnerem, jelikož sem směřuje 17% z jejího celkového exportu. V letech 2003 až 2012 pokračoval trend růstu HDP afrických zemí a jeho průměrná hodnota se pohybovala mezi 5% a 6%. Ke zlepšení přispěly zákony vlád subsaharských zemích, které přijaly zákony pro rozvoj tržní ekonomiky a investic.⁸³

Během posledních 40 let 20. století proběhlo v Africe přibližně dvacet státních převratů. V letech 2000 až 2010 jejich počet poklesl na šest, čímž došlo k celkové stabilizaci regionu. Klíčovou rolí v Africe hrají ceny surovin a stabilní makroekonomická politika. Kvůli ekonomickým výkyvům v letech 2008, 2009, 2011 a 2012, jež byly zaviněny složitou mezinárodní situací, přetrvávají u investorů a podnikatelů obavy z možné finanční ztráty.

Za nestabilitou často stojí lokální krize, které často ohrožují stabilitu celé oblasti, dále nízká vymahatelnost zákonů a korupce. Za rizikové země jsou podle posledních zpráv považovány státy – Demokratická republika Kongo, Súdán, Keňa, Nigérie, Egypt

---

⁸² SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. s. 143

⁸³ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. [online]. [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/informace-z-fora-afrika-2013-ve-francii-29367.html>

a Mosambik. Nejmenší riziko je spojováno se zeměmi – Tunis , Jižní Afrika, Maroko, Gabon, Ghana a Senegal. ⁸⁴

Africké státy patří mezi nejprogresivnější ekonomiky s možnými investičními příležitostmi. Ke zlepšení podmínek pro podnikatele a investory došlo díky přijetí nových zákonů, zjednodušení celní procedury, vylepšení pracovního práva, snížení stupně korupce a zlepšení dopravy a dopravní infrastruktury. I nadále je však podle Francouzské Rady investorů zlepšovat vzdělávací, sociální, bezpečností a environmentální aspekty. Stále totiž přetrvávají problémy se spravedlností soudních rozhodnutí a ceny úvěrů sou pro firmy velmi vysoké. ⁸⁵

2. 2 Politické aspekty

Afrika je kontinentem více než různorodým, což platí také z pohledu politických aspektů. Zastoupeny jsou zde jak demokratické státy, tak především země, jež v menší či větší míře nerespektují základní lidské principy svobody. Po ukončení koloniální éry a vyhlášení dlouho očekávané samostatnosti většiny států Afriky, nastalo pro většinu z nich komplikované období, vyznačující se složitým procesem tvorby státního aparátu a legislativy. Moci se chopily domácí elity jež často podlehly protekcionismu, korupci a bezohlednému uplatňování moci. Mnoho z nově vzniklých států postihly vleklé vnitropolitické střety (např. Kongo), hladomory, povstání a pohraniční konflikty. Dodnes zdejší držitelé moci odůvodňují současné problémy subsaharské Afriky jako důsledky koloniální minulosti.

O vlivu kolonialismu evropských zemí na vývoj událostí na “ černém kontinentě “ není zcela pochyb, avšak do jaké míry jeho vliv přetrvává do současné doby, je stále předmětem diskuzí. Pro pochopení současného stavu je nutné porozumět některým historickým faktům, jejichž důsledky sahají až do dnešních dob, jak je tomu v případě afrického kontinentu. Následující text se proto stručně ohlédne za koloniální minulostí Afriky.

2. 2. 1 Kolonizace

Poté, co Evropané ztratili své kolonie v Americe a neuspěli v Asii, jejich cílem se stala Afrika. Rozvíjející se evropský industrialismus potřeboval nejen přístup k novým nerostným zdrojům, ale také k levné pracovní síle, což obojí Afrika poskytovala. Evropané

---

⁸⁴ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. [online]. [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/informace-z-fora-afrika-2013-ve-francii-29367.html>

⁸⁵ Tamtéž.

svůj vstup na kontinent obhajovali přesvědčením, že je nutností černošské obyvatelstvo kultivovat a především pokřtít.⁸⁶

Z objektivního hlediska nebyli Evropané v Africe neznámými vetřelci, jelikož již před rokem 1800 byly mezi Evropou a Afrikou navázány obchodní vztahy.⁸⁷ Dříve nežli se zde zástupci “ starého kontinentu “ prosadili, ovlivnila muslimská expanze západní Afriku, migrační procesy započaté válkami na jihovýchodě kontinentu proměnily jižní a jihovýchodní region. Střet dvou hlavních procesů – evropské expanze a afrických migračních procesů, učinil z 19. století přelomové období v Africké historii.⁸⁸

Jak již bylo dříve zmíněno, na počátku 19. století měly vazby mezi Afrikou a Evropou obchodní charakter. O politické ovládnutí či přímo okupaci území nebyl příliš zájem.⁸⁹

Impulsem pro ovládnutí Afriky se stal vznik nových evropských států. Německo, Itálie a Belgické království chtěli rozšířit sféru svého vlivu, a proto svou pozornost upřeli právě k africkému kontinentu.⁹⁰ To vyvolalo obavy u evropských mocností, jež měly strach z možné ztráty zdejšího svého vlivu a tím oslabení moci také v domácím prostředí. Pronikání jednotlivých evropských států do afrického vnitrozemí a podrobování si čím dál většího území, vedlo ke vzájemnému střetu zájmů. Spory o území měly být proto vyřešeny na konferenci v Berlíně, kterou v roce 1884 uspořádal německý kancléř Bismarck.⁹¹

Evropa si násilné podmanění Afriky ospravedlňovala nejen ekonomicky (druhá průmyslová revoluce potřebovala pro rozvoj těžkého a spotřebního průmyslu, elektrotechniky a nových dopravních systémů africké zdroje, odbytiště a pracovní síly), ale také “ viktoriánským rasismem “. Jednalo se o tzv. “ vědecké “ zdůvodnění nadřazenosti bělochů a jejich povinnosti “ civilizovat zaostalé “ národy.⁹²

Boj o obsazení Afriky byl velmi rychlý. V roce 1876 ovládali Evropané jen desetinu Afriky, roku 1900 již okupovali devět desetin kontinentu.⁹³ Afrika se tak stala objektem evropské anexe. Od 60. let 19. století postupovali do vnitrozemí rychleji Francouzi, v mnoha afrických regionech již působili Britové. V 70. letech 19. století se u pobřeží objevily

---

⁸⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 165

⁸⁷ REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. s. 13

⁸⁸ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 165

⁸⁹ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 63

⁹⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 167

⁹¹ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 73

⁹² KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 167

⁹³ Tamtéž, s. 167

německé společnosti. Belgický král založil Mezinárodní africkou asociaci, která měla expandující belgický průmysl zajistit povodí Konga.⁹⁴

Přelomem ve vztahu Evropy a Afriky se stala již zmíněná Berlínská konference, kde se jednalo o otázkách Konga. Mezi patnácti zúčastněnými státy byla nejinitiativnější Belgie Leopolda II. s Německo v čele s Bismarckem. Závěrečný akt konference stanovil šest bodů: „ 1. svobodný obchod v povodí Konga pro všechny signatářské mocnosti, 2. zákaz obchodu s otroky, 3. neutralitu všech evropských mocností aktivních v povodí Konga v případě války v Evropě, 4. zásady pro plavbu po řece Kongo, 5. zásady pro plavbu po řece Niger, 6. pravidla pro budoucí okupaci pobřežních území Afriky. “⁹⁵ Především šestá zásada vyvolala soutěž o nejrychlejší a nejrozsáhlejší obsazení afrického území. Afričané se okupaci snažili bránit, avšak nestačili na Evropany ani technicky ani organizačně. “ Boj o Afriku “ se stal jednou z příčin zostření mezinárodních vztahů a poté i první světové války, která změnila dosavadní uspořádání světa.

2. 2. 1. 1 Rozdělení sfér vlivu

Velká Británie se díky nerostnému bohatství začala výrazněji angažovat v jižní Africe. V roce 1867 objevila naleziště diamantů u řek Vaal a Oranji a v roce 1870 naleziště v Kimberley. Ložiska zlata Britové našli v roce 1866 ve Witwatersrandu a Transvaalu. Kapská provincie, která byla původně založen Holanďany byla převzata Brity, kteří usilovali o to, aby Búrové uznali jejich nadvládu. To však vedlo k tzv. búrským válkám, ve kterých zvítězila Velká Británie, čímž se jižní Afrika stala britskou kolonií. V roce 1910 spojila Velká Británie své kolonie Kapsko, Natal, Transvaal a Oranžsko do Jihoafrické unie, jež obdržela status dominia.⁹⁶

V Egyptě si dlouho ponechala značný vliv Francie, která zde v letech 1865 – 1869 prováděla stavbu Suezského průplavu. Proti tomu protestovala Velká Británie, která se obávala ztrát z pozemního spojení s Indií a která zde zakládala třtinové a bavlníkové plantáže. Poté co se Egypt zadlužil, odkoupila Velká Británie akcie Společnosti Suezského průplavu, čímž se na ní stal de facto závislý. V roce 1879 propukly v Egyptě demonstrace, jež požadovaly, aby Francouzi a Britové opustili jejich území. Zatímco se Francouzi připravovali

---

⁹⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 167

⁹⁵ Tamtéž, s. 167

⁹⁶ LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009. s. 398

na intervenci, Britové Egypt již okupovali, čímž ji získali pod svou správu. V roce 1914 koloniální správu nahradili Britové správou protektorátní.⁹⁷

Velká Británie se snažila o uskutečnění plánu, který usiloval o vytvoření koloniální říše spojující Káhiru a Kapské město. Do konce 19. století ovládla Bečuánsko, Mašonsko, Matabelsko a území dnešní Zambie. Východní Afrika spadala do první světové války pod správu Německa, poté připadla Velké Británii, čímž došlo skutečně k propojení Káhiry a Kapského města.⁹⁸

Mezi další území, jež ovládalo Spojené království, patřilo Ňasko, Keňa, Uganda a Zanzibar. V roce 1898 se Britům podařilo získat Súdán. V západní Africe ovládali Gambii, Sierru Leone, Zlaté pobřeží a po několika etapách získali do správy i Nigérii.⁹⁹

Francie se jako odvěký soupeř snažila Velké Británii čelit také v otázce kolonií. V roce 1830 ovládla Alžírsko. V roce 1881 vyhlásila Francie protektorát nad Tuniskem, Maroko ovládla až roku 1912. Do západní Afriky začali Francouzi pronikat od roku 1879. Postupovali od pobřeží Senegalu, přes Niger až k Čadskému jezeru.¹⁰⁰

Stejně jako Velká Británie tak i Francie usilovala o to stát se nejvýznamnější koloniální říší. Chtěla proto vybudovat velkou koloniální říši v západní a rovníkové Africe, která by se rozšířila přes Etiopii až k Džibuti. Od tohoto plánu však Francie ustoupila po střetu s Velkou Británií v etiopské Fašodě. Madagaskar byl násilně ovládnut roku 1890.

Francii se podařilo v Africe vytvořit dvě velké koloniální oblasti. První byla Francouzská rovníková Afrika, kam patřilo území Gabonu, Středního Konga, Čadu a Ubangi – Šari. Francouzskou západní Afriku tvořily státy – Niger, Dahome, Francouzský Súdán, Francouzská Guinea, Pobřeží Slonoviny, Horní Volta, Mauritanie a Senegal.¹⁰¹

Ke koloniálním zemím patřila také Itálie. Italové v roce 1890 ovládli Eritreu. Prostřednictvím smluv se snažili zavázat si sousední stát Eritrey – Etiopii. Když se tak nestalo, použila Itálie násilí a v roce 1896 zahájil útok. Z vojenského střetnutí vyšla nakonec úspěšně Etiopie.

---

⁹⁷ LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009. s. 398

⁹⁸ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 75

⁹⁹ Tamtéž, s. 75

¹⁰⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku: rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2004. s. 13

¹⁰¹ Tamtéž, s. 13

V této době přesunula Itálie také své vojsko na sever Afriky, kde obsadila turecké provincie Tripolsko a Kyrenaiku, jež v roce 1911 získala přímo pod svou správu. Stejně tak Italové ovládli Somálsko.¹⁰²

Své kolonie na africkém území mělo také Německo. Po Berlínské konferenci ustavilo Německo koloniální správu v Kamerunu, Togolandu, Jihozápadní Africe a Jihovýchodní Africe. Dalším cílem ovládnutí ze strany Německa mělo být Maroko, zde však došlo ke střetu zájmů s Francouzi. V roce 1907 nakonec připadlo Maroko Francii.¹⁰³

Portugalsku náležely od roku 1850 především ostrovy, jednalo se o Kapverdy, Madeiru, Svatý Tomáš a Princův ostrov. Dále pod portugalskou nadvládu patřilo pobřeží Guiney, Mosambik a Angola.¹⁰⁴

V 16. století bylo ke Španělsku formou personální unie připojeno Portugalsko, tím Španělé získali jako državu Ceutu. Španělské království dále spravovalo Melillu, ostrovy Fernando Póo a Annobon v Biaferském zálivu. Bývalou portugalskou kolonii Río Muni Španělé spojili s ostrovem Fernando Póo, čímž vznikla kolonie Španělská Guinea. Území dnešní Západní Sahary ovládlo Španělsko v roce 1860. V roce 1814 byl ovládnut Bílý mys a mys Bojador, jež byly posléze označovány jako protektorát Río de Oro. Před vypuknutím druhé světové války se Španělsku podařilo získat i část Maroka.¹⁰⁵

Dříve nežli propukl druhý největší konflikt v celosvětové historii, bylo území Afriky rozděleno mezi evropské státy. Výjimkou byla pouze Libérie, která vznikla v roce 1847 jako nezávislý stát osvobozených otroků a Etiopie, jež se kolonizaci ubránila.

Během první světové války představovala Afrika pro Evropu významný zdroj surovin, potravin a vojenské síly, což způsobilo nárůst nevole a pocitu nenávisti vůči samotným kolonizátorům. Situace po první světové válce se vyznačovala velkými problémy. Ve válce zahynulo mnoho vojáků i civilistů, panoval nedostatek financí, který byl zapříčiněn zničením infrastruktury, narušením průmyslu a zemědělské výroby. Celá situace se vyhroutil až v hospodářskou krizi na konci 20. let 20. století, jež vytvořila podmínky pro vznik a posílení nacionalistických hnutí.

Státy jež byly označeny za válečné agresory byly se souhlasem Společnosti národů zbaveny kolonií, jež byly přerozděleny mezi vítězné mocnosti.¹⁰⁶ Část bývalé Německé

---

¹⁰² LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009. s. 518

¹⁰³ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 64

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 64

¹⁰⁵ LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009. s. 970.

¹⁰⁶ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 88

východní Afriky byla takto přidělena Velké Británii, druhá část – Ruanda-Urundi připadla Belgii. Jihozápadní Afrika připadla Jihoafrické unii. Togoland byl rozdělen na dvě části, kdy východní část získali Francouzi a západní připadla Britům, kteří ji připojili ke své kolonii Zlaté pobřeží.¹⁰⁷ Stejně tak byl na dvě části rozdělen Kamerun, jež si opět rozdělila Francie a Velká Británie. Itálie získala severovýchodní část Keni, jež byla spojena s Italským Somálskem. I přes tyto ztráty si Německo ponechalo vliv v Tanganice, Kamerunu, kde Němci vlastnili své plantáže.¹⁰⁸

Hospodářská krize ve 20. letech 20. století se projevila v koloniích, kde rostla nespokojenost kvůli zvyšování daní, snížení mezd a nárůstu nezaměstnanosti. Koloniální mocnosti se tak musely stále častěji potýkat s projevy agrese. Povstání proběhla v letech 1915 – 1916 ve východní části Francouzského Súdánu, kde se zvedla vlna odporu Tuaregů. Další vlny nepokojů se objevily na Pobřeží slonoviny, kde se bouřilo mauritánské obyvatelstvo. Také Egypt nezůstal stranou nepokojů. Britové nakonec roku 1922 prohlásili Egypt za nezávislý, ale přesto si zde ponechali kontrolu na obranou země a zahraničním kapitálem. Především pak udržovali dohled na Suezským průplavem, jež byl strategickou dopravní komunikací. První egyptské volby vyhrála strana Wafd. Ta usilovala o úplný odsun Britů, toho se však Egyptané dočkali až v 50. letech 20. století.¹⁰⁹ Egyptští nacionalisté ovlivnili i další severovýchodní země ve svém národněosvobozenckém boji. V roce 1935 napadla Itálie Etiopii a připojila ji ke svému území. Společenství národů proti tomuto jednání protestovalo, ale zcela bezúspěšně. Osvobození se Itálie dočkala až v roce 1941.¹¹⁰

2. 2. 2 Dekolonizace

Druhá světová válka opět přinesla celé Evropě obrovské ztráty po všech stránkách. Evropské mocnosti měly čím dál větší problémy s udržením koloniální správy, jelikož došlo k nárůstu domorodých obyvatel a tím i nebezpečí jejich vzpoury. Koloniální mocnosti proto musely vynakládat čím dál více financí a sil na udržení pořádku.

První a nejpodstatnější vlna dekolonizace začala v 50. letech 20. století. Za počátek této fáze je považováno vyhlášení samostatnosti Libye v roce 1951. Pomyslný vrcholem tohoto období byl pak rok 1960, jež je nazýván “rokem Afriky“. Konec první vlny dekolonizace spadá do roku 1963, kdy byla ustavena Organizace africké jednoty.

---

¹⁰⁷ LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. s. 88

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 89

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 90

¹¹⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 273

Druhá generace dekolonizace začala v 60. letech jako dokončení započatého procesu. Vyvrcholila osamostatněním portugalských kolonií v roce 1975. V této době značně posílilo vzájemné soupeření USA a SSSR.

Třetí generace dekolonizace zahrnovala složité kauzy po roce 1975 a skončila zákazem apartheidu v 90. letech 20. století.¹¹¹

Dva z největší kolonizátoři - Velká Británie a Francie vystupovali v mezinárodní politice jako demokratické státy, jež stojí na základech svobody. To však bylo v rozporu se správou kolonií a Atlantickou chartou. Atlantická charta představovala prohlášení ze srpna 1941 prezidenta Spojených států amerických Franklina Roosevelta a britského premiéra Winstona Churchila, kteří zde shrnuli zásady státní politiky, jež podle nich měly vést k lepší budoucnosti všech.

Atlantická charta prohlašuje: „*Za první: Jejich země neusilují o územní nebo jiné zisky. Za druhé: Nepřejí si žádných územních změn, jež by nebyly v souhlase se svobodně vyjádřeným přáním národů, jichž se týkají. Za třetí: Respektují právo všech národů zvolit si vládní formu, v níž chtějí žít, a přejí si, aby svrchovaná práva a samostatnost vlády byly vráceny těm, kdož jich byli násilím zbaveni. Za čtvrté: Budou usilovat, přihlížejíce náležitě ke svým platným závazkům, aby všechny státy, velké i malé, vítězné i poražené, měly za rovných podmínek lepší přístup k světovému obchodu a ke světovým zdrojům surovin, jichž potřebují ke svému hospodářskému rozkvětu. Za páté: Přejí si uskutečnit co nejúplnější hospodářskou spolupráci všech národů tak, aby všem byly zajištěny lepší pracovní podmínky, hospodářský rozvoj a sociální zabezpečení.. Za šesté: Věří, že po konečném rozdrčení nacistické tyranie bude nastolen mír, který všem národům poskytne prostředky k bezpečnému životu v jejich hranicích a který zaručí, že všichni lidé ve všech zemích budou moci prožívat svůj život beze strachu a nouze. Za sedmé: Takový mír by měl umožnit všem lidem plavit se bez překážky po volných mořích a oceánech. Za osmé: Věří, že všechny národy světa musí z důvodů věčných i z důvodů duchovních dospět k tomu, že upustí od používání síly. Protože v budoucnosti nelze zachovat mír, dokud pozemní, námořní nebo letecké výzbroje i nadále budou používat národy, které hrozí nebo by mohly hrozit útokem mimo své hranice, jsou přesvědčeni, že dokud nebude zřízena širší a trvalá soustava všeobecné bezpečnosti, je nezbytné takové národy odzbrojit. Rovněž budou poskytovat pomoc při všech jiných*

---

¹¹¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 273

praktických opatřeních, jež mírumilovným národům ulehčí drtivé břímě zbrojení a budou taková opatření podporovat.“¹¹²

K zásadám Atlantické charty se na mezispojenecké konferenci 24. září 1941 přihlásil Sovětský svaz a exilové vlády Belgie, Československa, Holandska, Jugoslávie, Norska, Polska, Řecka a Francie.¹¹³

Proces dekolonizace podporovala Organizace spojených národů, jež v roce 1960 vydala Deklaraci o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům, v níž vybízela k urychlení procesu dekolonizace.¹¹⁴

Mezi jednu z hlavních příčin dekolonizace patřil sílící nacionalismus a národně osvobozené hnutí podrobených obyvatel, kteří měli stále větší ambice k znovu převzetí moci ve svých zemích. Avšak jejich představa, jak toho dosáhnout, neměla jasný plán a strukturu.

Aktéry podporující dekolonizaci byly také Spojené státy americké a Sovětský svaz. Proti sobě stojící supervelmoci podporovaly osvobození afrických zemích, jelikož tak vyvstávala možnost získání spojence, který by přispěl k převaze jedné z nich, což v tehdy bipolárně rozděleném světě mělo značný vliv.¹¹⁵

Značný problém dekolonizace představovaly uměle vytvořené koloniální celky, jež obsahovaly mnohá etnika s různorodou identitou. Přetrvávaly v nich proto zbytky nevraživosti mezi klany a kmeny. Slabá africká elita nebyla schopná adekvátně převzít koloniální správu, což dalo prostor pro zneužití moci a tím propuknutím násilí v mnoha zemích Afriky.¹¹⁶

2. 2. 3 Současné problémy Afriky

Za mnohé současné problémy Afriky nemůže pouze koloniální minulost, na daném stavu se podílí především vnitřní faktory, které jsou výsledkem specifické místní situace a lidského myšlení. Jeden z problémů představuje absence návyku systematické a efektivní práce s výkonem vázaným na časový limit. Ekonomové považují za příčinu nedostatečně rychlého procesu modernizace samotnou mentalitu Afričanů, kteří si již zvykli na podporu

---

¹¹² Středisko mezinárodních studií Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze.: Dokumenty světové politiky. [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp1.pdf>

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Organizace spojených národů a dekolonizace*. Praha, 1977

¹¹⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 273

¹¹⁶ Tamtéž, s. 273

z vnějšího prostředí. Také fatalismus a smíření s osudem příliš nepřispívá k adekvátnímu odhodlání změnit svou situaci. Zahraniční pomoc na jednu stranu zachraňuje životy, na tu druhou však podlamuje podnikatelský duch společnosti. Pomoc by měla větší účinek v případě, že by na kontinentu fungovala alespoň základní pravidla tržního hospodářství, země měly důvěryhodné vlády a funkční úřady.

Pro zlepšení celkové situace je nutné, aby Afrika disponovala vzdělanými lidmi, kteří by zemi dokázali stabilně vést, šetřili veřejné finance a uměli výnosně investovat. Problémy v jednotlivých zemích nejsou zcela stejné, avšak příčina mnohdy ano – chudoba, AIDS, etnické a kmenové války, boj o moc, spory o území a suroviny.¹¹⁷

---

¹¹⁷ ŠLACHTA, Mojmír, BURDA, Tomáš a HOLEČEK, Milan. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2007. s. 178 - 179

3 Vybrané geografické oblasti, kde docházelo k porušování lidských práv

Následující kapitola diplomové práce se bude věnovat vybraným oblastem Afriky, kde dochází k porušování lidských. Z důvodu značné šíře a obsáhlosti daného tématu, byly pro následující analýzu zvoleny ty státy, ve kterých je otázka porušování lidských práv nejpalčivější, čímž si získaly celosvětovou pozornost.

3. 1 Súdán

Súdán představuje most mezi arabským světem a “ černou “ částí kontinentu.¹¹⁸ Název země je odvozený z arabského pojmenování “ Bilad as – Sudan “, což v překladu znamená “ země černých “. ¹¹⁹

Země zaujímá severovýchodní část Afriky, přičemž se rozléhá podél řeky Nilu. Zde v minulosti migrovaly národy a šířily své kultury, střetávaly se a prolínaly. To zapříčinilo vznik složitých etnických a lingvistických vztahů s dominantní rolí arabské kultury vyznávající islám.¹²⁰

Před rozdělením země, ke kterému došlo 9. července 2011, čímž vznikla samostatná Jihosúdánská republika, byl Súdán největším státem afrického kontinentu. Zaujímal 2 505 813 km².¹²¹

3. 1. 1 Reálie Súdánu

Súdán leží jižně od Sahary v oblasti Sahelu. Tvoří přechod mezi Severní a Centrální Afrikou. Velký význam náleží řece Nil, která je obklopena náhorními plošinami a spolu se svými přítoky zásobuje vodou převážnou část země. Na severu se rozléhá Libyjská poušť, Núbijská poušť a Sahara, na východě výběžky Etiopské vysočiny, na západě pobřeží Dárfúr a na jihu výběžky Středoafriké vysočiny.

Pohoří Dárfúr představuje rozsáhlou oblast, která tvoří hranici mezi údolím Nilu a Čadským jezerem. V jeho centru se nachází horský masiv vulkanického původu – Džabal

---

¹¹⁸ ŠLACHTA, Mojmir, BURDA, Tomáš a HOLEČEK, Milan. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2007. s. 180

¹¹⁹ PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 12

¹²⁰ ŠLACHTA, Mojmir, BURDA, Tomáš a HOLEČEK, Milan. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2007. s. 180

¹²¹ PANTŮČKOVÁ, Jitka. *Súdán*. Vyd. 1. Praha, 1981. s. 21

Marra.¹²²

Území v povodí Bílého Nilu, jež je tvořeno močály se v období dešťů mění na jednu souvislou bažinu, jež odděluje sever od jihu země. Na severu je typické tropické aridní klima, na jihu panuje rovníkové monzunové počasí.¹²³

3. 1. 2 Obyvatelstvo Súdánu

Obyvatelstvo Súdánu je značně různorodé. Na severu převládají muslimští Arabové, kteří rozšířili islámskou víru mezi četné africké kmeny ve střední části země. Arabové a tyto africké kmeny tak vytvořili smíšenou europoidně – negroidní populaci. Jih je obydlen negroidní raso, jež je rozdělena na mnoho původních kmenových národů.¹²⁴

Nejpočetnějším černošským kmenem jsou Zandové. Jejich počet se pohybuje kolem 700 000. Dalšími mnohočlennými kmeny jsou Furové a Mabové, kteří žijí podél hranic s Čadem. Ve střední a východní části země je zastoupeno mnoho kmenů. Nejvýznamnější z nich jsou Dinkové, Šilukové, Nuerové, Bariové a Lotukové.¹²⁵

Kmeny jež byly zcela arabizovány a islamizovány jsou kmeny Núbijců, kteří žijí na severu Súdánu a kmen Bédžů, kteří žijí na severovýchodě.

Sever Súdánu ze 70 % obývají Arabové, 30 % připadá na místní kmeny. 97% věřících se hlásí k muslimskému náboženství a zbylá tři procenta náleží křesťanství a kmenovým náboženstvím. Jiná situace je na jihu, kde je převaha křesťanů a animistů.¹²⁶

3. 1. 3 Hospodářství Súdánu

Rok 2011 zahájil novou etapu v dějinách Súdánské republiky. Rozdělením přišel Súdán nejen o 75 % příjmů z exportu ropy, ale také o 20 % populace. Došlo ke zpomalení růstu HDP z necelých 2,5 % v roce 2010 na 1,16 v roce 2013.¹²⁷

---

¹²² PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 14

¹²³ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 34

¹²⁴ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 308

¹²⁵ Tamtéž, s. 308 -309

¹²⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/index.html

V důsledku absence příjmů z tranzitu jiho-súdánské ropy došlo k prohloubení deficitu běžného účtu obchodní bilance na úroveň 9,3 % HDP. Průměrná inflace se v roce 2013 pohybovala na úrovni 22 %. Na tomto stavu se podílel zejména nárůst potravinové inflace a prudký nárůst cen energií.¹²⁸

Země ztratila téměř všechny rezervy tvrdých měn a další ekonomické fungování bylo umožněno díky dotacím ze strany států Zálivu a částečně nárůstem příjmů za těžbu nerostných surovin a poplatků za tranzit jiho-súdánské ropy.

V roce 2014 není očekáváno znatelnější zlepšení současné situace. Ke zlepšení stavu by mohlo přispět obnovení jednání ohledně tranzitních poplatků z ropy vyvážené Jižním Súdánem prostřednictvím ropovodů na území Súdánské republiky. Již dříve byla uzavřena dohoda, ve které je stanoveno, že Súdán má za tranzit jihosúdánské ropy zaručen příjem v odhadované výši 6 – 8 miliard USD.¹²⁹

I před přísun financí za ropovody bude oživení súdánské ekonomiky poměrně komplikované. Exekutiva spoléhá na přísun prostředků z nastartování těžebních projektů a na prostředky, které vytvoří soukromý sektor. Vláda se snaží vytvářet vhodné podmínky pro soukromé investice a aktivity a zároveň omezit své zásahy. Farmáři a pěstitelé tak mohou navýšit chov skotu a export súdánské bavlny, cukrové třtiny a cukrové řepy a z toho plynoucí zvýšení produkce cukru.¹³⁰ Vše však komplikuje nedostatek zahraniční měny, která brání investicím do rozvoje infrastruktury země.

Súdánský průmysl, stejně jako i další sektory, trpí nedostatkem investičních prostředků a deviz na nákup technologií a strojů a nízkou odborností pracovní síly. Pro rozvoj je tedy třeba získat investice do těžebního průmyslu, jež by nahradily příjmy z ropy. Rozpad země způsobil rychlé spotřebování finančních rezerv, destabilizaci země a tím také omezení zahraničních investic. Pro nastartování súdánské ekonomiky je třeba zajistit modernizaci průmyslových závodů, pro co doposud nebyl dostatek financí. Súdánská vláda, aby zvýšila

---

¹²⁷ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹²⁸ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

zájem zahraničních investorů, přislíbila levné průzkumné a těžební licence a využít tak potenciál plynoucí z přítomných nerostných surovin.¹³¹

Jedním z hlavních průmyslových odvětví země představuje cukrovarnictví. Súdán je třetím největším producentem cukru v Africe za Jihoafrickou republikou a Egyptem. V plánu je vybudování dalších pěstitelských ploch v oblasti Bílého Nilu. Úspěchy cukrovarnictví lákají nové investory především z Turecka a zemí Zálivu. Nosným oborem súdánského průmyslu je koželužství. Vytváří ročně asi 6 % exportu země. Lze jej rozdělit na zpracování surových kůží pro export, pro domácí trh, pro obuvnický průmysl a výrobu řemenů, kožených oděvů a galanterie. Existuje zde sedm hlavních koželužen a přibližně 290 tradičních dílen. V 70 výrobních závodech je ročně vyrobeno 40 milionů párů bot.¹³²

Významné postavení v Súdánu zaujímají tkalcovny a prádelny, které představují nejstarší a nejrozšířenější průmyslové odvětví země. Ročně vyprodukují 5.5 tisíce tun česané bavlněné příze, 13.7 milimetrů textilní metráže, 1.5 miloděvů, 1 milion příkrývek a 400 bavlněných obvazů a gázy. Toto množství přesto nestačí uspokojovat danou poptávku.¹³³ Rozvoj tohoto oboru je také závislý na množství financí, jež by podpořily modernizaci.

Potravinářský průmysl se zaměřuje především na mastnou produkci vzhledem k početným stádům chovaných zvířat, drůbeže a rybolovu. Bank of Sudan uvedla, že v roce 2010 byl vývoz skotu 3. nejvýznamnějším vývozním artiklem za ropou a sezamem, tvořil 18 % celkového vývozu.¹³⁴

Súdán je známým producentem přírodní suroviny získávané jako pryskyřice ze stromů “ Senegalské akácie “ – arabské gumy. Je také jejím největším dodavatelem, pokrývá 80 % světové poptávky. Jedná se o produkt bez chuti a zápachu, který nachází uplatnění jako emulgátor nebo pojivo v potravinářství, chemickém, kosmetickém a farmaceutickém průmyslu.¹³⁵

Papírenský průmysl v sobě skýtá velký potenciál, jelikož v zemi je dostatek surovin a levné pracovní síly, avšak i ten je podmíněný nutnou modernizací a rozvojem.

---

¹³¹ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 35

V Súdánu jsou poměrně četná ložiska mědi, zlata, chromu, železné rudy, manganu, olova, wolframu, zinku, stříbra, uranu a diamantů. Nerostné suroviny jsou možným zdrojem financí, avšak vláda nemá potřebné zdroje pro zvýšení těžby. Velkým úspěchem proto bylo v roce 2012 otevření Súdánské rafinérie zlata s roční kapacitou 270 tun.¹³⁶

S rozpadem Súdánu ztratila Súdánská republika více než 75 % ložisek ropy. Jednalo se o vysoce kvalitní ropu s nízkým podílem síry označovanou jako “ Nili Blend “ nebo “ light – sweet crude “. ¹³⁷ Zbylá naleziště se nachází v místech, kde trvají nepokoje. Hlavní zdroj příjmu tak přestal z nenadání fungovat. Vláda deklaruje rozvíjení těžby ve zbylých lokalitách, k tomu však zatím nemá reálné finance a zahraniční investoři jsou opatrní. Klíčovým zůstává ropovod, který spojuje naleziště s ropným terminálem v přístavu Port Sudan, který byl uveden do provozu v roce 1999 a měřil 1 506 km. ¹³⁸ Jižní Súdán nemá jinou možnost než vyvážet svou ropu prostřednictvím tohoto ropovodu, čímž je posílena vyjednávací pozice Súdánu, který požaduje vysoké tranzitní a manipulační poplatky. Před rozpadem Súdán produkoval přibližně 486 700 barelů za den, což z něj činilo třetího největšího producenta ropy v Africe a 31. na světě. Zásoby byly odhadovány na 6, 8 mld. barelů. ¹³⁹

Zemní plyn byl objeven u Rudého moře. Bylo navrtáno sedm zdrojů a část již byla exportována. Zásoby se odhadují na 99 mld. m³. ¹⁴⁰

Pro rozvoj zemědělství, ve kterém pracuje 80 % ekonomicky aktivní populace, v současné době nepanují příznivé podmínky. Kvůli občanským nepokojům dochází k přesídlování z venkova do měst. Hlavní oblasti tradičního hospodářství na nezavlažovaných polích jsou v Dárfúru, na západě, a v Kordofánu, v centrální části země. Střediskem zavlažového zemědělství je Gesira, zemědělská oblast mezi Bílým a Modrým Nilem, kde se pěstují plodiny na vývoz, především dlouhovláknitá bavlna, podzemnice olejná a sezam. ¹⁴¹

Dominantní pozici ve tvorbě HDP převzaly služby, tvoří 41 % HDP. Převážně jsou vázány na zahraniční investice. Vláda usiluje o širší různorodost složek, převážně pak o rozvoj turismu. Hlavními lákadly jsou archeologické lokality na severu a východu, přírodní

---

¹³⁶ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹³⁷ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 35

rezervace a lovné oblasti na jihu země. Ubytovacích možností pro turisty je nedostatek a jejich kvalita není příliš vysoká. I tato oblast hospodářství čeká na nové investiční příležitosti.¹⁴²

3. 1. 4 Historie Súdánu

Území dnešního Súdánu bylo podle historiků osídleno již před šedesáti tisíci lety. Důležitou roli v jeho dějinách sehrálo náboženství. V 6. století v oblasti severovýchodního Súdánu zde bylo rozšířené křesťanství, které sem přinesli Koptové z Egypta.¹⁴³ Od 7. století sem pronikali kočovní Arabové, kteří posilovali pozici islámu. Z izolovaného aksúmského jádra však zároveň pronikalo křesťanství na západ a do některých regionů, jež byly později islamizovány.¹⁴⁴

Během 8. až 13. století byl pod křesťanským vlivem i Dárfúr. Systematické dobývání pozdějšího Súdánu zahájili až egyptští Mamlúkové, kteří zde prosadili islám.¹⁴⁵

Intenzivní islamizace a arabizace započala přibližně kolem roku 1260. Islámu se podařilo během 16. a 17. století sjednotit tehdy kulturně a jazykově různorodé skupiny obyvatel severního a středního Súdánu.¹⁴⁶

Ve středosúdánském prostoru nebylo možné využívat transsaharský prostor pro obchod v té míře jako tomu bylo na západ odsud. Jednalo se totiž o málo osídlenou oblast s pralesy a saharskou pouští, která byla poměrně izolovaná. Přesto zde (zejména na západě regionu) vznikly základy politicky i geograficky nestabilních států.¹⁴⁷ Na jejich vzniku se podílelo několik afrických kmenů.

Jedním z nich byli Fullové, původem z oblasti horního Nilu nebo Sahary. V 8. a 9. století žili hlavně v senegalské vysočině Fula Toro, v 14. a 15. století pobývali převážně v Kamerunu, Bagirmi a Wadaji. Mísili se s různými národy a rozšířili se po celém Sahelu i jižněji od Senegalu až za Čadské jezero. Jednalo se o mírumilovné pastevece, kteří nepodlehli

---

¹⁴² BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

¹⁴³ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁴⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 63

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 63

¹⁴⁶ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁴⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 71

etnické asimilaci a zároveň šířili islám. Ponechali si archaickou organizaci svých klanů. Na počátku 16. století spolu s Mandingy ovládli Tekrúr a wolofské státy.¹⁴⁸

Další domorodý kmen představují Maurové, jež se etnicky vymezili po rozpadu Almorávidské říše. Ve 12. století na jejich území vpadly kočovné arabské skupiny Banú Hilál a Banú Sulajm, které arabizovaly kmeny v Mauretánii. Arabové ze skupiny Banú Hasan si ve 13. století podrobili Berbery. Tak vznikly nové kmeny Maurů a noví střediska islámské vzdělanosti, města Waddán, Tisit, Šincit a Atár.¹⁴⁹

Kmen Mosijů vytvořil v 11. století v oblasti dnešní Burkiny Faso první státní útvary. Z původních čtyř domén vznikla dvě království – Jatenga a Wagadugu. Ve 13. století se mosijská společnost stabilizovala. Mosijové nikdy nepřijali islám jako svou víru.¹⁵⁰

Kultura Sao vznikla u Čadského jezera. Vynikala zpracováním keramiky a odléváním bronzu. Kvůli vnitřním sporům došlo k jejich zániku ve 14. století. Jejich potomky byly kmeny Kotoko, Mugsu a Bolewa.¹⁵¹

Posledním jmenovaným je etnikum Kánembu, jež asimilovalo kulturu Sao. V 9. Století založili v oblasti dnešní Nigérie stát Kánem.¹⁵²

V Sennáru¹⁵³ vznikl po roce 1500 stát Fudžů, pocházejících pravděpodobně z Etiopie. Amár Dunkas, vládnoucí v letech 1504 – 1534, spolu s arabskými Abdalláh Fundžy vyvrátil nubijské království Alwa. Amár se stal sultánem a arabský náčelník místokrálem v Karri u 6. Nilského kataraktu. Kromě něj na sultánovi byl závislý stát Dongola a čtyři knížectví Šajkíja. V letech 1770 – 1821 Sennár za vlády dědičných vezírů z rodu Abú Likajlika a tíhou vnitřních sporů zeslábl a posléze se stal egyptskou provincií.¹⁵⁴

Oblast Dárfúru kolem Džabal Marra s etniky Forů, Dádžů, Tundžurů a Arabů ovlivňovali křesťané z Núbie i muslimové z Kánemu a Bornu. Salajmán Solong, vládnoucí v letech 1596 – 1637, prosadil islám jako státní náboženství. Músa (1637 – 1682) a Ahmed Buhra (1682 – 1722) se při rozšiřování území na západ střetl s Wadajem, tyto války pak trvaly až do 19. století. Kvůli kočovnému způsobu života neměl Dárfúr hlavní město.

---

¹⁴⁸ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 71

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 71

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 72

¹⁵¹ Tamtéž, s. 72

¹⁵² Tamtéž, s. 72

¹⁵³ Sennár – region jihovýchodně od Chártúmu

¹⁵⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 85

Obchodním centrem byla Kobba. Rozvoj Dárfúru a jeho styky s Osmanskou říší přerušila egyptská invaze.¹⁵⁵

V roce 1820 vyslal egyptský vládce Muhammad Alí vojenskou výpravu do Súdánu. Sennárský sultanát padl bez boje a dárfúrská vláda nad Kordofánem byla zničena. O dva roky později dorazilo okupační vojsko do Fašody a do východního Súdánu. Země byla oficiálně připojena k Osmanské říši, ve skutečnosti však byla ovládána egyptskými veliteli.¹⁵⁶

Turecko – egyptská invaze došla v letech 1865 – 1877 až k Viktoriinmu jezeru. Proti dosazené správě povstali rolníci v nilském údolí i kočovníci v Kordofánu. Roku 1865 ovládli Egypt'ané přístavy Suákín a Masawa u Rudého moře, v roce 1874 dobyli Dárfúr.¹⁵⁷

Významnou roli v súdánské historii sehrál Muhammad Ahmad ibn Abdalláh, který se v roce 1881 prohlásil za “ Alláhem vyvolený “ – “ mahdím “ a vyzval ke svaté válce proti Turkům a Evropanům.¹⁵⁸ Britské vojsko, které proti němu vedl britský důstojník William Hickse bylo poraženo. Mahdistické hnutí se rozšířilo po celé zemi. Generál Gordon byl proto pověřen, aby evakuoval britské posádky a civilisty. Povstalci však Gordona v roce 1885 oblehli v Chártúmu, město nakonec obsadili a Gordona popravili. Britové se rozhodli dobrovolně opustit Súdán, avšak v budoucnu měli v plánu opět získat toto území pod svou kontrolu.¹⁵⁹

Téměř na celém území, s výjimkou Suáhen a části Chvatorie, vznikl Mahdistický stát. Po smrti “ mahdího “ nastoupil na jeho místo Chalíf Abdulláh, který ve svých rukou držel veškerou politickou moc.¹⁶⁰

Mahdistický stát usiloval o rozšíření svého území, a proto začal s útoky na okolní země. Při vpádu do Egypta v roce 1889 byl poražen. Egypt'ané zahájili za podpory Velké Británie ofenzivu a 2. září 1898 porazili mahdistický stát v bitvě u Kereri. Rok nato byla uzavřena Káhírská smlouva, na jehož základě bylo zřízeno anglo – egyptské kondominium. Ve skutečnosti veškerá moc spočívala v rukou Britů. Anglo – egyptská nadvláda v Súdánu

---

¹⁵⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 85 - 86

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 132

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 132

¹⁵⁸ GIZ: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁵⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 132

¹⁶⁰ PANTUČKOVÁ, Jitka. *Súdán*. Vyd. 1. Praha, 1981. s. 15

trvala až do roku 1956, kdy po mnoha povstáních byla nucena odejít ze země. Samostatný Súdán byl vyhlášen 1. ledna 1956.¹⁶¹

3. 1. 5 Súdánský konflikt

Súdán poprvé vyhlásil nezávislost v roce 1956 a od té doby, s výjimkou jedenácti let relativního pokoje, je země zmítaná občanskou válkou. Ta byla ukončena až 9. ledna 2005 uzavřením mírové dohody Comprehensive Peace Agreement (CPA) mezi Súdánským osvobozeneckým hnutím (SLM) a vládou. Súdánské osvobozenecké hnutí jakožto jedno z nejvýznamnějších opozičních hnutí sice podepsalo mírovou smlouvu, avšak k podpisu se nepřipojila další existující opoziční hnutí. Boje mezi znesvářenými částmi země tak i nadále pokračovaly.¹⁶²

Ještě před vyhlášením samostatné Súdánské republiky v roce 1956, propukly vzpoury armády v jižních provinciích, čímž se projeví rozpory mezi muslimským arabským obyvatelstvem na severu a černošskými křesťany či animisty na jihu, spory chartúmské vlády s menšinovými etnickými skupinami z východu (např. Bedžové) i s tradičními oblastmi jako Kordofán a Dárfúr.¹⁶³

Po vyhlášení nezávislosti vládnoucí Arabové ze severu přislíbili vznik federace. Federace nebyla nakonec vytvořena, což vedlo ke vzpouře důstojníků z jihu. V první občanské válce probíhající v letech 1956 – 1972 byly pozabíjeny stovky úředníků a učitelů ze severu.

Ibrahím Abbúd svrhl 17. listopadu 1958 civilní vládu Abdalláha Chálila a jeho strany Umma. Nad Súdánem byl vyhlášen výjimečný stav. Abbúd se prohlásil za hlavu státu a vládnoucí stranou se stala Národní unionistická strana (NUP) Ismaíla al – Azharího. V této době se země dočkala západních investic, které na přechodnou dobu zlepšily stav ekonomiky. Nedlouho poté, co byla zastavena pozemková reforma, byly špatně investovány finance a vyhoštění misionáři z jihu, propukly v roce 1962 opět nepokoje.¹⁶⁴

---

¹⁶¹ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁶² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán : Vnitropolitická charakteristika. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

¹⁶³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 280

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 341

V roce 1963 založili separatisté z jižního Súdánu v Leopoldvillu Súdánský národní svaz (SANU). Vláda proti odpůrcům zasáhla násilnou likvidací osob v Bahr al – Ghazálu a k přemístování pilotských kmenů, což vedlo na jihu k zesílení partyzánské války. Opozice se sjednotila proti vládě a vytvořila Sjednocenou národní frontu. V říjnu 1964 proběhly studentské demonstrace, které byly rozeznány střelbou. Abbúda donutila odstoupit až následná generální stávkou. Než se uskutečnily volby v dubnu 1965, vládla koalice NUP a Ummy. Během let 1966 – 1969 se vystřídalo několik vlád, ale žádná z nich nebyla schopná řešit ekonomické problémy, protesty a etnické konflikty.¹⁶⁵

Džafar Nimajrí provedl 25. května 1969 vojenský převrat. Následně rozpustil parlament a politické strany. Moc převzala deseti členná Rada revolučního vedení.¹⁶⁶ V následujícím roce se situace vyhrotila a opět propukly nepokoje.

Nimajrí založil v roce 1971 svou politickou stranu Súdánský socialistický svaz (SSU), která v zemi získala výsadní postavení. Súdánská komunistická strana se neúspěšně pokusila 19. června 1971 o puč. Po několika dnech byl však Nimajrí opět u moci a v plebiscitu si nechal na dalších 6 let potvrdit úřad prezidenta.¹⁶⁷ Ničivou občanskou válku ukončily až dohody z Addis Abeby v roce 1972, jež ukončily boje mezi muslimským severem a křesťansko - animistickým jihem země.¹⁶⁸ Dohoda měla třem jižním provinciím zajistit autonomii, záruka byla zahrnuta také do nové ústavy z roku 1973. Nimajrí však dohodu nedodržel, jelikož byly na tomto území nalezeny ložiska ropy.

V roce 1974 proběhly podle nové ústavy volby do části parlamentních mandátů. Nová vláda nedokázala zajistit stabilitu. Již v roce 1974 Nimajrí opět vyhlásil výjimečný stav. Problematický stav událostí v Súdánu v této době byl způsoben neschopností představitelů země adekvátně řešit problémy země. Dalším přitěžujícím faktorem byla ropná krize, jež propukla na počátku 70. let 20. století, a která přinesla ekonomické potíže. Ani mezinárodní společenství nejevilo o situaci v Súdánu zájem. Organizace Africké jednoty, jež měla zajišťovat bezpečnost a prosperitu v Africe, také neslavila úspěch při snaze o nastolení míru.¹⁶⁹ Potíže země nakonec vedly k dalšímu násilnému převzetí moci.

---

¹⁶⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 341

¹⁶⁶ Encyclopedia of the Nations: Africa. *Sudan: History* [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z:

<http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Sudan-HISTORY.htm>

¹⁶⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 273 - 274

¹⁶⁸ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁶⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 273

Vojenský diktátor plukovník Džafar Nimajrí čelil v červenci 1976 invazi ozbrojených emigrantů, kteří se neúspěšně pokusili dobýt Chártúm. Nimajrí se svých odpůrců zbavoval popravami a perzekucemi. Z pokusu o převrat obvinil Libyii a Etiopii, s Egyptem naopak uzavřel obrannou smlouvu. V lednu 1982 projeví svou nespokojenost studenti, vláda reagovala uzavřením středních a vysokých škol. Zrušení státních podpor na potraviny vyvolalo generální stávkou a nepokoje, které pomáhaly potlačovat i egyptské jednotky v Súdánu.¹⁷⁰

V září 1983 prohlásil Nimajrí islám za státní náboženství. Což vyvolalo nesouhlas zejména u černošského obyvatelstva, jež vyznávalo křesťanství. Na jihu to vedlo k zabíjení důstojníků a úředníků ze severu, čímž začala druhá občanská válka mezi severem a jihem, která trvala až do roku 2005.

Proti vládě vystoupilo během výjimečného stavu, jež byl vyhlášen 26. dubna 1984, jižní černošské obyvatelstvo. To vytvořilo Súdánskou lidovou osvobozenou armádu (SPLA), v jejímž čele stanul John Garang.¹⁷¹

7. dubna 1985 provedl vojenský převrat generál Abdul Rahmán Suwar ad Dahhab jako předseda Prozatímní vojenské rady. Bylo legalizováno patnáct politických stran. Tyto strany se utkaly v roce 1986 ve volbách.¹⁷² Byla vytvořena demokratická vláda. Premiérem se stal Sadiq al – Mahdí ze strany Umma. Platnost islámského práva šaría byla pozastavena. Prezidentem byl zvolen Ahmed Alí al – Mirghání.¹⁷³

Veřejnost se domnívala, že pomalu přichází doba stabilizace. Toto období netrvalo dlouho. Demokratickou vládu svrhl 30. června 1986 Umar Hasan al Bašír. Bašír se postupně prohlásil prezidentem, premiérem a vrchním velitelem armády. Zakázal “neislámské” instituce a politické strany. Bašír se svými odpůrci vyrovnával prostřednictvím násilí. Přistoupil k rozsáhlému vyvražďování černošského civilního obyvatelstva či jejich deportaci do pracovních táborů. Politika islámského fundamentalismu byla založena na etnických čistkách, jež nabyly charakteru genocidy. Těmto nelidským zásahům čelil nejen jih země, ale také další oblasti jako Dárfúr a Nubijské hory.¹⁷⁴

---

¹⁷⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 412 - 413

¹⁷¹ Tamtéž, s. 413

¹⁷² Encyclopedia of the Nations: Africa. *Sudan: History* [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Sudan-HISTORY.htm>

¹⁷³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 413

¹⁷⁴ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997. s. 269

V roce 1992 došlo v Súdánu k masakru, který si vynutil již reakci mezinárodní veřejnost. Valné shromáždění OSN, Mezinárodní organizace práce (ILO) a Amnesty International obvinili představitele země z porušování lidských práv a mezinárodních dohod.¹⁷⁵ Komise pro lidská práva byla pověřena vyšetřováním. Výsledky šetření z roku 1994 potvrdily, že v Súdánu dochází skutečně ke každodennímu závažnému porušování lidských práv. Mezi vládou a členy SPLA probíhala jednání, která byla velmi zdlouhavá a nakonec vedla k podepsání dohody o humanitární pomoci pro Súdán. Následně došlo v roce 1994 k přijetí nové ústavy, jež zavedla federalizaci země. Federaci tvořilo šestadvacet států z toho deset z nich připadlo na jih země. Samotná federalizace však s sebou nepřinesla požadovaný demokratický systém fungování země, což vedlo SPLA, že nadále pokračovala ve svých protivládních aktivitách.¹⁷⁶

3. 1. 6 Konflikt v Dárfúru

Prezident Bašír až do roku 2001 svou nečinností dovoloval násilnické vpády na jih země, které ničily majetky a zotročovaly lidi. V roce 2003 zaútočila Súdánská osvobozenecká armáda (SLA) a s ní Hnutí spravedlnosti a rovnosti (JEM) na Chártúm. Bašír poslal nevládní arabské milice “ chránit “ západní provincii Dárfúr. Povstání tam vyvolalo dlouhodobou krizi a rozsáhlé porušování lidských práv.¹⁷⁷

Za konfliktem v Dárfúru nestojí pouze boj mezi obyvateli arabského severu a křesťansko – animistického jihu, ale příčin je hned několik, přičemž některé z nich mají původ již v historickém osídlení oblasti.¹⁷⁸

Pravděpodobně kvůli obtížnému pochopení podstaty konfliktu mezinárodní veřejnost do událostí v Dárfúru dlouho nezasahovala. Až v roce 2004 Rada bezpečnosti OSN vyjádřila znepokojení nad humanitární katastrofou v zemi.¹⁷⁹

Dárfúr, jež v překladu znamená země Furů, představuje region ležící v západním Súdánu. V roce 1994 byl Dárfúr politicky rozdělen na tři provincie – Západní, Severní a Jižní Dárfúr.¹⁸⁰ Mezi kmeny s největším zastoupením patří Furové, Massaleetové a Zaghawové.¹⁸¹

---

¹⁷⁵ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997. s. 270

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 270

¹⁷⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 488

¹⁷⁸ PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 7

¹⁷⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s.488

¹⁸⁰ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁸¹ PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 16 - 19

Konflikt v Dárfúru vyvrcholil v červnu 2003. Výše jmenované kmeny již dále odmítaly snášet utlačování ze strany vlády a její neschopnost při řešení jejich problémů. Vytvořily dvě opoziční hnutí – Súdánskou osvobozenickou armádu (SLA) a Hnutí spravedlnosti a rovnosti (JEM), jež stála za útokem na Chártúm. Na tento útok reagoval Bašír rozhodnutím o bombardování Dárfúru, povolání armády a nasazení milicí Janjaweed, jež mělo za cíl zničit kořeny hnutí SLA a JEM.¹⁸²

Vláda se domnívala, že odpor bude brzy zlomen. Tak se však nestalo a násilí se stalo v Dárfúru každodenní přítomností. Členové Janjaweed měli povoleno loupit, ničit majetky, zabíjet a znásilňovat. Slitování se nedočkaly ani děti, jež byly často oběťmi přímého násilí.¹⁸³

Vražedné násilí si vyžádalo již 400 tisíc obětí na životech, přičemž další dva miliony obyvatel byly nuceny ze země uprchnout.¹⁸⁴

Situace byla natolik kritická, že prezident Bašír byl nucen v roce 2004 povolit přítomnost mise Africké unie AMIS. Ta do Súdánu vyslala 7700 vojáků, kteří však násilí přesto nedokázali zcela zabránit.¹⁸⁵

O rok později byly zahájeny mírové rozhovory mezi vládou a povstalci, které vyústily v uzavření míru. Polovojenské milice Janjaweed uzavření dohody nerespektovaly a dále pokračovaly ve svých vražedných aktivitách.¹⁸⁶

Mezinárodní společenství se ocitlo na vážkách, zda označit či neoznačit násilné akce v Dárfúru jako genocidu. Evropská unie nevyslovila jasné stanovisko. Naopak americký ministr zahraničí Colin Powell se 7. září 2004 vyslovil pro to, aby situace v Dárfúru byla hodnocena jako genocidní jednání.¹⁸⁷

OSN se snažila vyvíjet tlak na vládní představitele Súdánu pomocí sankcí. V roce 2005 přijalo OSN rezoluci 1591, na základě které byla do země vyslána bezpečnostní komise. Ta se měla podílet na zajištění míru. Další rezoluce 1590 dala vznik misi UNMIS, jež měla asistovat při humanitární pomoci. Tato mise byla později několikrát prodloužena.

Vyřešení problémů Súdánu jsou záležitostí na dlouhá léta. Za konfliktem nestojí pouhý rozkol v náboženské otázce. Situace je mnohem složitější. Vláda se musí dohodnout

---

¹⁸² Válka.cz: Co se děje v Dárfúru. DAVID KRAYZEL. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_11874.html

¹⁸³ PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 133

¹⁸⁴ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁸⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s.488

¹⁸⁶ PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. s. 228

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 180 - 182

s povstaleckými skupinami, jež požadují autonomii Dárfúru a také podíl na ziscích z ropy, která se zde těží. Dalšími požadavky jsou také širší politická a ekonomická práva pro “ černé “ muslimy. Zdejší obyvatelé nezapomněli, že až do roku 1821 byl Dárfúr nezávislou oblastí a odmítají být proto cílem útoků ze strany súdánských arabů či polovojskových milic.

Za příčinu problémů můžeme označit také značně zkorumpovanou vládu a úředníky. Politický režim Súdánu, jež využívá represivní a autoritářské prvky vlády, neřeší problémy formou dialogu, jež by mnohdy mohly ušetřit životy mnoha lidí. Dárfúr byl díky své poloze a převážně pasteveckém charakteru často přehlížen, proto do něj nemířilo dostatek financí na tolik potřebnou infrastrukturu.¹⁸⁸

Nelze opomenout environmentální příčiny konfliktu. Dárfúr představuje oblast, jíž dominuje masiv Džebel Marra, který zadržuje srážkovou vodu a vytváří tak její zásoby, což pro jinak suchou oblast, hraje důležitou roli. Zdroj vody je velmi vzácný. Stále více se rozšiřující polopoušť způsobuje, že arabští nomádi ze severu se stále častěji přesouvají k jihu a napadají černošské obyvatelstvo. Vysychání a úbytek úrodné půdy s sebou také přináší nedostatek základních potravin, což vede k migraci do míst, kde se tyto zdroje ještě nacházejí. Toto stěhování však způsobuje střety s původními starousedlíky, kteří si chrání svůj životní prostor.¹⁸⁹

Souhra těchto faktorů zapříčinila, že situace v Dárfúru je velmi komplikovaná a často špatně čitelná, což nevytváří podmínky pro jednoduchá a rychlá řešení. Situace tak nadále zůstává napjatá.

3. 1. 7 Vznik Jižního Súdánu a současná situace

Více než dvacet let občanské války bylo ukončeno mírovou dohodou Comprehensive Peace Agreement (CPA), jež byla podepsána 9. ledna 2005. Tato smlouva pojednávala nejenom o politickém rozložení moci, ale také o rozdělení financí mezi severní a jižní části země. Zisky z ropy měly být děleny v poměru 50 : 50. Na převážně křesťanském jihu nemělo být zavedeno islámské právo šaría. Vládu mělo tvořit 52 % představitelů ze severu, 22% z jihu, zbytek měl připadnout západosúdánské opozici a rebelům. J. Garang, jež vedl Súdánskou lidovou osvobozenou armádu (SPLA), se v červenci 2005 stal súdánským

---

¹⁸⁸ PROKOPOVÁ, Květa. Dárfúr - příčiny probíhajícího konfliktu [online]. *E-polis.cz*, 13. prosinec 2010. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/564-darfur-priciny-probihajiciho-konfliktu.html>>. ISSN 1801-1438.

¹⁸⁹ PROKOPOVÁ, Květa. Dárfúr - příčiny probíhajícího konfliktu [online]. *E-polis.cz*, 13. prosinec 2010. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/564-darfur-priciny-probihajiciho-konfliktu.html>>. ISSN 1801-1438.

prvním viceprezidentem a zároveň hlavou jižní vlády. Po jeho smrti jej v úřadu nahradil Salva Kiir. Dohoda obsahovala ujednání o přípravě referenda, ve kterém se obyvatelé jižního Súdánu měli vyslovit, zda chtějí setrvat pod severosúdánskou nadvládou.¹⁹⁰

I přes sjednání míru docházelo k násilí. Tentokrát byly na vině ložiska ropy, jež se nacházely na demarkační linii mezi severním a jižním Súdánem. Sever poslal do oblasti vojáky pod záminkou zničení ilegálních ozbrojených sil.

Šest let po podepsání CPA došlo 9. ledna 2011 ke slíbenému referendu. Naprostá většina 98,9 % hlasovala pro osamostatnění jihu. Mírová smlouva CPA nevyřešila některé zásadní otázky, především rozdělení výnosů z ropy, status na ropu bohaté oblasti Abyei a také přesné vymezení vzájemných hranic. Přesto však došlo díky záštitě Africké unie 9. července 2011 k vyhlášení Jihosúdánské republiky.¹⁹¹

Prezidentem nově vzniklého státu se stal bývalý důstojník osvobozené armády Salva Kiir Mayardit. Nový stát byl uznán OSN i Africkou unií.¹⁹² Hlavním městem se stala Juba.¹⁹³

Po rozdělení Súdánu a vzniku nového státu se ukázalo, že obě strany nebyly na tento krok dostatečně připraveny. Záhy došlo k ozbrojeným akcím ve sporných hraničních oblastech. Rovněž nebyly vyřešeny otázky ohledně tranzitních poplatků za jihosúdánskou ropu, kterou nelze distribuovat jinak než přes území Súdánské republiky.¹⁹⁴

Postavení prezidenta Bašíra bylo na mezinárodním poli oslabeno. Mezinárodní trestní soud (ICC) rozšířil obvinění za zločiny, jež byly páčány v Dárfúru. 12. července 2010 byl na Bašíra vydán již druhý zatýkací rozkaz ze strany ICC.¹⁹⁵

Během dvou let od vyhlášení Jihosúdánské republiky se obě země několikrát ocitly na pokraji ozbrojeného konfliktu. Díky snaze o dialog obou prezidentů k nim nakonec

---

¹⁹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán : Vnitropolitická charakteristika. [online]. [cit. 2013-12-09]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

¹⁹¹ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-vnitropoliticka-charakteristika-18044.html>

¹⁹² KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 489

¹⁹³ Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

¹⁹⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán : Vnitropolitická charakteristika. [online]. [cit. 2013-12-09]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

¹⁹⁵ Tamtéž.

nedošlo. Africká unie zastává roli zprostředkovatele při jednáních. V roce 2012 se mezisúdánskými vztahy zabývala také Rada bezpečnosti OSN.

Velkým úspěchem v jednáních se stal podpis dohody o určování cen za tranzit jihosúdánské ropy, která byla podepsána 3. srpna 2012. Později bylo 23. září 2012 podepsán dalších devět dohod, jež řešily nejspornější otázky. Status území Abyei však nebyl vyřešen doposud.¹⁹⁶

Další jednání komplikují obvinění Súdánské republiky, že Jihosúdánská republika podporuje povstalce v Two Areas. Bašír dokonce hrozil zastavením tranzitu ropy, díky intervenci Africké unie se tak nestalo.

Ve třech státech Súdánu (Jižní Kordofán, Modrý Nil a Dárfúru) stále probíhají konflikty mezi ústřední vládou a místními odbojovými skupinami. V Jižním Kordofánu a Modrém Nilu pokračují boje mezi severním a jižním Súdánem, jež probíhaly i před samotným rozdělením země. Súdán obviňuje svého jižního souseda z podpory odbojového hnutí SPLM, ten to však odmítá.

V Dárfúru probíhá nadále konflikt mezi domorodou africkou populací a arabskými milicemi. Situaci nově zhoršily boje mezi africkými kmeny, jež usilují o získání ložisek zlata v regionu. O stabilizaci situace v oblasti usiluje nejen samotná vláda, ale také mezinárodní společenství. Snahy doposud nepřinesly větší úspěchy, situace tak v Dárfúru zůstává i nadále složitá a nepřehledná.¹⁹⁷

Prezident Bašír se po rozdělení země pokusil přesvědčit politickou opozici, aby se podílela na vládě národní jednoty. Prezidentovu výzvu přijala jen některá hnutí, řada jich zůstala i nadále v opozici. Politická opozice usiluje o svržení dosavadního režimu, čehož chce dosáhnout nenásilnou formou, a to politickými kroky. Bašír se rozhodl v následujících volbách v roce 2015 na prezidentský úřad již nekandidovat.

Na přelomu září a října 2013 proběhla v Súdánu další vlna nepokojů. Příčina protestů spočívá převážně v nespokojenosti se stavem hospodářství. Spousta lidí žije na hranici přežití.

¹⁹⁸ Po rozdělení země, ztratil Súdán 75% příjmů státního rozpočtu, jež do něj přicházely

---

¹⁹⁶ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-vnitropoliticka-charakteristika-18044.html>

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Sudan News: Lates News/ News Releases. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://sudaneseonline.org/cs/blogs/english/archive/2013/09.aspx>

z výnosů ropy. Vláda se snaží hledat alternativní zdroje příjmů. Celkově nestabilní ekonomická situace v zemi však nepřispívá k přilákání nových investorů.¹⁹⁹

3. 2 Jihoafrická republika

Jihoafrická republika představuje zemi, jež po dlouhá léta uplatňovala vůči černošským obyvatelům politiku apartheidu, čímž jim upírala základní lidská práva. Rozhodující impuls, který vedl ke zrušení segregáčních zákonů a nastolení rovnoprávnosti, přišel od samotných vládních představitelů. Jihoafrická republika tak může být příkladem státu, kde došlo k upřednostnění lidských práv nad ekonomickými výhodami, jež plynuli z otročení velké části obyvatelstva.

3. 2. 1 Realie Jihoafrické republiky

Na většině území Jihoafrické republiky se nacházejí náhorní roviny s nadmořskou výškou 1500 – 2000 m. n. m. Nížiny se rozprostírají pouze kolem pobřeží.

JAR má bohaté zdroje diamantů, zlata, platiny, uranové, železné a manganové rudy, rud železných kovů, uhlí a azbestu.²⁰⁰

Země se rozkládá v tropickém a subtropickém pásu, v důsledku značné nadmořské výšky jsou průměrné teploty nižší než v obdobných šířkách. Velká část území proto trpí nedostatkem vláhy a často se opakují období sucha.

Hospodářsky významnou je řeka Oranje s přítokem Vall, které protékají významnými ekonomickými oblastmi.

Pro zemědělské účely je vhodná asi jedna pětina všech půd v zemi.²⁰¹

---

¹⁹⁹ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-vnitropoliticka-charakteristika-18044.html>

²⁰⁰ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 75

²⁰¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/index.html

3. 2. 2 Obyvatelstvo Jihoafrické republiky

Jihoafrická republika je země různých národů, jazyků, náboženství a kultur. Původních černých Jihoafričanů žije v JAR 41 milionů, čímž tvoří 79 % populace. Největší zastoupení mají kmeny Zulu, Xhosa, Sotho, Ndebele a Swati. Své zastoupení mají mulati a mestici, kterých v zemi žije asi 4, 6 mil. (9 % populace). Jedná se potomky Evropanů, Khoiňů, Búrů, přistěhovalců z Indie, Indonésie a Malajsie, jež byli přivezeni pro práce na plantážích.²⁰² Bílých Jihoafričanů v zemi žije pouhých 4, 6 mil. (9 % populace). Přesto jim patří zhruba 80% národního bohatství.²⁰³ Zastoupení mají také obyvatelé indicko – asijského původu, přibližně 1, 28 mil. (2, 5 % populace).²⁰⁴

Většina obyvatel se soustřeďuje do měst. Mnoho z nich žije ve zvláštních sídlech v jejich blízkosti v tzv. townshipech. Jedná se o černošské oblasti, jež představují pozůstatky apartheidu.²⁰⁵

Z náboženského hlediska má v JAR největší zastoupení křesťanství. To vyznává 80 % populace. Jedná se o směsici různých křesťanských církví – katolíků, holandské reformované církve, sionistů, letniční církve, apoštolské církve, anglikánů, presbyteriánů a luteránů. V menší míře je vyznáván islám, hinduismu a juadismus. V některých oblastech se uchovala víra v africké kultury.²⁰⁶

V Jihoafrické republice je uzákoněno 11 oficiálních jazyků – angličtina, afrikánština, inzulu, isiNdebele, isiXhosa, Sependi, Sesotho, Setswana, siSwati, Tschivenda a Xitsonga. Na úřadech je nejčastěji užíván anglický jazyk.²⁰⁷

---

²⁰² SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 75

²⁰³ Tamtéž, s. 76

²⁰⁴ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafricka-republika-zakladni-informace-o-19002.html#sec5>

²⁰⁵ SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. s. 76

²⁰⁶ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafricka-republika-zakladni-informace-o-19002.html#sec5>

²⁰⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/index.html

3. 2. 3 Hospodářství Jihoafrické republiky

Hospodářský význam Jihoafrické republiky je v rámci afrického kontinentu značný. Na JAR připadá cca 25 % kontinentálního HDP, 40 % průmyslové produkce, 50 % produkce elektřiny a 20 % afrického exportu. Přičemž zaujímá pouze 4 % plochy a představuje 6 % populace celého kontinentu.²⁰⁸

Zpracovatelský průmysl představuje v JAR významné odvětví s dlouholetou tradicí, jež je velmi diverzifikované. Většina výroby je soustředěna do čtyř oblastí - Gauting, Kapské město, Durban a Port Elizabeth. Nejvýznamnější je přitom průmysl ocele a zpracování kovů, dále pak chemický a petrochemický průmysl a zpracování potravin.

JAR je velmi bohatá na nerostné suroviny. Hlavní naleziště se nachází v oblasti náhorní plošiny provincií Gauting, Mpumalanga, Free State, North West a Limpoo. Země disponuje největšími světovými zásobami zlata (35 %), manganu (80 %), platiny (56 %), vanadu (45 %) a hliníkových silikátů (37 %). Současně vlastní významná naleziště dalších minerálů a uhlí. JAR je 5. největším producentem a 3. největším vývozcem uhlí.²⁰⁹

Zemědělství hraje významnou roli v hospodářství země. Lze jej rozdělit na dva subsektory – vyspělé komerční farmářství a subsistenční rodinné farmářství.

JAR je vývozcem řady zemědělských produktů, zejména ovoce, zeleniny, masa a kukuřice. Pro zemědělské účely je využíváno 80 % zdrojů půdy, z čehož je 15 % orná půda a zbytek pastviny.

Díky rozloze státu přes několik klimatických pásem se zde pěstují plodiny tropického, subtropického i mírného pásma. Významnými plodinami jsou obilniny, slunečnice, vinná réva, ovoce, zelenina, cukrová třtina, citrusové plody, banány a ananas.

Živočišná výroba Jihoafrické republiky produkuje zejména drůbež, vejce, hovězí, vepřové, skopové, pštrosí maso (80 % světové produkce) a vlnu.

Zajímavostí je, že JAR je významným producentem geneticky modifikované bavlny (92 %) a žluté kukuřice (50 %).²¹⁰

---

²⁰⁸ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafrická republika: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafricka-republika-ekonomicka-charakteristika-19005.html>

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Jihoafrická republika: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

V rybolovu se JAR podílí 1 % na světové produkci. Jeho střediskem je západní pobřeží, hlavně Západní Kapsko, na které připadá 90 % úlovku. Všechny druhy rybolovu podléhají udělovací licenci a kvótám.

Sektor služeb představuje velmi silný obor hospodářství země. Především bankovní a finanční služby se podílí do značné míry na HDP. Silné jsou také tradiční vládní služby, obchod, stravování a ubytování.²¹¹

3. 2. 4 Historie Jihoafrické republiky

Afrika je považována za kolébkou lidstva, což potvrzují fosilní nálezy. Jeskyně Sterkfontein ležící nedaleko Johannesburgu, představuje největší naleziště pozůstatků pračlověka. Bylo zde nalezeno přes 500 lidských fosilií.²¹² Nejstarší stopy moderního člověka se v Evropě objevily před 40 tis. lety, ten sem doputoval právě z oblasti jižní Afriky. Dle nálezů žil homo sapiens na území jižní Afriky již před 140 tis. lety u ústí velkých řek. Takové množství zkamenělin, rytin, zbraní a ručních výrobků z doby kamenné jen těžko nalezneme kdekoli jinde na světě.²¹³

Tato svědectví objektivně dokazují, že historie jižní Afriky se začala psát mnohem dříve před příjezdem evropských osadníků. Je tak vyvrácena “ bělošská “ verze historie. Ta uváděla, že lidé hovořící bantuskými jazyky - farmáři zpracovávající železo, vstoupili do regionu, který se později stal Jihoafrickou republikou, až během 17. století. Tedy pravděpodobně ve stejné době, kdy sem začali přicházet osadníci z Nizozemska.²¹⁴ Nově příchozí Evropané se tak měli setkat s neobydlenou krajinou, kde žilo pouze několik příslušníků skupiny Khoisan, jež byli označováni také jako “ Hotentoti “ a “ Křováci “.

Právě toto tvrzení umožnilo bílé menšině dělat si nárok na nadvládu nad rozlehlým územím. Ve skutečnosti region obývala řada afrických společností a států např. – Owambi a Hereři (dnešní Namibie), Khoisani (oblast dnešní severní Namibie), Sutové (jihovýchodně od mysu Dobré naděje) a Tswani (centrální stepy).²¹⁵

---

²¹¹ BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafrická republika: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafricka-republika-ekonomicka-charakteristika-19005.html>

²¹² HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 10

²¹³ GIZ: : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Südafrika: Geschichte & Staat* [online]. [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/suedafrika/geschichte-staat/>

²¹⁴ REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. s. 73

²¹⁵ Tamtéž, s 73.

Od 14. do 17. století migrovaly k dnešnímu území jihoafrického států bantuské klany, které utlačovaly i asimilovaly Sany a Khoikhoie. Na počátku 16. století obývali území mezi horním Vaalem a Lempopem Bakoni. V 17. století bylo území Oranžska, Transvaalu, Lesotha a Botswany osídleno bantuskými kmeny, jež se živily pastevectvím a drobným zemědělstvím.²¹⁶

Do roku 1598 v oblasti jižní Afriky dominovali Portugalci. Nizozemci však toto území chtěli získat pod svoji kontrolu. V roce 1602 založili Východoindickou společnost pro obchod s kořením s pozdější Indonésií, kdy opěrným bodem byla Batasie. V roce 1642 Nizozemci obsadili poslední portugalskou pevnost v Guinejském zálivu.²¹⁷

Osídlování jižní Afriky Holanďany započalo v polovině 17. století, kdy nizozemská Východoindická společnost založila malé zásobovací stanice v Stolové zátocce pro lodě plující kolem Afriky do Indického oceánu. Jan van Riebeck tak se skupinou Holanďanů založil 6. dubna 1652 Kapské město.²¹⁸

Okolní pastevcí nebyli vhodnou pracovní silou, proto Nizozemci od roku 1658 dováželi na svá pole otroky z Indie, Indonésie, Madagaskaru a Mosambiku. Zpočátku kolonialistům chyběly manželky, a proto se mísily se sousedními hotentotskými a dalšími africkými kmeny. To dalo vzniku rasově smíšené populaci nazývanou “cape coloureds” nebo “bastaards”.²¹⁹

Roku 1688 posílilo bělošskou kolonii na jihu Afriky asi 200 rodin francouzských hugenotů, kteří utíkali před rekatolizačním zákonem Ludvíka XIV. V roce 1707 žilo v Kapské kolonii 1641 svobodných občanů. Ve městě převažovali burgers – obchodníci, na venkově boere – sedláci. Území nizozemské kolonie rozšiřovali Trek – Búrové. Jednalo se o fanatické kalvinisty hovořící starou holandštinou, jež se stala základem pro pozdější afrikánštinu. Právě oni se později začali potýkat s původními černošskými obyvateli.²²⁰

V roce 1750 dosahovalo bělochy ovládané území k Mosselbai na východě a k řece Great Fish River, za kterou žilo mnoho Xhosů. Trek – Búrové tuto oblast chtěli ovládnout

---

²¹⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 108

²¹⁷ Tamtéž, s. 108

²¹⁸ GIZ: : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Südafrika: Geschichte & Staat* [online]. [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/suedafrika/geschichte-staat/>

²¹⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 109

²²⁰ Tamtéž, s. 109

kvůli záborům pastvin, na kterých by mohli pást svůj dobytek. Z tohoto důvodu vyvolali kaferskou válku.²²¹ Tím začal dlouhodobý boj Xhosů proti bělošské expanzi.

Za napoleonských válek, kdy se z Nizozemska stala Batavská republika spojená s Francií, obsadili Angličané roku 1795 Kapské město. Upadající Východoindická společnost nebyla schopná své podřízené území v Kapsku ochránit. Nespokojení Búrové proto založili dvě samostatné republiky ve Swellendamu a Graaff – Reinetu a zvolili si vlastní vůdce. Britové v letech 1797 – 1799 obě búrské republiky zničili.²²²

V roce 1803 Britové vrátili Kapskou kolonii Batávské republice. Ale během další koaliční války v Evropě se roku 1806 v Kapsku vylodili a oblast obsadili. Usilovali zde o zavedení vlastní koloniální správy a zavést angličtinu jako úřední jazyk. Britové roku 1807 zakázali v Kapsku obchod s otroky, což spolu s přísnějšími administrativními pravidly, Búry velmi pobuřovalo.²²³

Kapsko bylo 13. srpna 1814 vyhlášeno britskou korunní kolonií. Tehdy byly poprvé projednávány stížnosti černošských obyvatel, čímž pro ně na krátký čas skončilo naprosté bezpráví. Poté, co moc získali Britové, nahradili búrskou administrativu britskou a angličtinu učinili oficiálním jazykem práva a vzdělání. Britové byli poměrně liberální a zaručili africkým dělníkům určitá základní práva. Jednalo se například o právo na právně závaznou smlouvu či právo žalovat zaměstnavatele při porušení smlouvy. To však vyvolalo pohoršení Búrů, kteří vnímali domorodé obyvatelstvo za “ něco “ o trochu lepšího než otroky. Následné zrušení otroctví v roce 1834, bylo zdrcující pro chudé bílé farmáře, kteří tak přišli o levnou pracovní sílu.²²⁴

Búrové tuto britskou “ rovnostářskou “ politiku odmítali a usilovali o svržení britské vlády, avšak jejich vzpoura – tzv. “ Vzpoura ze Slachters Neku “, byla potlačena. Což bylo později jednou z příčin odchodu Búrů z Kapska při “ Velkém treku “.²²⁵

Búrové nesouhlasili s posilováním černošských práv a cítili křivdu, když byli nuceni opustit území, které během války v roce 1834 – 1835 zabrali Xhosům. Vydali se proto v roce 1835 na “ Velký trek “ z východního Kapska k severu. Jejich předvoj byl nazýván voortrekkers. Ten se shromáždil v táboře Thaba – Nchu, kam do roku 1836 přišlo dalších

---

²²¹HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 87 -88.

²²²KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 110

²²³Tamtéž, s. 110

²²⁴REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. s. 74

²²⁵KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 111

6000 lidí. Asi 100 členné skupiny tvořené z několika rodin putovali s celým svým majetkem na vozech a hledali novou půdu.²²⁶

Výpravu vedli Pieter Retief, Andries Potgieter, Gerrit Maritz a Andries Pretorius. Trek – Búrové postupovali k řece Vaal a v roce 1837 si ve Wynburgu zvolili lidovou radu – Volksraad v čele s Pierem Retiefem. Andries Potgieter se od hlavního proudu odtrhl a roku 1838 založil vlastní republiku severně od Vaalu. Dál postupující Búrové si po střetu s původním kmenem založili republiku Natal, kterou vedl Andries Pretorius.²²⁷

Britové s postupem Búrů do Natalu nesouhlasili a vyslali své vojsko bránit přístav v Durbanu. Britové Natal v roce 1844 anektovali. Búrové se proto rozhodli postupovat směrem přes Dračí hory do Oranžska a Transvaalu, což však vedlo ke střetu s Xhosey. Vypukla tak 7. (1846 – 1847) a 8. (1850 – 1853) kaferská válka. Xhosové uvěřili svým šamanům, že s pomocí magie zvítězí, a tak spálili úrodu a zabili dobytek. Toto jednání způsobilo pravý opak - Xhosové začali umírat hlady a neměli sílu na další boj. Pro bělochy od této doby nepředstavovali výrazné nebezpečí.²²⁸

Dohoda ze Sand Riveru podepsaná roku 1852 mezi Brity a Búry uznala existenci tehdy nově založených čtyř búrských transvaalských republik. O dva roky později uznali Britové také Svobodný oranžský stát.

V roce 1854 bylo zahájeno jednání parlamentu britského Kapska (Cape Colony), na kterém bylo odsouhlaseno volební právo také pro vzdělané a majetné míšence. V roce 1856 se částečné samosprávy dočkal také Natal. V Natalu zůstalo několik stovek Búrů, ale postupně sem přicházeli i Britové.²²⁹

Významnou událost v historii jižní Afriky představuje objevení ložisek diamantů v roce 1867. Ty byly nalezeny v Oranžsku a Transvaalu poblíž řeky Oranje a později v Kimberley. Před objevením diamantů neusilovala britská vláda rozšiřovat své území o búrská či africká teritoria. To se však změnilo, když se Britové dozvěděli o rozsáhlých zdrojích diamantů, které by mohly značnou sumou obohatit jejich rozpočet.²³⁰ Z tohoto důvodu Britové roku 1877 anektovali Transvaal. Během let 1879 – 1886 se jim podařilo ke

---

²²⁶ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 117 – 120

²²⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 152

²²⁸ Tamtéž, s. 153

²²⁹ Tamtéž, s. 153

²³⁰ REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. s. 76

Kapsku postupně připojit území Tembů, Fingrů, Galeků, Bomwanů a východní Griqualand. Po porážce Zulů ovládli Britové také Zululand, který rozdělili na třináct států.²³¹

V roce 1899 vypukl mezi Búry a Brity ozbrojený konflikt, jež je často nazývána jako britsko – búrská válka. Vhodnější označení představuje jihoafrická válka, jelikož v ní bojovali na obou stranách kromě Britů a Búrů také černí Afričané.²³²

Britové obklíčili búrské republiky Oranžsko a Transvaal za účelem jejich anketování a tím získání přístupu k ložiskům diamantů a zlata. Na počátku roku 1899 měli Britové v Africe asi 9 tisíc vojáků, kdežto Búrové až 50 tisíc.. Prezidenti Transvaalu Marthinus Teunis Steyn a Paul Kruger spoléhali na pomoc Evropy, a proto 11. října 1899 vypověděli Anglii válku. Asi 88 tisícům Búrů přišlo na pomoc asi 2 tisíce dobrovolníků z Evropy, USA i Ruska. Na druhé straně v britské armádě sloužily indické sbory a jako pomocníky a stopaře využívali Čvány a Sothy, kteří nenáviděli rasistické Búry. Britové navíc disponovali silným dělostřelectvem, které bylo jen velmi těžké porazit.²³³

Britská armáda byla velmi silná a Búrové brzy přestali být schopni jí čelit. Přešli proto na taktiku partyzánské války. Britové neměli možnost zvítězit ve velkých bitvách a tím ukončit válku, přešli tak k násilným metodám nátlaku. Zajali ženy a děti, které uvěznili v koncentračních táborech a nechali je hladovět. Dále přistoupili k vypalování vesnic a polí. Dohromady vypálili až 30 tisíc farem, čímž chtěli docílit vyhladovění pohyblivých búrských ozbrojených oddílů (tzv. commandos). Protože Búrové zůstali nakonec politicky i ekonomicky izolováni, museli se vzdát.

Válka byla ukončena uzavřením míru 31. května 1902 ve Vereenigingu. Búrové v ní ztratili 4 tisíce mužů na bojištích, další 2 tisíce jich zemřelo v lazarech a zajateckých táborech. Britové přišli celkem až o 22 tisíc mužů.²³⁴ Búrové uznali svrchovanost Britů nad oběma svými zeměmi.

V roce 1906 obdržel Transvaal a Oranžsko status samosprávných kolonií. Búrové tak získaly možnost ovlivňovat dění na svém území a nadvláda Britů se pro ně stala snesitelnější. Nespokojeny zůstávaly nadále další skupiny obyvatel. V roce 1902 založili míšenci ze západního Kapska Africkou lidovou organizaci (APO), kteří chtěli bojovat za svá práva.

---

²³¹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 149 - 150

²³² Tamtéž, s. 159

²³³ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 163

²³⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 205

O čtyři roky později povstali Zulové, jež byli nakonec poraženi. Také Indové, jejichž práva byla značně porušována, usilovali o nápravu poměrů.²³⁵

V parlamentních volbách roku 1907 poprvé zvítězili Búrové ve třech zemích. V Natalu, kde etnicky a politicky převažovali Britové, právě oni vyhráli. Za této situace poprvé Búrové projevíli zájem, aby došlo ke spojení všech čtyř jihoafrických republik. Jednání o sjednocení Kapska, Natalu, Oranžska a Transvaalu započala v roce 1908.

3. 2. 5 Počátky apartheidu v Jihoafrické republice

Počátky apartheidu v Jihoafrické republice spadají do doby vzniku Jihoafrické unie, ve 20. a 30. letech 20. století docházelo k zesilování projevů diskriminace a vrchol segreganční politiky nastal po druhé světové válce.

Jihoafrická unie vznikla 31. května 1910 spojením výše jmenovaných provincií. Politicky se jednalo o britské dominium s bělošskou samosprávou.²³⁶ V této době zde žilo asi 4 mil. černochů, 1.3 mil. bělochů, 0.5 mil. míšenců a 150 tis. Indů.

Transvaalská Pretorie se stala sídlem vlády, v Kapském městě sídlil parlament a v oranžském Bloemfonteinu odvolací soud. Parlament byl dvoukomorový a poslancem se mohl stát pouze příslušník bílé rasy. V prvních volbách zvítězila umírněná Jihoafrická strana vedená Lousiem Bothou a Janem Smutsem.²³⁷

Postupem času docházelo k přístřování pravidel, která měla za následek diskriminaci černošského obyvatelstva a míšenců. Tato opatření požadovali především Búrové, kteří se tak chtěli odlišovat od “ podřadné “ rasy. Od roku 1911 začal platit zákon zakazující vykonávání kvalifikované práce Afričanům a Indům.²³⁸ Aktivisté z Africké lidové organizace (APO) spolu s dalšími hnutími vytvořili v roce 1912 Jihoafrický domorodý národní kongres, jehož cílem byl boj za rovná práva pro všechny. Později byl kongres přejmenován na Africký národní kongres (ANC).²³⁹

Zákonem, který negativně zasáhl do života Afričanů, byl zákon o půdě z roku 1913. Ten přidělil 87 % půdy bělochům, čímž jim zajistil ekonomickou převahu. Afričané dostali k dispozici jen roztroušené rezervace, v bělošských oblastech nesměli vlastnit půdu. Tento

---

²³⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 206

²³⁶ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 183

²³⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 206

²³⁸ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 17

²³⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 206

zákon přinutil Afričany, aby se nechali zaměstnávat na bělošských farmách a podnicích. Tím stali se zdrojem levné pracovní síly. Proti tomu neúspěšně protestoval Africký národní kongres.²⁴⁰

Búrská Jihoafrická strana se kvůli vnitřnímu napětí v roce 1912 rozštěpila na dvě části. První zůstávala loajální britské koruně, druhá v čele s generálem Jamesem Hertzogem usilovala o nezávislost. James Hertzog proto založil Národní stranu, která v zájmu tohoto programu navazovala na předchozí búrské tradice. Shoda mezi politickými stranami nadále trvala v otázce týkající se rasové diskriminace. Politická, společenská a územní segregace byla centrálním principem všech následujících vlád Jihoafrické unie.²⁴¹

Kromě všeobecné nespokojenosti diskriminovaného černošského obyvatelstva a míšenců, se potýkala vláda s protesty bílých dělníků, především horníků. Dělníci požadovali lepší pracovní podmínky, zkrácení pracovní doby a vyšší mzdy. Jejich snahou bylo také prosazení takových zákonů, které by bílým pracovníkům zajistily, že Afričané nedostanou lepší pracovní příležitosti. Stávky vedly v roce 1914 v Johannesburgu až k vyhlášení stanného práva.²⁴²

K protestním akcím přistupovali také černošští dělníci, kteří žádali zrušení “ barevných přehrad “ a zlepšení velmi tvrdých pracovních podmínek. Se svými požadavky neuspěli. Na vině byla špatná organizace, ale především zástupy náhradníků, které majitelé dolů mohli okamžitě zaměstnat namísto případných rebelů.²⁴³

K prohloubení napětí uvnitř země přispěly rozpory jihoafrických politických stran, zda má Jihoafrická unie bojovat po boku Anglie v první světové válce. Afrikánské strany byly proti, většina však souhlasila s podporou své imperiální říše.²⁴⁴

Nespokojenost obyvatel podnítila vznik dalších organizací bojující za své zájmy. Jednalo se například o Svaz zaměstnanců a obchodu (ICU) založený v roce 1919 a usilující o lepší pracovní podmínky dělníků. Skupina bělošských přistěhovalců založila v roce 1921 Jihoafrickou komunistickou stranu, která později přijímala členy jakékoliv rasy, přesto počet jejich členů nedosáhl vysokého počtu. Mezi Afrikánci - Búry nabýval význam Bratrstva (Broederbond). Jednalo se o spolek, který se staral o uplatňování a vzestup Afrikánců.²⁴⁵

---

²⁴⁰ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 187

²⁴¹ Tamtéž, s. 187

²⁴² Tamtéž s. 188

²⁴³ Tamtéž s. 188

²⁴⁴ Tamtéž, s. 189

²⁴⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 256

Národní strana se spojila s bělošskou Stranou práce, což jí spolu s podporou míšenců napomohlo k vítězství ve volbách, které se uskutečnily v červnu 1924. Premiérem se stal James Hertzog, muž prosazující nacionalistickou politiku Búrů. Tato strana posléze prosadila zákon, jež vyhrazoval kvalifikovanou práci jen bělochům. Hertzog také usiloval o nezávislost a právo vystoupit z Britské říše. Podařilo se mu prosadit vedle angličtiny jako druhý úřední jazyk afrikánštinu. Větší vliv na dění ve své vlastní zemi Búrové získali, když v roce 1926 Velká Británie prohlásila svá dominia za autonomní celky. V roce 1931 to potvrdil Westminsterský status.²⁴⁶

Světová hospodářská krize urychlila v Jihoafrické unii demografické změny. Afrikánci opouštěli nevýnosné farmy na venkově a stěhovali se do měst. Zde jim byl nápomocen Broederbond, aby se zvýšili jejich šance k prosazení se mezi kvalifikovanějšími anglofonními Jihoafričany. Ve městě tou dobou žila již více než polovina Afrikánců, ale jejich mzda byla ve srovnání s anglicky mluvícími občany poloviční.

Období krize vystřídala konjunktura, která přinesla zlepšení ekonomické situace. Zároveň však byla vydávána další diskriminující nařízení především pro příslušníky černošské rasy. “ Zákon o správě a vlastnictví domorodé půdy “ rozšířil plochu rezervací na 13 % rozlohy země. Zde Afričané mohli obdělávat půdu, na bělošském území byli stále považováni za “ vetřelce “. ²⁴⁷

V roce 1933 vytvořila Národní strana v čele s Hertzogem koalici s Jihoafrickou stranou a vyhrála volby v tom samém roce. O rok později došlo ke sloučení obou stran, čímž vznikla Sjednocená strana. Původní tvrdé jádro vytvořilo Očištěnou národní stranu (HNP), kterou vedl Daniel F. Malan. Nově vznikla organizace nacistického typu Hlídka volského vozu, jejíž ozbrojená část Stormjaers (Úderní/ Útočné oddíly) páchala atentáty a násilné činy. Rasismus a radikalismus byl podporován také jihoafrickými odnožemi kalvínské církve. ²⁴⁸

S narůstajícím rasismem se snažili zástupci černošského obyvatelstva bojovat, a proto založili 16. prosince 1936 Celoafričskou konvenci. Ta však nezískala masovou podporu. Naopak byl prosazen další rasistický zákon o “ zastoupení domorodců v parlamentě “, jež snížil na minimum volební právo “ barevných “. Afričtí voliči byli zapsáni na oddělených volebních lístcích a jejich hlas neměl váhu. Rasová segregace byla o rok později posílena

---

²⁴⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 257

²⁴⁷ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 17

²⁴⁸ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky. 2., rozš. vyd.* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 198

zákonem o “ domorodých právech “, který zavedl přísnou kontrolu Afričanů na území bělochů.²⁴⁹

Po vypuknutí druhé světové války se Jihoafrická unie opět postavila na stranu Velké Británie. Armáda Jihoafrické unie, v níž působili i Afričané, bojovala v Etiopii, Libyi či Itálii. Již během války profesori ve Stellenboschi – Dönges a Jansens²⁵⁰, kteří zastupovali ideologii afrikánské Nacionalistické strany, vypracovali rasovou teorii. Ta hovořila o tom, že rozvoj země závisí na striktním oddělení ras. Dle jejich teorie bylo třeba vymezit jednotlivé skupiny obyvatel teritorium i společenský status.²⁵¹ V této době byli někteří z politiků za takové názory svobodným tiskem označeni za propagátory nacismu, jako tomu bylo v případě Hendrika Verwoerda. Později však myšlenku apartheidu přijala široká základna bělošské společnosti.

V zemi probíhaly po válce značné demografické změny. Industrializace přivedla Afričany do “ bělošských “ měst, dolů a farem. Zde za stejnou práci dostávali nižší mzdy než příslušníci bílé rasy. Stejnou diskriminaci zažívali také obyvatelé původem z Asie.²⁵²

Svaz mládeže ANC založený po válce v roce 1944 naléhal na své vedení, aby proti rasismu vystupoval důsledněji. Svaz mládeže ANC uzavřel v roce 1946 dohodu o spolupráci s Indickým kongresem, který bojoval za práva Indů. Spolupráce měla dopomoci k lepším výsledkům v boji proti útlaku, jak černošského tak i indického obyvatelstva. Indům bylo v tomto roce zakázáno vlastnit nemovitosti mimo určené oblasti, což v jejich případě vedlo v letech 1946 – 1949 k pasivní rezistenci. Černošský i Indický odpor byl potlačen, přičemž následně byla spousta lidí zraněna, uvězněna či dokonce zabita.²⁵³

Ve složení obyvatelstva došlo k nárůstu počtu Afričanů a Búrů na úkor Jihoafričanů britského původu. Tento faktor vedl k volebnímu vítězství búrské Nacionalistické strany, která v roce 1948 porazila Smutsovu Sjednocenou stranu. Její volební program byl založen na varováních před údajným nebezpečím ze strany černošského obyvatelstva.²⁵⁴

Nový ministerský předseda Daniel Francois Malan povolil činnost rasistických organizací, např. Ossewabrandwag či Jeugbond. V čele Národní strany stál tajný spolek

---

²⁴⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 258

²⁵⁰ Tamtéž, s. 326

²⁵¹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 216

²⁵² BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 29

²⁵³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 327

²⁵⁴ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 30

Broederbond. Který řídilo 12 “ apoštolů “ v souladu s ortodoxním kalvinismem. Od této doby se apartheid stal hlavním směrem rasistické vládní politiky.²⁵⁵

Nová vláda postupně přijímala rasistické zákony, které omezovaly život “ nebílé “ rasy. V roce 1950 byl vydán zákon o zákazu pohlavního styku mezi bělochy a ostatními rasami. Ve stejném roce byla zavedena klasifikace obyvatel do čtyř rasových skupin. Zákon z roku 1951 vyloučil kapskou míšeneckou skupinu Cape Coloured z přímých voleb, zákon z roku 1956 pak ze všech voleb.²⁵⁶

Poté, co se Národní strana chopila moci, byl zvolen generálním tajemníkem ANC Walter Sisulu. W. Sisulu se snažil sjednotit různé frakce a spolu s dalšími organizacemi uspořádal 1. května 1950 úspěšnou stávkou v johannesburských dolech.

O dva roky později zorganizoval ANC spolu s Indickým kongresem kampaň občanské neposlušnosti proti rasistickým zákonům. Účastníci záměrně porušovali předpisy. V důsledku zabití asi 40 protestujících se další lidé přestali k protestům přidávat. Přesto se díky této akci stal ANC masovou organizací a začal spolupracovat také s bělošským Kongresem demokratů založeným v roce 1953.²⁵⁷ Místo Africké lidové organizace (APO) vznikl radikálnější Kongres míšenců. Všechny příslušníci ras mohli vstoupit také do levicového Kongresu jihoafrických odborových svazů (COSATU).²⁵⁸

Odvážným činem ANC, který se spojil s dalšími stranami a ženskou federací, bylo přijetí Charty svobody vycházející z Deklarace lidských práv OSN a požadování rovnosti ras na Lidovém kongresu 26. června 1955 v Kliptownu. Vláda Chartu prohlásila za velezrádný dokument a přistoupila k perzekuci oponentů.²⁵⁹

Vládnoucí Nacionalistická strana se nemusela potýkat s vážnějšími projevy opozice bělošské Labouristické či Pokrokové strany, díky čemuž mohl vedoucí vlády Johannes G. Srijdom nechat uvěznit 156 předáků Kongresové aliance za jejich projevy nesouhlasu. Ti však museli být později pro nedostatek důkazů propuštěni. Radikální odpůrci apartheidu založili v roce 1959 Panafrický kongres (PAC), který vedl Robert Sobukwe.²⁶⁰

Centrální projekt “ velkého apartheidu “ představovalo vytvoření formálně nezávislých, ve skutečnosti existence neschopných, států – tzv. bantustanů jinak nazývaných

---

²⁵⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 327

²⁵⁶ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 31

²⁵⁷ Tamtéž, s. 35 - 36

²⁵⁸ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 328

²⁵⁹ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 42 - 43

²⁶⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 328

domovin.²⁶¹ Ty byly vytvořeny na základě zákona “ Bantu Authorities Act “, který přeměnil původní rezervace v bantustany. Tento název pochází ze dvou slov - první “ bantu “ v některých černošských jazycích znamená “ lidé “, druhé “ stan “ v perštině znamená “ země “. Postupně bylo vytvořeno několik bantustanů – Bophutatswana, Eiskei, Gazankulu, KwaNdebele, KwaZulu, Libowa, GwaGwa, Swazi, Transkei a Venda.²⁶²

Většina z domovin stála na neúrodné půdě, nebyl zde rozvinutý průmysl a lidé zde trpěli hladem a vysokou úmrtností. Jejich obyvatelé proto museli hledat práci jako cizinci v bělošských územích.²⁶³

Bantustany měly svou vlastní vládu a správu, ty byly placeny z peněz JAU, což vedlo k závislosti na rozhodnutích centrální moci. ANC toto kritizovala jako pokus rozdělit černošské obyvatelstvo a postavit její členy proti sobě.²⁶⁴

Opatření tzv. “ malého apartheidu “ zahrnovala rozdělení vchodů pro “ bílé a černé “ do radnic, nemocnic, pošt a dalších veřejných úřadů. Pro Afričany platil zákaz vstupu do parků. Byly pro ně vytvořeny speciální oddíly v prostředcích hromadné dopravy. Základní, střední školy a univerzity byly rozděleny podle barvy kůže svých žáků a studentů. V roce 1953 byl přijat zákon o vzdělávání “ Bantu Education Act “, na základě kterého všech 4400 misijních škol, kam docházelo 90 % černých dětí, ztratilo státní podporu. To zapříčinilo nedostatek financí pro fungování černošských škol, a proto do nich mohlo docházet jen minimum dětí. Znemožnění vzdělávání široké skupině Afričanů mělo zabránit tomu, aby se ze vzdělaných příslušníků černošské rasy stala v budoucnu konkurence. Tím byl několika generacím Afričanů předurčen život v chudobě.²⁶⁵

V roce 1960 vyhlásil Panafrický kongres (PAC) kampaň proti povinnosti nosit pas, kterým černošské obyvatelstvo dokazovalo oprávnění pohybovat se po bělošském území. K protestu v Sharpeville se shromáždilo asi 5 000 lidí, kteří bez použití násilí žádali po policistech, aby je zatkli, čímž by dosáhli přeplnění věznic a selhání systému.²⁶⁶ Situace se při protestech znenadání vymkla kontrole a policie zahájila palbu do demonstrantů. Tato událost vešla do dějin označením jako “ Sharpevillský masakr “. Následovaly další stávky

---

²⁶¹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 235

²⁶² BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 31

²⁶³ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 220

²⁶⁴ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 32

²⁶⁵ Tamtéž, s. 32

²⁶⁶ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 228

a nepokoje, což vedlo k vyhlášení stanného práva. ANC částečně přistoupil k násilnému boji proti útlaku.²⁶⁷

Mezinárodní společenství nesouhlasilo s diskriminujícím režimem Jihoafrické unie (JAU) a se snahami některých jihoafrických politiků nezávisle prosazovat apartheid. Některé země zahájily bojkot JAU, což vedlo k jejímu odchodu z Britského společenství národů.²⁶⁸

Nacionalisté prosazovali dlouho myšlenku samostatné Jihoafrické republiky, kvůli obavám z nebezpečí, že by se početně převažující černošské obyvatelstvo chopilo moci. Chtěli mít jistotu, že by v tomto případě mohli zasáhnout všemi prostředky. Parlament postupně přijal několik zákonů, které šly k vyhlášení samostatnosti země.²⁶⁹

Po uskutečnění referendu byla Jihoafrická republika (JAR) vyhlášena 31. května 1961.²⁷⁰ Prvním státním prezidentem se stal Charles Robbert Swart.²⁷¹

V samostatné Jihoafrické republice dosáhl apartheid vysoké propracovanosti. Všechny prostory a oblasti života byly přísně rozděleny pro jednotlivé rasové skupiny. Předseda Národní strany a premiér (v letech 1958 – 1966) Hendrik Verwoerd dokázal umlčet opozici a zakázal existenci Afrického národního kongresu (ANC). Byl to on, kdo povolil policii stíhat “ zločiny proti státu “. Tehdejší představitel ANC a bojovník za práva Afričanů Nelson Mandela byl za svou činnost poprvé odsouzen v roce 1962, o dva roky později dostal doživotní trest vězení.²⁷²

Po formální stránce byl Západ proti apartheidu. JAR byla politicky orientovaná proti komunismu, což pomáhalo USA i Velké Británii v globálním zápasu proti Sovětskému svazu (SSSR). Vyhovovalo to také bělošským režimům, které odmítaly prosazení Afričanů do vedení nezávislých států. Rada bezpečnosti OSN uvalila v roce 1963 embargo na vývoz zbraní do JAR, to však porušila Velká Británie, USA i Francie. Tlak Západu na zrušení apartheidu v této době nedosáhl potřebné intenzity, naopak došlo k jeho utužení a členové ANC museli prchat ze země.²⁷³

V 60. letech 20. století vzniklo mezi černošským obyvatelstvem několik nových organizací. Hnutí černošského uvědomění, které propagovalo hrdost černošství ovlivnilo terminologii země. Hanlivé označení pro Afričany “ neběloch “ či “ Neevropan “ (non –

---

²⁶⁷ BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 51 - 52

²⁶⁸ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 329

²⁶⁹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 240

²⁷⁰ Tamtéž, s. 242

²⁷¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 386

²⁷² BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. s. 70

²⁷³ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 329

white, non – European), bylo nahrazeno pojmem “ černocho “ (black). V roce 1967 bylo založeno Univerzitní křesťanské hnutí, v roce 1969 Jihoafrická organizace studentů a v roce 1972 Black People’s Convention.²⁷⁴

V roce 1975 vypuklo napětí na nižších a středních školách. Středoškolská organizace “ Hnutí jihoafrických studentů “ i rodiče dětí kritizovali nízkou úroveň vzdělání, které mělo na starost Oddělení pro vzdělávání Bantuů. Proti zavedení afrikánštiny do černošských škol uspořádali žáci v johannesburské čtvrti Soweto 16. června 1976 protestní pochod. Policie začala do davu střílet a připravila tak 600 lidí o život, přičemž jedna čtvrtina z toho byly dětské oběti. Fotky umírajících dětí vzbudily celosvětové pohoršení a vedly k eskalaci boje proti apartheidu do podoby občanské války.²⁷⁵

Další velkou vlnu nepokojů vyvolalo umučení vysokoškolského studenta a představitele Hnutí za sebeuvědomění černochoů Steva Bika. Při následujících protestních akcích bylo zabito přes tisíc lidí. ANC tehdy aktivizovalo své výcvikové tábory v Angole a zahraniční mise. ANC se tímto připravovalo na konflikt – Akci odporu.

Vedle ANC vznikla v roce 1978 Organizace azánského lidu (AZAPO), která si dala za cíl šířit myšlenky Hnutí černošského uvědomění mezi širší vrstvy obyvatel.²⁷⁶ AZAPO se později radikalizovalo a vytvořilo vlastní ozbrojenou složku – Azánskou lidovou armádu.²⁷⁷

3. 2. 6 Konec apartheidu v Jihoafrické republice

Jihoafrická republika se kvůli politice apartheidu dostávala v 70. a na začátku 80. let 20. století do čím dál větší izolace. První sankce proti ní uplatňovaly Spojené národy ihned po jejím vzniku. Koncem 70. let 20. století zažila JAR několik vnitřních politických konfliktů, které v roce 1978 vedly k odvolání premiéra Balthasara Johanna Vorstera. Hlavní příčinou bylo odhalení zneužívání zvláštního fondu tajných služeb. Velká část financí byla vydávána na tiskoviny, které měly ovlivňovat anglicky mluvící obyvatelstvo ve prospěch nacionalistické vlády.²⁷⁸

---

²⁷⁴ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 256

²⁷⁵ Planetwissen: Apartheid. NEUMANN - BECHSTEIN, Wolfgang. [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: http://www.planet-wissen.de/laender_leute/suedafrika/geschichte_suedafrikas/apartheid.jsp

²⁷⁶ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 259

²⁷⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 388

²⁷⁸ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 262

Po B. Vorsterovi se stal ministerským předsedou Pieter Willem Botha, který zároveň předsedal Státní bezpečnostní komisi, čímž upozadil moc parlamentu. Jako první přislíbil politické ústupky. Povolil černošské odbory, trvalý pobyt černochoů v sídlištích u bělošských měst, mezirasové pohlavní styky a politické strany tvořené příslušníky různých ras.²⁷⁹ Příznivcům i odpůrcům apartheidu bylo jasné, že nastává nová éra, ve které dosavadní podoba vládní politiky nemá místo.

Senát byl v roce 1980 zrušen a byla vytvořena speciální prezidentská rada. Později byla navržena nová ústava. Parlament měl mít podle tohoto návrhu bělošskou, míšeneckou a indickou komoru, která by řešila problémy dané skupiny obyvatel. S tím Indové ani míšenci nesouhlasili, a proto byl ve vládě nakonec zastoupen pouze jeden ministr za míšence a jeden indický ministr bez portfeje.²⁸⁰

Někteří členové Broederbondu s uvolňováním poměrů nesouhlasili, někteří chápali nutnost změn dosavadních pravidel.²⁸¹ Představitel radikálního proudu Andries Treurnicht opustil Národní stranu a roku 1982 založil Konzervativní stranu, která se dočkala poměrně velkého vlivu.

Představitelé mnoha organizací všech ras vytvořili v roce 1983 Sjednocenou demokratickou frontu (UDF), jež uznala Chartu svobody a tím nahradila zakázaný ANC. Situace v zemi byla opět vyhrocená. Kromě nepokojů v zuluské oblasti mezi stoupenci ANC a Inkathy, zorganizovala UDF další protesty. Vláda proto poslala v roce 1985 do černošských oblastí tisíce policistů vykonávat dozor. Nastalo období silné perzekuce, kdy došlo na zákaz asi 30 organizací, včetně UDF a omezení černošských odborů. Během tohoto období bylo opět zabito mnoho lidí na obou stranách.²⁸²

V první polovině 80. let 20. století situace v JAR vypadla nadějně. Od Bothovy vlády se očekávaly velké změny k lepšímu. Situace však byla natolik složitá, že jednoduchá a rychlá řešení nebyla možná. Což se brzy ukázalo, když vypukly nepokoje a v roce 1985 muselo být opět vyhlášeno stanné právo. Teroristická organizace Kopí národa čím dál častěji uskutečňovala útoky na veřejné cíle a zvyšovala tak napětí a strach ve společnosti. Hlavní

---

²⁷⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 470

²⁸⁰ Tamtéž, s. 470

²⁸¹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 263

²⁸² KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 470

příčiny nepokojů byla nespokojenost černošského obyvatelstva se stavem školství a nespokojenost dělníků s nízkými platy.²⁸³

Na začátku roku 1989 postihla prezidenta P. W. Bothu mrtvice. V úřadu jej nahradil Frederik Willem de Klerk, který se stal vůdcem Národní strany a později i prezidentem. F. W. Klerk byl odhodlán pokračovat v reformách svého předchůdce a změnit dosavadní fungování společnosti. Zavázal se, že zajistí plná občanská práva všem Jihoafričanům. Ve volbách v roce 1989 Národní strana získala pouze 48 % hlasů, protireformní Konzervativní strana získala 30 %. F. W. Klerk potřeboval podporu další politické strany, tu mu poskytla Liberální strana, která ve volbách získala 21 % hlasů. V roce 1990 zahájil F. W. Klerk zasedání parlamentu oznámením o budoucím zrušení apartheidu.

Nová vláda ihned přistoupila k rušení dřívějších zákonů. Legalizovala černošské strany a po dlouholetém vězení propustila Nelsona Mandelu na svobodu. Ten se stal v roce 1991 předsedou ANC a vedl jednání s vládou o zrušení apartheidu. V prosinci 1991 se sešlo 19 politických organizací na Konferenci o demokratizaci Jižní Afriky (CODESA).²⁸⁴ Jednání doprovázely násilnosti a dosažení kompromisu bylo velmi obtížné. Konzervativní strana, která byla proti zrušení apartheidu, usilovala o získání dalších jedinců na svou stranu.

F. W. Klerk proto v březnu 1992 přistoupil k uspořádání referenda, které mu mělo potvrdit, že většina společnosti souhlasí s jeho reformami a zrušením apartheidu.²⁸⁵ 68 % bělošských voličů vyjádřilo souhlas s postupným rušením všech segregáčnických a diskriminujících zákonů. Následně byl zrušen zákon o nemorálnosti sexuálních styků mezi příslušníky různých ras i zákon o upravující rozdělení obyvatelstva podle rasové příslušnosti. Rasová příslušnost neměla být již uváděna v identifikačním průkaze ani v rodném listě.²⁸⁶

Odpůrci zrušení apartheidu vytvořili Angažovanou skupinu Jihoafričanů (COSAG) za podpory Konzervativní strany, Strany svobody Inkatha, vlády KwaZulu a Bophutthatwany. COSAG hrozil občanskou válkou, která v letech 1992 – 1993 byla téměř na spadnutí.²⁸⁷

V prosinci 1993 byla přijata prozatímní ústava, která stanovila, že Jižní Afrika se stává jednotným, suverénním a demokratickým státem. Byla v ní zakotvena veškerá lidská práva

---

²⁸³ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 263

²⁸⁴ BEHRENS, Michael a Robert RIMSCHA. *Südafrika nach der Apartheid: Aspekte des politischen, sozioökonomischen und kulturellen Wandels in der Ära de Klerk*. 1. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1994. s. 16

²⁸⁵ Tamtéž, s. 14

²⁸⁶ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky*. 2., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 282

²⁸⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 472

pro všechny obyvatele bez rozdílu rasy, náboženství a pohlaví. Zároveň zajišťovala volební právo pro všechny občany starších 18 let. Byly vyhlášeny další úřední jazyky, jejich celkový počet je 11. Hlavním komunikačním jazykem zůstala angličtina.²⁸⁸ Inkatha a bělošská pravice ústavu odmítly.

Předvolební kampaň doprovázely pumové útoky a nepokoje. Podle očekávání ve volbách 26. dubna 1994 zvítězil Africký národní kongres (ANC) se ziskem 62, 65 % hlasů. Hlavní opoziční strana získala 20, 39 % a právo na druhého viceprezidenta. Prezidentem byl zvolen Nelson Mandela.²⁸⁹ Prvním viceprezidentem se stal Thabo Mbeki, druhým F. W. Klerk.

I přes vítězství ANC byla nakonec vytvořena vláda “ národní jednoty “ ze všech úspěšných politických stran a byl vytvořen první dvoukomorový nerasový parlament.

Nová vláda musela řešit problémy s nedostatkem bytů, problémy v sociální oblasti, zdravotnictví, školství a problémy spojené s vlastnictvím půdy. Vyrovnaní životní úrovně bělochů a černochů bylo totiž velmi obtížné.²⁹⁰

Zločiny apartheidu od roku 1995 řešily Komise pravdy a usmíření (TRC). V případě, že se viník doznal ke svému prohřešku, bylo mu odpuštěno.²⁹¹

V květnu 1996 byla přijata konečná podoba ústavy s platností od následujícího roku.²⁹² Senát byl nahrazen Národní radou provincií, kdy devět provincií volilo deset poslanců. Národní shromáždění mělo 350 – 400 členů volených na 5 let.²⁹³

3. 2. 7 Situace v Jihoafrické republice po pádu apartheidu

V následujícím roce po přijetí ústavy opustil F. W. Klerk politiku a vedení Národní strany, která vystoupila z vlády. Národní stranu poté vedl Marthinus van Schalkwyk. V roce 1997 opustil svůj úřad nejslavnější bojovník proti apartheidu a první prezident tmavé pleti Jihoafrické Republiky N. Mandela, který přenechal předsednictví ANC Thabo Mbekimu.

---

²⁸⁸ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky. 2.*, rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 283

²⁸⁹ TETZLAFF, Rainer, Ulf ENGEL a Andreas MEHLER. *Afrika zwischen Dekolonisation, Staatsversagen und Demokratisierung*. Hamburg: Institut für Afrika - Kunde, 1995. s. 239

²⁹⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 472

²⁹¹ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky. 2.*, rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 288

²⁹² GIZ: : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Südafrika: Geschichte & Staat* [online]. [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/suedafrika/geschichte-staat/>

²⁹³ HULEC, Otakar. *Dějiny jižní Afriky. 2.*, rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 284

Vláda se stále potýkala s vysokou mírou kriminality, přičemž se snažila lidem zajistit základní potřeby – čistou vodu a elektřinu. Problémem byl stále vysoký počet nezaměstnaných, korupce a nedostatečně rozvinuté služby.²⁹⁴

Další nerasistické volby v roce 1999 změnilly poměr sil politických stran. Opět vyhrál ANC, proti kterému stála bělošská Liberální strana. Národní strana se přejmenovala na Novou národní stranu, ta však ve volbách zcela propadla a přenechala roli opozice Demokratické straně, jejímiž členy byli zejména liberální běloši s podporou zámožnějších černochů. Nový parlament zvolil prezidentem Thabo Mbekiho. Nový prezident zahájil privatizaci za účelem oživení ekonomiky země, nedosahoval však charisma svého předchůdce, což mu ztěžovalo prosazování jeho cílů.²⁹⁵

Ve volbách do místních zastupitelstev v roce 2001 uspěla Demokratická aliance, která vznikla spojením Nové národní strany s Demokratickou stranou. Získala 22 % hlasů a ovládla většinu obcí, včetně Kapského města.²⁹⁶

Země se stále potýkala s problémy, rostl počet nakažených lidí AIDS a zvyšovala se hrozba atentátu. Thabo Mbeki vyhlásil tzv. “ africkou renesanci “ pod záštitou nové Africké unie, která zahájila činnost v roce 2002 v Durbanu. Její program “ Nové společenství pro africký rozvoj “ (NEPAD) měl urychlit sjednocení afrických států a odstranit chudobu.²⁹⁷

Ve volbách v roce 2004 byly zaznamenány výraznější změny. ANC sice vyhrál, ale z 400 míst v parlamentu obsadila nyní pouze 273 křesel. Na druhém místě pod vedením Tonyho Leona skončila Demokratická aliance, jež získala 50 mandátů. IFP získala pouze 28 křesel, ale udržovala si oblibu ve svém regionu KwaZulu – Natal. Porážku zaznamenala Nová národní strana, ta oproti původním 21 získala pouze 7 křesel.²⁹⁸

Přestože patřila Jihoafrická republika na počátku 21. století k nejrozvinutějším zemím Afriky, stále se potýkala s vysokou nezaměstnaností a nízkou produktivitou. Ekonomiku JAR tou dobou navíc negativně ovlivňoval příval utečenců ze Zimbabwe, kteří dokonce v roce 2006 vyvolali nepokoje v Johannesburgu.

---

²⁹⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 472

²⁹⁵ Tamtéž, s. 581

²⁹⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky: Jihoafrická republika. *Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristik_a.html

²⁹⁷ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 562

²⁹⁸ Tamtéž, s. 562

Obliba prezidenta Thaba Mbekiho velmi poklesla, když odmítl AIDS za důležitý problém, neangažoval se příliš v otázce energetické krize a ani v boji se zločinem. Tyto problémy, soudní kauzy a rostoucí opozice uvnitř strany, donutily Mbekiho 24. září 2008 k rezignaci. ANC postupně začali opouštět další prominentní členové. Do voleb v roce 2009 vykonával funkci prezidenta Kgalema Motlanthe, poté byl zvolen Jacob Zuma.²⁹⁹ Volby opět vyhrál ANC, získal však méně mandátů oproti posledním volbám. Naopak mírně posílila Demokratická aliance v čele s Hellen Zilleovou. Nový kongres lidu (COPE) se umístil ve volbách poměrně úspěšně a získal 30 křesel. Naopak IFP zaznamenal velkou ztrátu a obsadila pouze 18 mandátů.³⁰⁰

Nový prezident J. Zuma představoval velmi kontroverzního politika, který čelil mnoha skandálům – např. obvinění ze zneužívání státních prostředků,³⁰¹ soudu za znásilnění HIV pozitivní dívky, mnohoženství či extravagantní vztahy. Přesto si udržel poměrně dobrou pozici uvnitř ANC, pravděpodobně díky mnohem závažnějším problémům, které musela strana řešit.

Rasové problémy stále trvají, i když zcela jistě ne v takové míře jako v době apartheidu. Přesto se vyskytují případy jako např. zločin z 3. dubna 2010, kdy zemědělský dělník Chris Mahlangu zavraždil předáka Afrikánského hnutí odporu (AWB) Eugena Terreblanche. Případ vyvolal protesty ze stran černochů i bělochů.³⁰²

Stabilní situaci narušuje sociální napětí, které v některých případech vyvolalo nepokoje. Příkladem může být stávková hnutí z platinového dolu Marikana firmy Lonmin. Zaměstnanci žádali vyšší platy, dokonce se ozbrojili mačetami. Protesty skončily srážkou s policií, která usmrtila 34 osob a mnoho z nich zranila. Jednalo se po dlouhé době o situaci připomínající události ze Soweta.³⁰³

Přestože Jihoafrická republika na první pohled po příjezdu do země připomíná západoevropské společnosti, je nutno mít na paměti, že se jedná o zemi s rozmanitou strukturou obyvatelstva, což s sebou přináší mnohá úskalí. I po pádu apartheidu nepanuje

---

²⁹⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky: Jihoafrická republika. *Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafrika_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristik_a.html

³⁰⁰ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 563

³⁰¹ Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky: Jihoafrická republika. *Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafrika_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristik_a.html

³⁰² KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 563

³⁰³ Tamtéž, s. 563

zcela rovnováha mezi životní úrovní černošského a bělošského obyvatelstva.³⁰⁴ Velká část Afričanů doposud žije v chudobě, což způsobuje, že JAR patří k zemím s nejvyšší kriminalitou na světě. Naopak někdy se setkáváme s pozitivní diskriminací černošských obyvatelů, která má poukázat na snahu o zlepšení života dříve diskriminované rasy. Stále se nedaří zvyšovat úroveň středoškolského vzdělání a možnosti ekonomického rozvoje.³⁰⁵

Vláda Jihoafrické republiky přišla v roce 2011 s novou strategií rozvoje s názvem Národní rozvojový plán : Vize 2030, která obsahuje východiska pro konkrétní legislativní návrhy a slučuje prvky z oblastí působnosti různých rezortů do ucelené podoby. Tyto plány mají být zpřístupněny občanům, aby se s nimi mohli seznámit a přijmout je za své.³⁰⁶

Plány hovoří o zajištění sociální ochrany obyvatel, zlepšení stavu zdravotnictví a vzdělávání, zlepšení bezpečnostní situace, rozvoji venkova, boji proti korupci, budování efektivních státních institucí a společenské transformaci a stmelování společnosti.³⁰⁷

Do jaké míry se podaří představitelům Jihoafrické republiky naplnit dané cíle ukáže teprve čas. Zmiňovaný národní program však zcela jistě vyjadřuje ochotu a snahu o budování společnosti, kde každému zmiňovaný národní program však zcela jistě vyjadřuje ochotu a snahu o budování společnosti, kde se každý dočká naplnění svých základních lidských práv.

Podíváme – li se na současnou situaci v obou zmíněných zemích, můžeme konstatovat, že dodržování lidských práv stále nedosahuje adekvátní úrovně. I po vzniku samostatného Jižního Súdánu se země potýká s konflikty, jež jsou výsledkem vzájemných střetů mocenských sil. V Jihoafrické republice existuje vůle k nápravě nedostatků, jedná se však o velmi složitý a dlouhodobý proces, který bude vyžadovat nápravu dílčích systémových chyb.

---

³⁰⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. s. 563

³⁰⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-01-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/index.html

³⁰⁶ Jihoafricko-česká obchodní a průmyslová komora: Strategie rozvoje Jihoafrické republiky do roku 2030 Strategie rozvoje Jihoafrické republiky do roku 2030. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://sachamber.cz/strategie-rozvoje-jihoafricke-republiky-roku-2030/>

³⁰⁷ Tamtéž.

4 Současný stav lidských práv

Následující kapitola diplomové práce bude pojednávat o významných organizacích, které se podílejí na ochraně lidských práv na africkém kontinentě a o jejich významu na události v rámci regionu. Africká unie představuje organizaci, která vznikla a působí výhradně na africkém kontinentě. Její působení má přímý vliv na životy Afričanů. Amnesty International představuje nevládní organizaci, která díky své dlouhodobé práci na poli lidských práv, ovlivňuje dění také v Africe. Organizace Spojených národů je nadnárodní organizací s největším vlivem na dodržování lidských práv.

4. 1 Africká unie

Africká unie (AU) byla založena 9. června 2002 na summitu v Durbanu. Jedná se o nastupující organizaci Organizace africké jednoty (OAJ), jejíž činnost byla z důvodu neúspěchu ukončena.

4. 1. 1 Předchůdce Africké unie - Organizace africké jednoty

Organizace africké jednoty (OAJ) vznikla 25. května 1963, kdy byla podepsána Charta Organizace africké jednoty.³⁰⁸ Základem jejího vzniku byla myšlenka panafricanismu, která vyjadřuje přesvědčení, že všichni lidé afrického původu sdílejí společné cíle a díky vzájemné spolupráci mohou překonat současné problémy. Navazování vzájemné komunikace jednotlivých afrických států mělo vést k transformaci zemí v sebejisté a samostatné účastníky mezinárodního společenství.

Kořeny ideje panafricanismu sahají až do poloviny 19. století. Poprvé byla zmíněna na území USA a Karibiku, kde se stala vyjádřením boje za rasovou rovnost a důstojnost Afroameričanů a černošského obyvatelstva Karibiku. Násilné odvléčení černošského obyvatelstva z africké domoviny zapříčinilo zničení jejich kmenové příslušnosti a tím i zrušení původní identity.

Pocit kolektivního ponížení během otroctví a následného kolonialismu vyvolal u afrického obyvatelstva touhu po osvobození a sjednocení.³⁰⁹ Posilování pocitu národní

---

³⁰⁸ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 221

³⁰⁹ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

identity vedlo k vytvoření konceptu africké osobnosti, kterou později rozpracoval Leon Damas a jež se stala základem panafricanismu.

Kolonialismus změnil hierarchii tradičních afrických společností. Některá etnika, jež byla na pomyslném vrcholu původního žebříčku, se stala skupinami s nejnižším postavením a naopak. Uměle vytvořené hranice způsobily rozdělení etnických skupin do několika států. Právě tyto důvody se staly základem pro vznik Organizace africké jednoty, která měla zabránit případným konfliktům.³¹⁰

Evropané spolu s jejich nadvládou přinesly do Afriky také své hodnoty, které začlenili do různých myšlenek ohledně územní integrity a státní suverenity. Evropské státy získaly svou nezávislost na základě principu sebeurčení národů. Ve většině případů afrických států byla prosazována taková forma státní suverenity, která uvedla do čela států vůdce, kteří se považovali za vyvolené bohem. Podle toho se pak odvíjelo jejich jednání. Suverenita státu nebyla vložena do obyvatelstva, ale do rukou osob, které odmítaly myšlenky liberální demokracie či obrany lidských práv.³¹¹

Organizace africké jednoty přistoupila k obraně státní suverenity prostřednictvím vedení státu, nikoliv obyvatel. To vedlo podpoře diktátorů, kteří namísto, aby obhajovali zájmy svého lidu, bránili pouze své cíle.

Na počátku cesty k založení OAJ byly první pokusy o institucionalizaci panafricanismu. Tato myšlenka byla projednávána na Africkém kongresu, který se uskutečnil v roce 1893 v americkém Chicagu. Slovo panafrický pro označení vzájemného setkávání lidí afrického původu bylo použito v roce 1897 v Londýně, kdy vznikla Africká asociace. První panafrický kongres, který se uskutečnil v roce 1900, dal vzniku nové organizaci – Panafrické asociaci (PAA), jejímž cílem bylo zajištění práv lidem afrického původu, podpora rozvoje přátelských vztahů mezi bělochy a černochoy a zlepšení životních podmínek utlačovaných černošských skupin v Africe, Americe a Evropě. Na první setkání navázaly další panafrické kongresy v Paříži (v roce 1919), v Bruselu a Londýně (v roce 1921) a New Yorku (v roce 1927). Všechny vedl W. E. B. de Boise, který byl považován za jednoho ze zakladatelů panafricanismu.³¹²

---

³¹⁰ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 174

³¹¹ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³¹² Tamtéž.

Velmi důležitý byl Šestý panafrický kongres, který se uskutečnil v roce 1945 v Manchesteru. Při této příležitosti vyjádřily africké země touhu po nezávislosti a přijaly rezoluce obhajující možnost samosprávy kolonií. Byla přijata také “ Deklarace koloniálních národů celého světa “, jež vyzývala ke sjednocení kolonií proti jejich nadřazeným mocnostem.³¹³ Po kongresu byl vytvořen “ Západoafrický národní sekretariát “, jehož spoluzakladatelem byl Kwame Nkrumah.³¹⁴ Sekretariát usiloval o získání nezávislosti západoafrických zemích, přičemž jeho činnost byla založena na jednotě celého regionu. Nkrumah společně s ostatními představiteli ze Sierra Leone, Libérie či Senegalu bojoval za sjednocení západní Afriky. Ghana získala nezávislost v roce 1957 a Nkrumah byl zvolen jejím prvním prezidentem. I poté podporoval ostatní africké země v jejich úsilí o samostatnost.³¹⁵

V roce 1961 vznikla tzv. Casablanská skupinka, jejímiž členy bylo sedm států - Alžírsko, Egypt, Ghana, Guineu, Libye, Mali a Maroko. Ghanský prezident Nkrumah inicioval myšlenku Spojených států afrických. Navrhoval, že by se jednotlivé státy pouze částečně vzdaly své suverenity a pod kontinentální vládu by spadaly jen určité oblasti (zahraniční politika a africká armáda). Tento návrh se však nesetkal s pochopením, neboť se většina představitelů jednotlivých zemí obávala, že ztratí moc nad svým územím a bude narušena vnitřní integrita státu.³¹⁶

V témže roce jako Casablanská skupina vznikla tzv. Monrovijská skupina, jejíž název je odvozen od první konference, která se uskutečnila v liberijském městě Monrovia.³¹⁷ Na tomto jednání, kterého se zúčastnilo dvacet zemí, byly zformulovány základní principy tzv. “ Lagoské charty organizace afrických a malagaských států “, která byla sepsána v roce 1962 v Lagosu. Pět základních principů Lagoské charty se později stalo základem “ Charty Organizace africké jednoty “. Jednalo se o tyto teze: 1. Absolutní rovnost a svrchovanost afrických států, 2. Právo na existenci každého afrického státu a zákaz jeho anexe,

---

³¹³ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³¹⁴ Kwame Nkrumah – první prezident a zakladatel Ghany

³¹⁵ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³¹⁶ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 220

³¹⁷ Tamtéž, s. 220

3. Dobrovolná unie jednoho státu s jinými státy, 4. Nezasahování do vnitřních záležitostí jednoho státu, 5. Zákaz poskytování útočiště disidentům z jiných států.³¹⁸

Z těchto principů je zřejmé, že byl kladen důraz na právo státní suverenity, nikoliv však na budování demokratických principů a ochrany lidských práv. Tato skutečnost měla vliv také na fungování samotné OAJ.

Vzápětí po vzniku Organizace africké jednoty v roce 1963, jejímž základním dokumentem se stala Charta Organizace africké jednoty, nastaly diskuze o jejím budoucím vývoji.³¹⁹ Radikální proud usiloval o velmi úzkou politickou spolupráci. Podle něj se mělo předejít sporům ohledně uměle vytvořených afrických hranic prostřednictvím politické jednoty. Tanzánský prezident Nyer byl zastáncem realizace již dříve vzniklé myšlenky Spojených států afrických. S tím však nesouhlasila převaha konzervativních států, které tento návrh odmítly z obavy před ztrátou nezávislosti.³²⁰

Cílem OAJ bylo odstranění koloniální nadvlády a integrace členských států. Hlavní orgány představovalo Shromáždění hlav států a vlád, Rada ministrů. Generální sekretariát a Smírčí mediační a arbitrážní komise.

Organizace navzdory původnímu plánu, neměla dostatečný pozitivní vliv na národní politiku států, nebyla schopná ovlivňovat vnitrostátní jednání ani zabránit porušování lidských práv. OAJ se příliš držela zásady nezasahování do vnitřních záležitostí členských států, přestože v některých z nich byla porušována základní lidská práva.³²¹

Státní suverenity a územní integrita, kterou Charta OAJ definuje, spíše bránila národní zájmy států před vnějšími vlivy, nikoliv zájmy svých občanů. Proto docházelo k útlaku a popírání právního státu. OAJ podnikla jen velmi málo kroků, aby zabránila masivnímu porušování lidských práv, často se však postavila za vedení jednotlivých států v boji proti narušení státní suverenity.

Charta OAJ zmiňovala lidská práva jen okrajově. Zaměřovala se převážně na ochranu státu jako celku než na ochranu jednotlivců. V průběhu 70. let 20. století se zvýšil zájem OAJ

---

³¹⁸ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³¹⁹ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 221

³²⁰ Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³²¹ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 224 - 226

o lidská práva a organizace zala podporovat regionální mechanismy na ochranu lidských práv ze strany OSN.³²²

Teprve v roce 1981 byla přijata “ Africká charta lidských a občanských práv “. Byla založena také Africká komise pro lidská a občanská práva, která byla začleněna mezi orgány OAJ. Přestože byla charta oficiálně uznána jako jeden ze základních principů OAJ, skutečnost se podstatně lišila. Organizace africké jednoty nedisponovala dostatečnými vynucovacími mechanismy, a proto ani její činnost nedokázala zabránit velkým příkořím na černošském obyvatelstvu.³²³

V roce 1993 vznikl v rámci OAJ “ Mechanismus prevence a řešení konfliktů “ (MCPMR), ale ani tento orgán nedokázal zabránit např. genocidě ve Rwandě.

Organizace africké jednoty byla neschopná potřebné reakce, Postupně ztratila téměř veškerou důvěru obyvatel afrického kontinentu, kteří doufali, že OAJ přispěje ke zlepšení jejich životních podmínek.

4. 1. 2 Úloha Africké unie při řešení konfliktů

Africká unie jako nástupce Organizace africké jednoty, jejíž činnost skončila neúspěchem zejména kvůli nedostačenému hájení lidských práv, se zaměřila právě na tuto oblast.

Členy Africké unie jsou všechny státy s výjimkou Maroka. Nejdůležitějšími jejími orgány jsou Shromáždění hlav států, Výkonná rada, Panafrický parlament, Komise Africké unie, Hospodářská, sociální a kulturní rada, Africký soudní dvůr pro lidská práva a Mírová a bezpečnostní rada.³²⁴

Poslední jmenovaný orgán byl založen v roce 2002 a v platnost vstoupil o rok později. Volba zástupců do Mírové a bezpečnostní rady (PSC) proběhla na summitu v Durbanu v roce 2004. Na rozdíl od předchozího orgánu OAJ (Mechanismu prevence a řešení konfliktů - MCPMR) tato rada disponuje dostatečným mandátem k zásahu v případě možného konfliktu. Mírová a bezpečnostní rada má intervenční právo v případě doporučení dvoutřetinové většiny vrcholného orgánu AU - Shromáždění hlav států. Tuto pravomoc AU

---

³²² Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10].

³²³ TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. s. 327

³²⁴ Auswärtiges Amt. *Die Afrikanische Union* [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/RegionaleSchwerpunkte/Afrika/Afrikanische_Union_node.html

nabyla díky Ustavující listině Africké unie. Jedná se tak o první mezinárodní smlouvu, které je taková možnost přiznána.³²⁵

Kromě této možnosti může Africká unie v případě potřeby zasáhnout prostřednictvím Kontinentálního systému včasného varování, který spolupracuje s OSN. Významný je i panel specialistů tvořený z pěti respektovaných osob, jež se v minulosti zasloužily o bezpečnost v Africe. Dále Africká unie disponuje Africkou armádou rychlého zásahu, složené z civilní i policejné složky, Vojenským štábem a Mírovým fondem.³²⁶

Problémem, který přetrvává je nedostatek personálu a financí. Proto se často prosazuje spolupráce s regionálními integračními mechanismy – RECs. Do tohoto uskupení patří převážně ekonomické integrační skupiny (např. ECOWACS, SADC).

Africká unie i Mírová bezpečnostní rada považují spolupráci s RECs za velmi důležitou, jelikož má vlastní mechanismy řešení konfliktů. Výhoda spolupráce s RECs spočívá v tom, že se mnohem lépe orientuje v konfliktních oblastech a samotných konfliktech než AU a PSC, ale také v nižší finanční náročnosti akcí.

Rozdíl mezi AU a OAJ spočívá v několika faktorech. Africká unie má oproti své předchůdkyni kromě PSC další orgány umožňující zásah. Disponuje možností intervence zajištěnou Ustavující listinou AU. Liší se v chápání nedotknutelnosti hranic a státní suverenity, které ji umožňují v některých krajních případech tuto zásadu porušit. Africká unie vytvořila také hospodářský program NEPAD, jež má zlepšit hospodářskou i politickou situaci členských zemí. Členy AU jsou téměř všechny země afrického kontinentu, což jí zajišťuje silný mandát, na druhou stranu ji znemožňuje dosažení všeobecné shody.³²⁷

Problémem, se kterým se AU i nadále potýká je nedostatek financí, což je zapříčiněno nesolventností jejich členů. Africká unie se tak snaží nalézat alternativní zdroje. Stejně jako OAJ ani AU není schopna sesadit nedemokraticky dosazené vedení státu a zabránit tak porušování lidských práv, jak je tomu např. v případě Súdánu, Somálska či Zimbabwe.

I přes tyto problémy má Africká unie znatelně účinnější možnosti, jak čelit porušování lidských práv, než tomu bylo u předchozí organizace.

---

³²⁵ Rozvojovka. FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe*[online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/156-uloha-africke-unie-pri-reseni-konfliktu-v-subzaharske-africe.htm>

³²⁶ JELÍNEK, Petr. Africká unie - integrace reálná nebo deklarativní?. *Mezinárodní vztahy*. 2003, vol. 38, no. 1, s. 52-67. Dostupný také z WWW: <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/65>>. ISSN 0323-1844.

³²⁷ Rozvojovka. FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe*[online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/156-uloha-africke-unie-pri-reseni-konfliktu-v-subzaharske-africe.htm>

4. 2 Amnesty International ³²⁸

Amnesty International je mezinárodní organizace, která usiluje o dodržování lidských práv po celém světě a jež je tvořená z dobrovolníků. Amnesty International vede nejrůznější kampaně, veřejné akce, bojuje za oběti, usiluje o systémové změny nejen na státní úrovni, ale také na té mezinárodní. V současné době má přibližně 3, 2 mil. členů a sympatizantů ve všech regionech světa. Organizace si díky svým úspěchům na poli ochrany lidských práv získala značnou autoritu.

4. 2. 1 Cíle Amnesty International

Mezi cíle Amnesty International patří propuštění neprávem uvězněných lidí a spravedlivé soudy pro všechny. Dále zrušení trestu smrti a zastavení mučení, ochrana civilistů v ozbrojených konfliktech, odstranění diskriminace a boj proti lidské chudobě, zajištění práv uprchlíků a migrantů.³²⁹

Organizace vychází z principu univerzality a nedělitelnosti lidských práv, mezinárodní solidarity, nestrannosti, nezávislosti a spolehlivém výzkumu.

Amnesty International je nezávislá na vládách, politických stranách, ekonomických subjektech, náboženstvích a ideologiích. To zajišťuje její naprostou nezájatost a spolehlivost v posuzování jednotlivých případů, ve kterých se angažuje. Organizace jako taková je založena na demokratických principech a v jejím čele stojí volení zástupci.

Činnost organizace byla v roce 1977 oceněna Nobelovou cenou za mír. O rok později získala Amnesty International “ Cenu OSN na poli lidských práv “. AI dosáhla poradního statusu při OSN a spolupracuje také s Radou Evropy.³³⁰

4. 2. 2 Vznik Amnesty International

Organizace Amnesty International vznikla na základě iniciativy anglického právníka Petera Benensona. Na počátku jeho odhodlání bylo rozhořčení poté, co si přečetl článek v novinách. V tom se psalo o dvou portugalských studentech, jež byli odsouzeni na sedm let

³²⁸ Zdroj obrázku: <http://asklogo.com/show/detail/A/download-amnesty-international-128-vector-logo>

³²⁹ Amnesty International: Amnesty a lidská práva. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/lidska-prava>

³³⁰ Tamtéž.

vězení za to, že si připili na veřejném místě na svobodu. Portugalsko v 60. letech 20. století spadalo pod vládu diktátora Antonia Salazara, který trestal všechny podobné projevy.³³¹

P. Benenson se odhodlal k protestu. Spolu se svými přáteli zahájil kampaň za osvobození uvězněných, jež byla pojmenována “ Appel for Amnesty “. Akce byla zahájena 28. května 1961. Díky článku v deníku v The Observer mohl P. Benenson vyzvat čtenáře k podpoře akce.

Činnost dobrovolníků z celého světa neskončila touto akcí. Naopak dala vzniku celosvětové organizaci, která se rozhodla bojovat proti bezpráví na lidech. Symbolem nově vzniklého sdružení se stala svíčka s ostatným drátem, která vychází z čínského přísloví, že “ lepší je zapálit jednu svíci, než být zatracen v temnotě “. ³³²

4. 2. 3 Amnesty International a její působení v Africe

Vzhledem k dlouhodobě neutěšeným problémům Afriky, které jsou velmi často doprovázeny porušováním lidských práv, byla a je činnost Amnesty International v této části světa hojně zastoupena.

Poté, co Uganda jako bývalá britská kolonie získala v roce 1962 nezávislost, byl za prvního prezidenta zvolen Milton Obote. M. Obote se k moci dostal za přispění Britů, kteří jej považovali za nejvhodnějšího kandidáta pro tento post. Tato domněnka se ukázala jako mylná, když nová hlava státu o čtyři roky později nastolila svou diktaturu a uvěznila všechny své politické odpůrce. Amnesty International vzala pod svou ochranu více jak třicet z nich a zveřejnila jejich osud, když prezident M. Obot navštívil Londýn. AI podávala zprávy o systematickém týrání vězňů a obrátila se o pomoc také na Organizaci africké jednoty, Červený kříž a další mezinárodní sdružení.³³³

Pro mezinárodní pozorovatele nebylo překvapením, když proti M. Obotovi propukl vojenský puč. K tomu došlo v lednu 1971 pod vedením generála Idiho Amina. Zpočátku vypadalo, že se situace bude vyvíjet pro zemi dobrým směrem, jelikož I. Amin ihned propustil přes padesát politických vězňů, z čehož převážná většina byla pod ochranou Amnesty International.

---

³³¹ WINNER, David. *Amnesty: Die grösste internationale Menschenrechtsorganisation*. Würzburg: Arena, 1991. s. 5

³³² Tamtéž, s. 18

³³³ LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980. s. 158 - 159

I. Amin však nehodlal nastolit demokratický režim, naopak předčil svou krutostí samotného M. Obota. Nový diktátor byl podporován Sovětským svazem, který režimu dodával zbraně. I. Amin rozpustil parlament, zakázal všechny politické strany a zavedl diktaturu jednoho muže. Armádě a policii dal neomezené právo k zatýkání a stíhání odpůrců. Vojenskému tribunálu bylo umožněno soudit a popravovat civilisty. Jen jednou byl zveřejněn oficiální počet poprav. Stalo se tak v roce 1973. Bylo uvedeno, že o život bylo připraveno dvanáct lidí, což zdaleka neodpovídalo realitě. Počet vraž byl tak vysoký, že se I. Aminovi nedařilo je ukrýt před světem.³³⁴

Amnesty International se snažila získat, co nejvíce důkazních materiálů o Aminových zločinech. Bylo však jen velmi těžké přemluvit očitě svědky k výpovědi, jelikož se obávali pomsty na svých blízkých, kteří v Ugandě zůstali. Za vlády I. Amina bylo velké množství civilistů – občanů, vědců, úředníků, duchovních, novinářů, bývalých politiků a sportovců uvězněno nebo záhadně “ zmizeli “. O masakru tisíce lidí během let 1971 – 1974 AI pravidelně informovala a apelovala na mezinárodní společenství.³³⁵

I. Amin nechal odstranit nejen své politické odpůrce, ale také příslušníky kmenů Langi a Acholi, se kterými byl z nejasného důvodu zneprátelen.³³⁶ I. Amin jako vyznavatel islámu nechal zabíjet křesťany. V roce 1977 nařídil popravit asi 350 katolíků ve městě Masaka. K mezinárodní izolaci (s výjimkou SSSR) země vedla vražda ugandského arcibiskupa Luwuma, o které taktéž AI informovala. Sousední stát Keňa přerušil s Ugandou vzájemné vztahy poté, co nechala systematicky vyhladit asi 200 keňských státních příslušníků žijících v zemi.³³⁷

Amnesty International nabádala Komisi pro lidská práva OSN, aby v Ugandě provedla šetření a zakročila. Organizace se obrátila také na představitele ostatních afrických států ve snaze přimět je k činu. Dříve než došlo k nějakému diplomatickému zásahu, byl I. Amin nucen uprchnout ze země poté, co se neúspěšně pokusil napadnout Tanzánii. Konec Aminovy diktatury je datován k 13. dubnu 1979.³³⁸

---

³³⁴ LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980. s. 160

³³⁵ Tamtéž, s. 161

³³⁶ Válka.cz: Generál Idi Amin Dada - prezident-diktátor. [online]. [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/28990>

³³⁷ LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980.s. 161

³³⁸ Tamtéž, s. 162

Následující zmanipulované volby vedly k návratu M. Obota. Ten byl opětovně svržen v roce 1985. Byla nastolena vláda tzv. “ Hnutí “, které bylo tvořeno odbojovými radami na místní úrovni. V roce 2005 bylo zrušeno omezení činnosti politických stran a omezení počtu prezidentských mandátů. O rok později se konaly prezidentské volby. Před samotnými volbami nechal tehdy úřadující prezident Yoeweri Museveni změnit ústavu, aby se o svůj úřad mohl znovu ucházet. Předvolební kampaň neodpovídala demokratickým principům. Museveniho hlavní protikandidát Kizzy Besigye musel čelit perzekuci. V prezidentských a parlamentních volbách v roce 2011 opět vyhrál Museveni a jeho Hnutí národního odporu. Opozice proti prezidentovi postupně sílí, přesto je jeho pozice jen těžko otřesitelná. Amnesty International situaci v zemi i nadále sleduje.³³⁹

Kromě Ugandy se Amnesty International angažovala v mnoha africkým zemích. Mezi ně patří také Středoafrická republika. Tato země zažila masové vraždy za samozvaného císaře Bokassy, který pučem svrhl svého bratrance D. Dacka. Poprvé AI pravdu o Bokassyho režimu zveřejnila v roce 1979, když se dozvěděla o popravě asi stovky dětí ve věku pouhých osmi let. Důvodem tohoto brutálního činu bylo odmítnutí koupě školních uniforem, které se vyráběly v továrně, jež patřila jedné z jeho tří žen. Po této zprávě, kterou přinesla AI, upustila Francie od podpory této země a podpořila puč bývalého prezidenta Davida Dacka.³⁴⁰

Amnesty International se zajímala také o situaci v bývalé španělské kolonii - Rovníkové Guinei. Zde se první prezidentem po získání nezávislosti v roce 1968 stal Francisco Macías Nguema. Jeho režim byl natolik brutální, že země byla přezdívána jako “ africký koncentrační tábor “. F. M. Nguema popravoval tamější inteligenci, příslušníky kmene Bubi, sezónní dělníky z Nigerie a posléze i své nejbližší spolupracovníky. Nguemovu stupňující se agresi, která pramenila pravděpodobně z užívání drog, ukončil puč vedený jeho synovcem T. O. Nguemou Mbasogem. Ten si výhradní moc drží do současné doby.³⁴¹

Amnesty International přinášela informace o dění v Etiopii, kde pod dohledem Mengista Haile Mariama došlo v letech 1977 – 1978 k tzv. rudému teroru a etiopsko-somálskému konfliktu.³⁴² V roce 1991 byl diktátor nucen opustit zemi kvůli lidovému

---

³³⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Uganda: Vnitropolitická charakteristika*[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/uganda/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

³⁴⁰ LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980.s. 165

³⁴¹ Tamtéž, s. 166

³⁴² LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980.s. 166

povstání vedeného spojenými tigrejsko-eritrejskými silami a uchýlit se do Zimbabwe, kde žije pod ochranou samotného prezidenta. V roce 2008 byl Etiopským nejvyšším soudem odsouzen k trestu smrti, ke kterému by došlo pouze tehdy, pokud by Mariam ztratil svou ochranu.³⁴³

AI byla aktivní také v Jižní Rhodesii, kde bílá menšinová vláda (v letech 1964 -1980) v čele s Ianem Smithem, čelila demonstracím ze strany původního černošského obyvatelstva. Smith odmítal upustit od politiky apartheidu a naopak spolupracoval s JAR, proti čemuž se AI snažila bojovat.³⁴⁴

Organizace na počátku své existence reagovala pouze na jednotlivé případy porušení lidských práv. V průběhu své činnosti nástroje k boji rozšířila. První formou jsou tzv. adoptivní skupiny, které jsou tvořeny dobrovolníky, jež mají za úkol rozesílat apely různým osobám a úřadům mající možnost ovlivnit osudy neprávem obviněných vězňů či obětí jiných případů porušení lidských práv. Regionální akční sítě jsou zaměřené na určité oblasti, což umožňuje rychlou a účinnou reakci v případě porušení lidských práv v rámci mandátu AI. K urgentním akcím AI přistupuje v bezprostředně hrozícími nebezpečí, kdy hrozí např. poprava “ adoptované “ osoby. Tematické kampaně zaměřující se na určité země mají zvýšit zájem o dění v dané zemi a tím zároveň vyzvat k pomoci. O stavu dodržování lidských práv vydává AI každoročně výroční zprávu, jež podrobně informují o situaci. V nutných případech vysílá AI do určených zemí své delegace, které mají zhodnotit, zda-li dochází k porušování lidských práv, případně do jaké míry. Posledním dlouhodobým nástrojem působení na společnost je výchova k lidským právům, na které AI spolupracuje s dalšími mezinárodními organizacemi.³⁴⁵

4. 3 Organizace Spojených národů

Organizace Spojených národů je mezinárodní organizací, jejímž prvotním cílem bylo mírové řešení konfliktů. Otázka míru je spojena nejen se vzájemným respektem, ale také

---

³⁴³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Etiopie: Vnitropolitická charakteristika*[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/etiopie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

³⁴⁴ LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980.s. 170 - 171

³⁴⁵ ČERNÁ, Lucie. Amnesty International – podoba, vývoj a postavení organizace v mezinárodních vztazích. *Mezinárodní vztahy*. 2001, vol. 36, no. 1, s. 92-103. Dostupný také z WWW: <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/672>>. ISSN 0323-1844.

s problematikou ochrany lidských práv. OSN a její činnost byla a je na africkém kontinentě je více než hojně zastoupena. Bez mírových misí OSN by stabilizace tohoto regionu po získání nezávislosti většiny afrických států a ukončení studené války, byla jen velmi těžko představitelná.

4. 3. 1 Vznik Organizace Spojených národů

Organizace Spojených národů ztělesňuje nástupce neúspěšné Společnosti národů, která vznikla v roce 1919 v rámci Versailleské smlouvy na podporu mezinárodní spolupráce, míru a bezpečnosti. Činnost této organizace byla ukončena poté, co nedokázala zabránit druhé světové válce.³⁴⁶

Významný mezník v historii mezinárodní spolupráce představuje rok 1945, kdy se v San Francisku sešli zástupci z padesáti zemí na Konferenci Spojených národů. Zde byly projednávány otázky ohledně mezinárodního uspořádání a vypracována Charta OSN, kterou 26. června 1945 podepsalo celkem 50 zemí. Organizace Spojených národů oficiálně vznikla 24. října 1945, kdy Chartu OSN ratifikovala Čína, Francie, Sovětský svaz, Spojené státy Americké, Velká Británie a většina signatářských zemí OSN.³⁴⁷ Den ratifikace se slaví jako “Den Spojených národů”. Charta OSN reprezentuje ustavující dokument OSN, který zároveň stanovuje práva a povinnosti jejích členů, zřizuje orgány OSN a postupy fungování organizace. Charta uzákoňuje jako mezinárodní smlouva základní principy mezinárodních vztahů, kodifikuje suverenitu a rovnost států i zákaz použití síly při řešení sporů.³⁴⁸

4. 3. 2 Právní normy Organizace Spojených národů

OSN je tvůrcem nejen uceleného souboru právních norem, které chrání lidská práva. Kromě toho definovala množství mezinárodně přijímaných práv v oblasti ekonomie, společnosti, kultury, politiky a zároveň vytvořila mechanismy zajišťující ochranu těchto práv. Základními dokumenty jsou Charta OSN a Všeobecná deklarace lidských práv, které byly přijaty v roce 1945 a 1948.³⁴⁹ Na ně navazují další dokumenty, jež zajišťují ochranu žen, dětí,

---

³⁴⁶ UNSER, Günther. *Die UNO: Aufgaben, Strukturen, Politik*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. s. 6

³⁴⁷ LINK, Werner. *Die Neuordnung der Weltpolitik: Grundprobleme globaler Politik an der Schwelle zum 21. Jahrhundert*. München: Verlag C.H. Beck, 1998. s. 110

³⁴⁸ HERZ, Dietmar, Christian JETZLSPERGER a Marc SCHATTENMANN. *Die Vereinten Nationen: Entwicklung, Aktivitäten, Perspektiven*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2002. s. 22

³⁴⁹ HANKEL, Gerd. *Die UNO: Idee und Wirklichkeit*. Hamburg: Hamburger Edition, 2006. s. 30

tělesně a duševně postižených, menšin a dalších ohrožených skupin. Za rozšířením práv stojí usnesení Valného shromáždění, které postupně prosadilo jejich všeobecnou platnost a nedělitelnost. Jedná se například o Úmluvu o odstavění všech forem rasové diskriminace (CERD) z roku 1965, Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) z roku 1979, Úmluvu o právech dítěte (CRC) z roku 1989 a další.³⁵⁰ OSN a její systém monitorování dodržování lidských práv si za svou dlouholetou existenci získal značný respekt svých členských států, což zdatelně zvyšuje účinnost její práce.

4. 3. 3 Vysoký komisař OSN pro lidská práva

Vysoký komisař OSN pro lidská práva představuje hlavu úřadu, který nese hlavní zodpovědnost za oblast lidských práv. Komisař dohlíží, aby základní lidská práva byla chráněna a efektivně uplatňována bez rozdílu pro každého jedince. Podporuje mezinárodní spolupráci, koordinuje činnost orgánů zabývajících se ochranou lidských práv, účastní se jednání o formulování nových norem pro lidská práva, ratifikuje smlouvy ohledně lidských práv. Komisař je také povinen reagovat na vážná porušení lidských práv a zakročit proti dané situaci.³⁵¹

Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva představuje centrální orgán OSN pro oblast lidských práv a slouží jako sekretariát Komise pro lidská práva, expertních skupin a dalších orgánů pro lidská práva. Úřad v některých případech působí přímo v terénu, poskytuje rady a technickou pomoc. Úřad vysokého komisaře OSN podpořil spolupráci s dalšími orgány OSN, které se podílí na ochraně lidských práv. Jedná se o Dětský fond OSN (UNICEF), Organizace pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) či Dobrovolnický program OSN (UNV).³⁵²

Mimo to úřad komisaře spolupracuje s dalšími odděleními Sekretariátu OSN, jež mají co dočinění s otázkou míru a bezpečnosti. Úřad komisaře je členem Stálého meziresortního výboru řešícího koordinaci jednání v případě humanitární krize.

---

³⁵⁰ HERZ, Dietmar, Christian JETZLSPERGER a Marc SCHATTENMANN. *Die Vereinten Nationen: Entwicklung, Aktivitäten, Perspektiven*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2002. s. 189 - 192

³⁵¹ HERZ, Dietmar, Christian JETZLSPERGER a Marc SCHATTENMANN. *Die Vereinten Nationen: Entwicklung, Aktivitäten, Perspektiven*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2002. s. 195

³⁵² Informační centrum OSN v Praze: Lidská práva. *Institute na ochranu lidských práv - Vysoký komisař pro lidská práva* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>

4. 3. 4 Rada pro lidská práva OSN

Rada pro lidská práva byla ustanovena rezolucí přijatou 15. března 2006. Rada má za úkol zvýšit účinnost práce na poli lidských práv a nahradit kritizovanou Komisi pro lidská práva. Na rozdíl od Komise pro lidská práva je Rada pro lidská práva přímo podřízena Valnému Shromáždění, čímž získává vyšší status. Počet zasedání je stanoven na minimálně deset týdnů v roce, u Komise se jedná o šest týdnů. Členové Rady pro lidská práva jsou voleni Valným shromážděním absolutní většinou. Jednotliví kandidáti jsou voleni individuálně a přímo v tajných volbách, ve kterých musí obdržet minimálně 96 hlasů.³⁵³ V případě zásadního porušování lidských práv ze strany členského státu, může dojít k odejmutí členství. Funkční období je tříleté a může být zastáváno pouze dvakrát za sebou. Poprvé byla Rada pro lidská práva zvolena Valným shromážděním 9. května 2006 a byla uskupena na základě regionů. Z každého regionu byl zvolen předem daný počet zástupců – 13 států za Afriku a Asii, 8 států za Latinskou Ameriku a Karibik, 6 států za Východní Evropu a 7 států za Západní Evropu a ostatní státy. Nové členské státy zveřejnily své závazky a cíle na prvním zasedání v Ženevě 19. června 2006.³⁵⁴

4. 3. 5 Úrovně angažovanosti Organizace Spojených národů

Pole působnosti Organizace Spojených národů se postupem času rozšiřuje. Angažování OSN probíhá na několika úrovních.

Na globální úrovni představuje hlavního činitele při zavádění mezinárodních norem. Valné shromáždění přijímá deklarace a úmluvy, které tato ustanovení podporují.

OSN zastává také roli zákonodárce, zasloužila se o uzákonění bezprecedentního množství mezinárodních zákonů. Díky OSN byla kodifikována práva žen, dětí, vězňů, zadržených osob, mentálně postižených a dalších. Dále byly uzákoněny sankce za porušení lidských práv.

---

³⁵³ Informační centrum OSN v Praze. *Nová Rada pro lidská práva OSN* [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1129>

³⁵⁴ Deutsches Institut für Menschenrechte. *Menschenrechtsrat* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.institut-fuer-menschenrechte.de/de/menschenrechtsinstrumente/vereinte-nationen/menschenrechtsrat.html>

OSN dále dohlíží na plnění smluvních závazků jednotlivých států. Tuto funkci vykonávají smluvní orgány, zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny Komise pro lidská práva, kteří disponují postupy a mechanismy pro kontrolu dodržování mezinárodních norem.

Řídící centrum Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva přijímá stížnosti skupin i jednotlivců na porušování lidských práv, načež předává získané podklady příslušným orgánům OSN s ohledem na postupy stanovené v přijatých úmluvách a rezolucích.³⁵⁵

Velmi důležitou rolí organizace je role zastávce. Dostane - li zpravodaj nebo předseda pracovní skupiny informace o vážném porušení lidských práv (týrání, nařízená poprava bez spravedlivého soudu), doručí danému státu zprávu, ve které apeluje na jejich dodržování.

Organizace Spojených národů shromažďuje údaje o problematice lidských práv a následně z nich vytváří studie, které jsou nutné pro vytváření návrhů dokumentu o ochraně lidských práv. Studie a zprávy připravené Úřadem vysokého komisaře na žádost orgánů OSN zavádí nová opatření, postupy a instituce pro zvýšení respektu k lidským právům.

OSN představuje odvolací fórum, kam se lidé obrací poté, co vyčerpali všechny možnosti nápravy v rámci vlastní země. Podmínkou je, že daný stát přijal příslušné právní procedury.

Organizace Spojených národů působí také jako vyšetřovatel. Komise pro lidská práva má mechanismy pro dohled, na základě kterých podává zprávy o stavu lidských práv. Vyšetřování provádí zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny. Jejich úkolem je shromažďovat informace, udržovat kontakty s místními skupinami, provádět inspekce a radit, jak nejlépe dodržovat základní lidská práva.³⁵⁶

Posledním způsobem, jak může OSN působit v oblasti ochrany lidských práv je formou diskrétního diplomata. Generální tajemník a vysoký komisař OSN mají možnost při důvěrných jednáních s nejvyššími představiteli států vyjádřit nutnost respektu k lidským právům. Tato forma působení vychází z předpokladu, že osoby v daném úřadě disponují vysokou morální autoritou.

---

³⁵⁵ Informační centrum OSN v Praze. *Podpora a ochrana lidských práv* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=29>

³⁵⁶ Tamtéž.

4. 3. 6 Operace OSN na udržení míru v Africe

Afrika představuje neklidný kontinent s častými občanskými válkami, etnickými konflikty a ozbrojenými nepokoji. Mírové jednotky OSN, které usilují o stabilizaci v jednotlivých regionech Afriky, musí čelit mnoha nesnázím. Mírové mise se často setkávají s problémem rozpadu státu, což znemožňuje jednat s oficiálními představiteli státu. Dále je velkým problémem otázka dětských vojáků, se kterým je nutno čelit, což ovlivňuje celkový charakter postupu.

Příčiny konfliktů jsou v nejednom případě velmi složité a orientace v problému je tak značně ztížená. Konflikty a s nimi spojené násilnosti vedou k davům uprchlíků, které požadují od mírových misí značnou pomoc, někdy až nad rámec možností OSN. Situaci komplikují zbraně nejasného původu, které jsou nasazovány proti jednotkám OSN, což vede k situacím, kdy vojákům nezbývá nic jiného než chránit své životy. Nejčastějšími oběťmi nepokojů jsou však civilisté, kteří tvoří až 90 % mrtvých.³⁵⁷

Války vedou k ohrožení stability státu, narušení bezpečnosti, poškození ekonomiky země i regionu, ničení odvětví zajišťujících ekonomické a sociální systémové funkce, vyznačují se násilím vedoucí k porušování lidských práv.

Konflikty přesahují i hranice jednoho státu, způsobují stěhování ohrožených lidí do bezpečnějších regionů či uprchlických táborů, které se mnohdy stávají dalším centrem nepokojů. Afrika jen velice zřídka zažije klidnější období. Převažují zejména vnitřní konflikty, které probíhají na domácím poli. Příkladem může být Alžírsko, Angola, Burundi, Somálsko, Rwanda, Sierra Leone či Súdán.³⁵⁸ V Demokratické republice Kongo přerostl vnitrostátní konflikt v kontinentální boj, kterého se v jedné chvíli účastnilo sedm zemí. Nepravdělná povstání jsou zaznamenávány v Čadu, Etiopii, Guineji, Libérii, Namibii, Senegalu, Středoafrické republice a Ugandě. Násilí jsou častá také v Nigérii. V současné době se s konflikty setkáváme v Súdánu, Demokratické republice Kongo, Somálsku a Libérii.³⁵⁹

Mírové mise OSN představují jeden z nejdůležitějších způsobů prosazování míru a bezpečnosti. Doposud bylo vysláno 56 mírových operací, z toho 43 se uskutečnilo po konci studené války. O jejich schválení a rozmístění rozhoduje Rada bezpečnosti se souhlasem

---

³⁵⁷ SHORLEMER, Sabine von. *Praxishandbuch UNO: Die Vereinten Nationen im Lichte globaler Herausforderungen*. Heidelberg: Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2003. s. 27 - 29

³⁵⁸ SCHMIEDOVÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru: Předpoklady úspěchu při řešení konfliktů v Africe v době po skončení studené války: Diplomová práce*. Olomouc, 2007. Dostupné z:

<http://theses.cz/id/61fh53/49851-479619588.pdf>

³⁵⁹ Tamtéž.

daných zemí či případně dalších jednajících stran. Účastní se jich vojenské a policejní sbory a civilní personál. Dále jsou přítomni vojenští pozorovatelé či vojenské jednotky. Mise mají za úkol dohlížet na dodržování příměří a smí použít zbraně jen v případě sebeobranu.³⁶⁰

Na území Afriky vedla OSN po konci studené války několik misí na udržení míru. Jednalo se o misi UNAVEM I, II, III v Angole, UNTAG v Namibii, UNOSOM I, II v Somálsku, ONUMOZ v Mosambiku, UNAMIR ve Rwandě, MINURCAT v Středoafričské republice, UNAMSIL v Sierra Leone a UNMIS v Súdánu.³⁶¹

Některé mise byly více či méně úspěšné. Jejich přínos je však nezpochybnitelný. Mírové mise s sebou přináší určitou stabilizaci situace, především pak humanitární pomoc pro konfliktem postižené obyvatele země.

Tato kapitola pojednávala o současném stavu lidských práv a věnovala pozornost činnosti některých významných organizací, jež se podílejí na ochraně lidských práv v Africe. Je nutno podotknout, že tento výčet je velmi omezený. V případě komplexní analýzy je třeba jej doplnit o další významné organizace a instituce, které se nemalou měrou podílejí na ochraně lidských práv na africkém kontinentě.

---

³⁶⁰ Informační centrum OSN v Praze: Mír a bezpečnost. *Udržování míru* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=18>

³⁶¹ URBANOVSKÁ, Jana. Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu. *Mezinárodní vztahy*. 2008, vol. 43, no. 3, s. 22-46. Dostupný také z WWW: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2>. ISSN 0323-1844.

5 Pedagogická aplikace

Výchova jedince k respektování lidských práv představuje složitý a dlouhodobý proces, který by měl být zahájen již na základních školách a dále rozvíjen na následných stupních vzdělávání. Závěrečná kapitola mé diplomové práce bude pojednávat o pedagogické aplikaci tématu “ Lidská práva “ se zaměřením na druhý stupeň základních škol, což nevyklučuje její využití i na školách středních. První část kapitoly se věnuje zařazení tématu lidských práv v kurikulárních dokumentech, druhá část přináší samotné pedagogické zpracování.

5.1 Zařazení tématu v kurikulárních dokumentech

Národní program rozvoje vzdělávání tzv. Bílá kniha, formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání, přičemž obsažené strategie odráží celospolečenské zájmy a dávají konkrétní podněty k činnosti škol. Kurikulární reforma, která byla zahájena s datem účinnosti nového školského zákona č. 561/2004 Sb. zavedla dvojúrovňový systém kurikulárních dokumentů.³⁶² V souladu s Bílou knihou byly vytvořeny rámcové vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání, školní vzdělávání, vyšší odborné vzdělávání a další vzdělávání.³⁶³ Rámcové vzdělávací programy³⁶⁴ představují státní úroveň Národního programu vzdělávání. V návaznosti na RVP si jednotlivé školy vytvořily vlastní Školní vzdělávací programy³⁶⁵, které ztělesňují nižší úroveň Národního vzdělávacího programu.³⁶⁶

Vzdělávání na základních školách je v současnosti jedinou vzdělávací etapou, která je povinná pro každé dítě v České republice. Bílá kniha proto zdůrazňuje vzhledem k základním školám důležitost, jaké „ *vzdělávací příležitosti nabízí, jaké prostředí pro vzdělávání vytváří, jak motivuje k učení, jak ovlivňuje osobnosti každého žáka, jak ho připravuje na soužití a spolupráci s druhými, jak ho vybavuje pro osobní život a zaměstnání i adaptaci v současném dynamickém světě* “. ³⁶⁷

---

³⁶² PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vzdělávací program a jeho tvorba*. Olomouc: Tiresa a PdF UP, 2013. Zavešeno na Uniforu.

³⁶³ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Rámcové vzdělávací programy* [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy?highlightWords=r%C3%A1mcov%C3%A9+vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD+programy>

³⁶⁴ Dále jen RVP

³⁶⁵ Dále jen ŠVP

³⁶⁶ PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vzdělávací program a jeho tvorba*. Olomouc: Tiresa a PdF UP, 2013. Zavešeno na Uniforu.

³⁶⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání Tauris, 2001. s. 47

Rámcové vzdělávací programy následně definují klíčové kompetence, které by si měl žák v průběhu školní docházky osvojit. Klíčové kompetence představují „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti*“ .³⁶⁸ Konkrétně se jedná o kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní.

Během školní docházky se žák setkává s obsahy vzdělávání, která jsou v RVP rozdělena do deseti vzdělávacích oblastí – jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a jeho svět, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví, člověk a svět práce a doplňující vzdělávací obory.³⁶⁹

Vzdělávací oblast člověk a společnost poskytuje žákovi znalosti a dovednosti, které mu umožní aktivní a čínorodé zapojení do života v demokratické společnosti. Předává mu informace o dějinných, sociálních a kulturně-historických souvislostech. Seznamuje jej s vývojem společnosti, se společenskými jevy a procesy, které jsou součástí běžného života. Jednu z velmi důležitých součástí daného vzdělávacího obsahu tvoří prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci, k rovnosti mužů a žen, výchova k úctě k přírodnímu, k ochraně kulturních hodnot a v neposlední řadě k respektování lidských práv.³⁷⁰

Do vzdělávací oblasti člověk a společnost spadá vzdělávací obor Dějepis a Výchova k občanství, jenž obsahem přímo navazují na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Vzdělávací obsah oboru Výchova k občanství je rozdělen do těchto témat – Člověk ve společnosti; Člověk jako jedinec; Člověk, stát a hospodářství; Člověk, stát a právo a Mezinárodní vztahy, globální svět. V rámci prvně jmenovaného tématu se probíhá výuka k vzájemné toleranci a respektu lidských práv.

Výuku lidských práv můžeme dále uskutečnit v rámci průřezových témat. Jedná se o povinnou součást základního vzdělávání. Průřezová témata představují aktuální problémy současného světa a působí na osobnost žáka zejména v oblasti rozvoje postojů a hodnot. Průřezovými tématy jsou – Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova,

---

³⁶⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: (verze platná od 1. 9. 2013)*. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Tamtéž.

Environmentální výchova a Mediální výchova. Vzhledem k lidským právům lze uplatnit přínos z Výchovy demokratického občana, která v rámci svého působení učí žáka obhajovat a dodržovat lidská práva a svobody, zabudovat do svého hodnotového systému hodnoty jako spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost.

Osobnostní a sociální výchovy přispívá k tomu, aby si žák uvědomil různost lidí a význam vzájemné spolupráce.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech pomáhá u žáka rozvíjet schopnost porozumění sociálním a kulturním rozdílům či překonávat stereotypy a předsudky. Velký význam při snaze vést žáka k pochopení potřeby a podstaty respektování lidských práv sehrává Multikulturní výchova.

Multikulturní výchova přispívá ke schopnosti přijímat a tolerovat odlišnosti různých národnostních, etnických, náboženských a sociálních skupin.

Mediální výchova učí žáka rozlišovat stereotypy a předsudky, které jsou záměrně či nezáměrně uváděny v nejrůznějších sděleních.³⁷¹

Z uvedených informací je patrné, že téma lidských práv je na základních školách významnou součástí Rámcového vzdělávacího programu. Jedná se o jeden ze základních předpokladů, který umožňuje učitelům věnovat problematice lidských práv při výuce významnou pozornost. Úspěšnost vzdělávacího procesu v dané problematice pak zcela neodmyslitelně závisí na edukačních schopnostech učitele, jehož úkolem je přiblížení a pochopení lidských práv v co možná nejvyšší kvalitě.

5. 2 Projektová výuka k problematice lidských práv

“ Lidská práva

... nechci být lhostejný k osudu druhých! “

Jako formu návrhu pedagogické aplikace jsem zvolila formu projektové výuky. Projektový program je nazván “ Lidská práva “ s podtitulem “ Nechci být lhostejný k osudu druhých “.

---

³⁷¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: (verze platná od 1. 9. 2013).* Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>

Program projektové výuky je určený pro žáky druhého stupně základních škol, kteří se v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy, mají seznámit s problematikou lidských práv.

Z důvodu obsáhlosti a složitosti daného tématu jsou v projektu vybrány pouze některá stěžejní témata. Žáci by měli být v pěti vyučovacích hodinách (po 45 minutách) seznámeni s obecnými informacemi ohledně lidských práv, s dětskými právy, právy žen a problematikou uprchlíků a migrantů.

Zprostředkování a přiblížení problematiky lidských práv je zpracováno takovou formou, která žákovi předá základní informace, ale především by měla zapůsobit na afektivní stránku osobnosti žáka. Úkoly, na kterých bude žák pracovat, mu přiblíží skutečné osudy lidí, kteří trpí v důsledku porušování lidských práv. Cílem projektu tedy není prosté osvojení fakt, ale “ prožití “ lidských práv v rámci možností výuky.

V úvodní hodině bude zadán úkol, na kterém by žáci měli v průběhu projektu pracovat. Žáci budou rozděleni do skupin po čtyřech na základě náhodného losu čísel, v rámci kterých vytvoří plakát s tématem lidských práv.

Plakát by měl pojednávat o stavu dodržování lidských práv ve vybraném africkém státě. Doporučeným formátem je formát A1. Formu zpracování (např. obrázky, písmo atd.) si žáci zvolí sami. V závěrečné hodině projektu budou žáci své výtvary prezentovat spolu s krátkým vysvětlením.

O tom, který plakát a doprovodný text byl nejlepší bude rozhodnuto na základě demokratického hlasování. Plakáty budou vystaveny na “ čestném místě “, kde budou přístupné všem návštěvníkům školy.

Cílem projektu, jak vyplývá z jeho pojmenování, je tedy nejen poučení o lidských právech, vzbuzení zájmu o dané téma, vytvoření plakátu, ale především snaha o to, aby žáci nebyli lhostejní k osudu druhých lidí.

5. 2. 1 Metody a organizační formy projektové výuky

Při realizaci projektové výuky se uplatní následující metody:

Metody slovní:

- Monologické : vyprávění, vysvětlování, popis

- Dialogické : rozhovor, prezentace poznatků

Metody názorně demonstrační:

- Pozorování

Metody praktické:

- Výtvarné práce

Při organizování využijeme tyto uvedené organizační formy:

- Individuální
- Skupinovou
- Hromadnou

5. 2. 2 Kognitivní, psychomotorické a afektivní cíle projektové výuky

V rámci projektu by měly být naplněny následující cíle.

Kognitivní cíle:

- Žák umí vyjmenovat některá ze základních lidských práv
- Žák umí definovat pojem lidská práva
- Žák umí definovat pojmy uprchlík a emigrant
- Žák umí uvést příklady porušování základních lidských práv, práv dítěte, práv žen, práva uprchlíků a migrantů
- Žák chápe význam ochrany lidských práv
- Žák objasní potřebu tolerance a úcty k druhým lidem

Psychomotorické cíle:

- Žák využije nově získané znalosti k vytvoření plakátu
- Žák rozvíjí své schopnosti komunikace v rámci pracovní dvojice a skupině
- Žák rozvíjí schopnost prezentace své práce před kolektivem

Afektivní cíle:

- Žák je aktivní v postoji obhajování a dodržování lidských práv a svobod
- Žák respektuje hodnoty jako jsou spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost

- Žák respektuje kulturní etnické a jiné odlišnosti
- Žák je empatický vůči utrpení druhých lidí
- Žák je motivovaný k ohleduplnosti a pomoci slabším
- Žák respektuje kulturní, etnické a jiné odlišnosti

5. 2. 3 Potřeby pro projektovou výuku

Pro úspěšný průběh projektu budeme potřebovat:

- počítač (s připojením k internetu)
- dataprojektor
- flipchart (případně velký kus papíru, tabule)
- 4 x formát papíru A1
- pracovní listy (viz. přílohy)

5. 2. 4 Průběh jednotlivých hodin projektové výuky

Žáci obdrží v úvodní hodině plán projektu, kde budou uvedena témata, se kterými budou postupně seznámeni. (viz. příloha č. 1)

Struktura 1. hodiny projektové výuky

Téma: Úvod do problematiky lidských práv

Úvodní část : Seznámení s programem a cíly projektu

Aktivita č. 1 : První aktivitu bude představovat brainstorming. Žákům bude položena otázka, co si představí pod pojmy “ lidská práva “. Myšlenky napíšeme na flipchart a vysvětlíme si jejich význam. Stejná aktivita proběhne i v poslední hodině projektu za účelem porovnání znalostí na začátku a konci projektové výuky.

Aktivita č. 2 : Žáci ve dvojici obdrží rozstříhanou formu zjednodušeného znění Všeobecné deklarace lidských práv. (viz příloha č. 2). Jejich úkolem bude seřadit jednotlivá práva podle toho, jak se domnívají, že v deklaraci za sebou následují. Po této aktivitě bude následovat

řešení a prostor pro dotazy žáků. Tato aktivita má za úkol seznámení se zněním základních práv.

Aktivita č. 3 : Každý žák obdrží pracovní list (viz. příloha č. 3), kde bude mít za úkol přečíst si případy porušení základních lidských práv a rozhodnout, které právo bylo porušeno. Následně se žáci dozví řešení (viz. příloha č. 4)³⁷² a bude jim poskytnut prostor pro případné dotazy.

Závěrečná část : Shrnutí poznatků, prostor pro dotazy. Žáci také dostanou v písemné podobě základní informace o lidských právech (viz. příloha č. 5), které mohou následně použít při práci na plakátu.

Žáci budou informováni o zadání úkolu – vytvoření plakátu.

Struktura 2. hodiny projektové výuky

Téma: Dětská práva

Aktivita č. 1: Připomenutí a zopakování znalostí o lidských právech formou kladení otázek. (např. Co jsou základní lidská práva? V jakém dokumentu jsou zakotvena? Proč je důležité základní lidská práva chránit?)

Aktivita č. 2 : Žáci budou rozděleni do čtyř skupin (podle náhodného rozlosování) a obdrží pracovní list, kde bude obrázek jednoho zdánlivě s dětskými právy nesouvisejícího předmětu (viz. příloha č. 6). Úkolem žáků bude popřemýšlet, jaký vztah mohou mít zobrazované předměty k lidským právům. Nápadů si žáci zapíší a společně přednesou před třídou.

Aktivita č. 3 : Žáci dostanou pracovní list, kde jsou fotografie a příběhy dětí (viz. příloha č. 7), které trpí v důsledku dětské práce. Tento pracovní list podává vysvětlení k první aktivitě a bude zároveň použit v aktivitě následující. Žáci budou mít za úkol samostatně zodpovědět několik otázek (viz příloha č. 8). Své odpovědi žák přečte svému

---

³⁷² Metodická poznámka: Pro sdělení výsledků aktivity doporučujeme přílohu č. 4 žákovi předat v uvedené písemné formě. Žák se nejen dozví správné odpovědi, ale zároveň může tuto přílohu dále využít při práci na plakátu.

spolužákovi a společně se pokusí zjistit, které jejich odpovědi a myšlenky se shodují. Následně bude prostor pro krátké vysvětlení k tématu lidských práv a dotazy žáků.

Aktivita č. 4 : Žákům pustíme krátké video ³⁷³ o malém chlapci, který byl unesen a naverbován do zločinecké armády. Po shlédnutí videa budou mít žáci za úkol napsat krátký dopis onomu chlapci z videa a poradit mu, jak by se mohl zachránit případně, kdo by mu mohl pomoci (dopis mohou později žáci nalepit na plakát). Po aktivitě budou přečteny dopisy dobrovolníků a poskytnuty informace, jak se dá týraným dětem pomoci.

Závěrečná část: Shrnutí poznatků, prostor pro dotazy. Žáci opět dostanou v písemné podobě zpracované základní informace o dětských právech (viz. příloha č. 9), které mohou použít při práci na plakátu.

Struktura 3. hodiny projektové výuky

Téma: Práva žen

Aktivita č. 1 : Zopakování informací a poznatků z předchozích dvou hodin formou hry. Žáci se postaví do kruhu a budou si házet malým míčkem, kdo jej chytne bude mít za úkol říci jedno libovolné základní lidské právo.

Aktivita č. 2 : Žáci budou rozděleni do čtyř skupin (náhodným losem), ve kterých budou pracovat na následujícím úkolu. Skupiny obdrží 3 lístečky s názvy třech států (Kongo, Somálsko, Súdán), 3 fotografie a 3 texty (ukázky porušení práv žen v Africe). Žáci budou mít za úkol přiřadit ke každému státu jednu fotografii a jeden text. (řešení viz. příloha č. 10, 11, 12)

Aktivita č. 3 : V rámci skupin z předchozí aktivity budou mít žáci za úkol pokusit se porovnat způsob života žen ve vyspělých zemích a v Africe. Jejich úkolem bude napsat min. 5 rozdílů. Následně proběhne prezentace výsledků aktivity a diskuze.

---

³⁷³ Zdroj videa: <http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/foto-video/detsky-vojak>

Závěrečná část: Shrnutí poznatků, prostor pro dotazy. Žáci dostanou v písemné podobě zpracované základní informace o právech žen (viz. příloha č. 13), které mohou použít při práci na plakátu.

Struktura 4. hodiny projektové výuky

Téma: Uprchlíci a migranti

Aktivita č. 1 : Žáci budou mít za úkol napsat do pracovního listu (viz. příloha č. 14) čtyři nejdůležitější osoby, zvířata, věci či činnosti, které by postrádali, pokud by byli donuceni opustit svůj domov. Cílem je uvědomit si význam vlastního domova. Učitel následně poukáže na fakt, že někteří lidé nemají žádný domov.

Aktivita č. 2 : Žáci budou rozděleni do dvojic (dle náhodného losu) a obdrží text rozstříhaný na dílčí části. Jejich úkolem bude části seřadit tak, aby vytvořili souvislý a smysluplný text (viz. příloha č. 15), který pojednává o osudu lidí násilně vyhnaných ze svých domovů.

Aktivita č. 3 : Ve dvojicích z předchozí aktivity budou žáci pracovat na otázkách k textu z aktivity č. 2. (viz. příloha č. 16).

Závěrečná část: Shrnutí poznatků, prostor pro dotazy. K danému tématu žáci opět obdrží v písemné podobě základní informace o problémech emigrantů a uprchlíků (viz. příloha č. 17), které mohou použít při práci na plakátu.

Struktura 5. hodiny projektové výuky

Téma: Shrnutí poznatků o lidských právech, prezentace plakátů

Aktivita č. 1 : Hra na zopakování znalostí. Žáci budou rozděleni do čtyř skupin, ve kterých pracovali na výrobě plakátu. Zvolí si jednoho člena, který bude mít za úkol zbytku skupiny vysvětlit příklad lidského práva, aniž by přímo použil slova, kterými jsou daná práva pojmenována (Např. Nikdo nesmí být zabit, protože se jedná o porušení práva – na život. Nikdo ti nesmí říkat, v co máš či nemáš věřit, protože se jedná o porušení práva – na svobodu náboženství.). Učitel předem vybere takové příklady lidských práv, které budou pro tuto hru

adekvátní. V časovém limitu 3 minut bude mít za úkol skupina uhádnout max. 6 příkladů, za které obdrží jeden bod. Vyhrává skupina s nejvyšším počtem bodů.

Aktivita č. 2 : Postupné prezentování plakátů s doprovodným vysvětlením, proč se skupina zaměřila právě na vybranou zemi, jakým způsobem jsou zde lidská práva porušována, jakým způsobem téma ztvárnili.

Aktivita č. 3 : Hlasování o vítězném plakátu. Vyvěšení plakátů na předem vybrané místo (např. v kmenové třídě, vedle ředitelny apod.).

Aktivita č. 4 : Závěrečný brainstorming. Žáci budou dotázáni stejně jako v první hodině na to, co se jim vybaví, když se řekne “ lidská práva “. Myšlenky napíšeme na flipchart a porovnáme s výsledky z úvodní hodiny, kdy touto aktivitou byla zahájena projektová výuka. Cílem je závěrečné shrnutí všech poznatků a vědomostí, s nimiž se žáci seznámili.

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza problematiky lidských práv a její aplikace na africký kontinent. Součástí práce bylo vytvoření pedagogického zpracování tématu.

V diplomové práci jsme se zabývali všemi předeslanými tématy, čímž považujeme cíl práce v rámci daného rozsahu za naplněný. Vzhledem k šíři tématu lidských práv se nabízí možnost dalšího zpracování z různých úhlů pohledu např. politického, historického, geografického atd.

V diplomové práci byla pozornost věnována teoriím, na základě kterých idea lidských práv vznikla a dokumentům, jež tuto ideu uvádějí v praxi.

Seznámili jsme se s demografickými a politickými aspekty afrického kontinentu. Konkrétně jsme se věnovali situaci v Súdánu a Jihoafrické republice. Dále jsme se věnovali některým významným organizacím působících v Africe a pomáhajících k ochraně lidských práv.

V první kapitole této diplomové práce byly vymezeny teoretické aspekty lidských práv. Zaobírali jsme se původem lidských práv, která spadají hluboko do historie a byly předmětem úvah mnoha významných filozofických směrů. Vývoj společnosti vedl ke kodifikaci lidských práv a vytvoření prvních významných dokumentů, jež tato práva přiznávají všem lidem. Jedním z novodobých dokumentů byla uváděná Deklarace nezávislosti Spojených států amerických či Deklarace práv člověka a občana. Dále jsme se věnovali globalizaci lidských práv a způsoby plnění úmluv o lidských právech. V této kapitole jsme se zabývali také regionálními systémy, které zajišťují ochranu lidských práv.

Druhá kapitola se již zaměřila na samotný africký kontinent. Charakterizovali jsme demografické a politické podmínky Afriky. Za významný aspekt v historii kontinentu považujeme kolonialismus, který s sebou přinesl mnoho prvků z evropské kultury a nenávratně tak ovlivnil původní způsob života. Následná dekolonizace umožnila znovuzískání ztracené svobody. To však s sebou přineslo nejen pozitiva, ale také bezpočet problému.

Třetí kapitola pojednávala o komplikované situaci v Súdánu, kde stále panuje neutěšená situace a konečné řešení konfliktu není zatím v dohlednu. Další zemí, jež byla předmětem našeho zájmu byla Jihoafrická republika. Zde jsme analyzovali počátky apartheidu a příčiny jeho pozdějšího pádu.

Čtvrtá kapitola se věnovala současnému stavu lidských práv v Africe. Zaměřili jsme se na významné organizace, které se podílejí na ochraně lidských práv na daném kontinentě.

Zabývali jsme se Africkou unií, která představuje nastupující organizaci neúspěšné Organizace africké jednoty. Amnesty International pak představuje mezinárodní organizaci, která usiluje o dodržování lidských práv po celém světě, včetně států Afriky. Organizace Spojených národů usiluje o mírové řešení konfliktů a často působí právě v rámci “ černého “ kontinentu.

V páté kapitole je uvedeno zařazení tématu lidských práv v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy a zpracována pedagogická aplikace formou projektové výuky. Protože lidská práva jsou především záležitostí postojů jedince a jejich ochrana závisí na rozhodnutí nebýt lhostejný, je i forma projektu zpracována tak, aby zapůsobila především na hodnotový žebříček žáků, nikoliv na pouhé osvojení fakt.

Původně zamýšlené zdroje z českého prostředí byly díky studijní stáži na Julius - Maximilians Universität Würzburg doplněny o zdroje v německém jazyce. Za velmi přínosnou pro diplomovou práci považujeme publikaci Uwe Tonndorfa “ Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU “.

Seznam použitých zkratk

ANC	Africký národní kongres (African National Congress)
APO	Africká lidová organizace
AU	Africká unie (African Union)
AWB	Afrikánské hnutí odporu
AZAPO	Organizace azánského lidu
CEDAW	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
CERD	Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
CHR	Komise pro lidská práva (Commission on Human Rights)
CODESA	Konference o demokratizaci Jižní Afriky
COSAG	Angažovaná skupina Jihoafričanů (Concerned South African Group)
COSATU	Kongres jihoafrických odborových svazů
COPE	Nový kongres lidu
CPA	Všeobecná mírová dohoda (Comprehensive Peace Agreement)
CRC	Úmluva o právech dítěte (Committee on the Rights of the Child)
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických zemí
HNP	Očištěná národní strana
ICC	Mezinárodní trestní soud (International Criminal Court)
ICU	Svaz zaměstnanců a obchodu
IFP	Strana svobody Inkatha
ILO	Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization)
JAU	Jihoafrická unie
JAR	Jihoafrická republika
JEM	Hnutí spravedlnosti a rovnosti (Justice and Equality Movement)
MCPMR	Mechanismus prevence a řešení konfliktů (Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution)
NEPAD	Nové společenství pro africký rozvoj (New Partnership for Africa's Development)
NP	Národní strana
NUP	Národní unionistická strana
OAJ	Organizace africké jednoty
OSN	Organizace Spojených národů

PAA	Panafrická asociace
PAC	Panafrický kongres
PSC	Mírová a bezpečnostní rada (Peace and Security Council)
RECs	Spolupráce s regionálními integračními uskupeními (Regional Economic Communities)
RVP	Rámcový vzdělávací program
SADC	Jihoafrické rozvojové společenství (Southern African Development Community)
SANU	Súdánský národní svaz
SLM/SLA	Súdánské osvobozené hnutí (Sudan People 's Liberation Movement/Army)
SPLA	Súdánská lidová osvobozené armáda
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SSU	Súdánský socialistický svaz
ŠVP	Školní vzdělávací program
TRC	Komise pravdy a usmíření
UDF	Sjednocenou demokratickou frontu
UNMIS	Mise Organizace Spojených národů v Súdánu (United Nations Mission in Sudan)
UP	Sjednocená strana
USA	Spojené státy americké

Prameny a literatura

BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. 415 s. ISBN 80-86101-66-5.

HOBBS, Thomas. *Leviathan, neboli, O podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha: Melantrich, 1941. 375 s. Knihovna politických klasiků; 2.

KANT, Immanuel. *K věčnému míru : filosofický projekt : O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit v praxi*. Praha : Oikoymenh, 1999. ISBN 80-86005-55-2.

KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. 687 s. ISBN 978-80-7422-189-7.

KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. 176 s. ISBN 978-80-7431-056-0.

LACINA, Karel a kol. *Nejnovější dějiny Afriky*. Vydání 1. Praha: Svoboda, 1987. 820 s., [44] s. obr. příl.

LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009. 895 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7277-414-2.

LOCKE, John. *Dvě pojednání o vládě*. Vyd. 1. Praha, 1965.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku: rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2004. 199 s. Dějiny do kapsy; 24. ISBN 80-7254-495-0.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Organizace spojených národů a dekolonizace*. Praha, 1977

PANTUČKOVÁ, Jitka. *Súdán*. Vyd. 1. Praha, 1981.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vzdělávací program a jeho tvorba*. Olomouc: Tiresa a Pdf UP, 2013. ISBN 978-80-7254-712-8.

PROKOPOVÁ, Květa. Dárfúr - příčiny probíhajícího konfliktu [online]. *E-polis.cz*, 13. prosinec 2010. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/564-darfur-priciny-probihajiciho-konfliktu.html>>. ISSN 1801-1438

REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 331 s. D. ISBN 978-80-247-3079-0.

ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. 157 s. ISBN 80-86473-10-4.

SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. 122 s. ISBN 978-80-7044-838-0.

SMĚLÍKOVÁ, Edita. *Ekonomická geografie Asie, Afriky a Latinské Ameriky*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. 161 s. ISBN 978-80-7375-440-2.

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, ©2000. 653 s. Studium; sv. 2. ISBN 978-80-7195-206-0.

ŠLACHTA, Mojmír, BURDA, Tomáš a HOLEČEK, Milan. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2007. 187 s. ISBN 978-80-7011-926-6.

TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997. 358 s. ISBN 80-85821-45-1.

BEHRENS, Michael a Robert RIMSCHA. *Südafrika nach der Apartheid: Aspekte des politischen, sozioökonomischen und kulturellen Wandels in der Ära de Klerk*. 1. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1994. ISBN 3-7890-2823-1.

BIERLING, Stephan. *Nelson Mandela*. München: Verlag C. H. Beck, 2012. ISBN 9783406633201.

HANKEL, Gerd. *Die UNO: Idee und Wirklichkeit*. Hamburg: Hamburger Edition, 2006. ISBN 3-936096-64-3.

HERZ, Dietmar, Christian JETZLSPERGER a Marc SCHATTENMANN. *Die Vereinten Nationen: Entwicklung, Aktivitäten, Perspektiven*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2002. ISBN 3-596-14916-9.

LARSEN, Egon. *Amnesty International: Im Namen der Menschenrechte*. München: verlegt bei Kindler, 1980. ISBN 3-463-00790-8.

LINK, Werner. *Die Neuordnung der Weltpolitik: Grundprobleme globaler Politik an der Schwelle zum 21. Jahrhundert*. München: Verlag C.H. Beck, 1998. ISBN 3406 42077X.

PRUNIER, Gérard. *Darfur: Der "uneindeutige" Genozid*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. ISBN 978-3-936096-66-8.

SHORLEMER, Sabine von. *Praxishandbuch UNO: Die Vereinten Nationen im Lichte globaler Herausforderungen*. Heidelberg: Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2003. ISBN 3-540-43907-2.

TETZLAFF, Rainer, Ulf ENGEL a Andreas MEHLER. *Afrika zwischen Dekolonisation, Staatsversagen und Demokratisierung*. Hamburg: Institut für Afrika - Kunde, 1995. ISBN 3-928049-30-5.

TONNDORF, Uwe. *Menschenrechte in Afrika: Konzeption, Verletzung und Rechtsschutz im Rahmen der OAU*. Freiburg, 1995. ISBN 3-928597-23-X.

UNSER, Günther. *Die UNO: Aufgaben, Strukturen, Politik*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. ISBN 3-423-05254 6.

WINNER, David. *Amnesty: Die grösste internationale Menschenrechtsorganisation*. Würzburg: Arena, 1991. ISBN 3-401-04373-0.

Elektronické zdroje

Amnesty International: Amnesty a lidská práva. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/lidska-prava>

Amnesty International: Lidská práva v kostkác. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/lidska-prava-v-kostkach>

BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. [online]. [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/informace-z-fora-afrika-2013-ve-francii-29367.html>

BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Súdán: Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-vnitropoliticka-charakteristika-18044.html>

BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafriická republika: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafriicka-republika-ekonomicka-charakteristika-19005.html>

BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Jihoafrická republika: Základní informace o teritoriu* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jihoafricka-republika-zakladni-informace-o-19002.html#sec5>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Jihoafrická republika. [online]. [cit. 2013-10-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/

Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky: Jihoafrická republika. *Vnitropolitická charakteristika* [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Jihoafrická republika: Ekonomická charakteristika země* [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Súdán : Vnitropolitická charakteristika. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Etiopie: Vnitropolitická charakteristika*[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/etiopie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Namibie: Vnitropolitická charakteristika*[online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/namibie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Rámcové vzdělávací programy* [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy?highlightWords=r%C3%A1mcov%C3%A9+vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%A9+programy>

Medecins sans frontieres/Lékaři bez hranic: Čad: Uprchlíci se s bolestnými vzpomínkami vyrovnávají s ohromující silou. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/2014/cad/uprchlici-se-s-bolestnymi-vzpominkami-vyrovnávají-s-ohromující-silou.php>

Organization for Security and Co-operation in Europe. [online]. [cit. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39501?download=true>

PROKOPOVÁ, Květa. Dárfúr - příčiny probíhajícího konfliktu [online]. *E-polis.cz*, 13. prosinec 2010. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarnodni-vztahy/564-darfur-priciny-probihajiciho-konfliktu.html>>. ISSN 1801-1438

Informační centrum OSN v Praze. *Nová Rada pro lidská práva OSN* [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1129>

Informační centrum OSN v Praze: Lidská práva. *Instituce na ochranu lidských práv - Vysoký komisař pro lidská práva* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>

Informační centrum OSN v Praze. *Podpora a ochrana lidských práv* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=29>

Informační centrum OSN v Praze: Mír a bezpečnost. *Udržování míru* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=18>

Informační centrum OSN v Praze: O OSN. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>

Jihoafricko-česká obchodní a průmyslová komora: Strategie rozvoje Jihoafrické republiky do roku 2030 Strategie rozvoje Jihoafrické republiky do roku 2030. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://sachamber.cz/strategie-rozvoje-jihoafricke-republiky-roku-2030/>

Kabinet iberoamerických studií. SPRINGEROVÁ, Pavlína. *Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://fhs.uhk.cz/ibero/clanky/?typ=s&id=2>

Lidská práva: Uprchlíci a migranti. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti>

Středisko mezinárodních studií Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze. [online]. [cit. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf>

Středisko mezinárodních studií Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze.: Dokumenty světové politiky. [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp1.pdf>

United Nations Statistics Division. [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: • http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/vitstats/Sets/Series_A_2013.pdf

Válka.cz: Co se děje v Dárfúru. DAVID KRAYZEL. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_11874.html

Válka.cz. FINKOVÁ, Kateřina. *Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe: 1. Vývoj Africké unie* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_13837.html

Válka.cz: Generál Idi Amin Dada - prezident-diktátor. [online]. [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/28990>

Zemepis.com: geografický portál. [online]. [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/kolonafriky.php>

Deutsches Institut für Menschenrechte. *Menschenrechtsrat* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.institut-fuer-menschenrechte.de/de/menschenrechtsinstrumente/vereinte-nationen/menschenrechtsrat.html>

Encyclopedia of the Nations: Africa. *Sudan: History* [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Sudan-HISTORY.html>

Giz: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Sudan: Geschichte* [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/sudan/geschichte-staat/>

GIZ: : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. *Südafrika: Geschichte & Staat* [online]. [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: <http://liportal.giz.de/suedafrika/geschichte-staat/>

Planetwissen: Apartheid. NEUMANN - BECHSTEIN, Wolfgang. [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: http://www.planetwissen.de/laender_leute/suedafrika/geschichte_suedafrikas/apartheid.js

Seznam příloh k pedagogické aplikaci

Příloha č. 1: Plán projektové výuky

Příloha č. 2: Všeobecná deklarace lidských práv

Příloha č. 3: Případy porušení lidských práv

Příloha č. 4: Řešení - Případy porušení lidských práv

Příloha č. 5: Lidská práva v kostce

Příloha č. 6: Obrázky k zamyšlení

Příloha č. 7: Co se skrývá za výrobky

Příloha č. 8: Otázky k samostatné práci

Příloha č. 9: Dětská práva

Příloha č. 10: Práva žen – Somálsko

Příloha č. 11: Práva žen – Súdán

Příloha č. 12: Práva žen – Kongo

Příloha č. 13: Práva žen

Příloha č. 14: Pyramida

Příloha č. 15: Příběh

Příloha č. 16: Otázky

Příloha č. 17: Uprchlíci a emigranti

Příloha č. 1 – Plán projektové výuky

Plán projektové výuky – lidská práva

1. hodina – Úvod do lidských práv

- seznámení se základními informacemi o lidských právech (původ, význam atd.)
- předání výtisku zjednodušené verze Všeobecné deklarace lidských práv
- zadání úkolu (vytvoření plakátu s tématem „ Lidská práva „)

2. hodina – Dětská práva

- seznámení se základními informacemi o dětských právech
- seznámení s případy porušování dětských práv

3. hodina – Práva žen

- seznámení se základními informacemi o právech žen
- případy porušování ženských práv

4. hodina – Uprchlíci a migranti

- seznámení s důvody uprchlictví a migrace
- vysvětlení pojmů uprchlík a emigrant
- příběh ze Středoafričské republiky

5. hodina – Závěr projektu

- shrnutí poznatků
- prezentace plakátů

Příloha č. 2 – Všeobecná deklarace lidských práv

VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV

(zjednodušené znění)

1 Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv.
2 Každý má všechna práva a všechny svobody, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.
3 Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.
4 Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.
5 Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.
6 Každý má právo, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost/subjektivita.
7 Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování.
8 Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu.
9 Nikdo nesmí být svévolně zatčen, držen ve vazbě nebo vyhoštěn do vyhnanství.
10 Právo na spravedlivý a veřejný soudní proces.
11 Právo na to být považován za nevinného dokud není soudem prokázána vina.
12 Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst.
13 Právo volně se pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř státu. Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.
14 Právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.
15 Právo na státní příslušnost. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.
16 Právo na svobodný vstup do manželství a na založení rodiny.

17 Právo vlastnit majetek, kterého nikdo nemůže být svévolně zbaven.
18 Právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.
19 Právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.
20 Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.
21 Právo účastnit se vlády své země a právo účastnit se svobodných voleb.
22 Každý člen společnosti má právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva. 23 Právo na práci za uspokojivých životních podmínek a právo zakládat odbory.
24 Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.
25 Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit zdraví a důstojný život jeho i jeho rodiny; čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální služby. Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc.
26 Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Vzdělání má směřovat k rozvoji osobnosti, k posílení porozumění ve společnosti a k úctě k lidským právům.
27 Každý má právo účastnit se kulturního života společnosti, užívat plodů umění a vědeckého pokroku. Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby (např. autorská práva).
28 Každý má právo na to, aby vládl takový sociální a mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uplatněny.
29 Každý má povinnosti vůči společnosti. Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen zákonem stanoveným omezením za účelem zajistit uznání a zachování práv a svobod ostatních.
30 Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo komukoli jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.

Příloha č. 3 – Případy porušení lidských práv

Přečti si uvedené ukázky porušení základních lidských práv a rozhodni, které z LP bylo konkrétně porušeno. (V jednotlivých případech mohlo dojít k porušení hned několika základních práv).

1. Panu K bylo úřady oznámeno, že během svého pětiletého pracovního pobytu v Austrálii byl zbaven státní příslušnosti k České republice.
2. Panu Továrníku byla po nastoupení k moci komunistické vlády odejmuta jeho továrna na mléčné výrobky s odůvodněním, že přejde do vlastnictví státu a díky tomu z ní budou mít prospěch všichni lidé.
3. Pan X byl obviněn ze sexuálního zneužití malého chlapce. Jeho zaměstnavatel nečekal na vyšetřování a rozhodnutí soudu a ihned s panem X rozvázala pracovní smlouvu.
4. V minulosti bylo příslušníkům negroidní rasy v Jihoafrické republice např. zakázáno vzdělávat se společně s příslušníky europoidní rasy. Byly pro ně vytvořeny „speciální“, školy, které kvalitou a vybaveností zdaleka nemohly rovnat těm bělošským.
5. Dívka žijící v Kongu nemůže navštěvovat místní školu, protože musí pomáhat rodičům při obdělávání jejich pole, aby si zajistili alespoň základní potraviny.
6. Pan W. považuje svou manželku za velmi atraktivní a obává se, že by mu mohla být nevěrná. Svě ženě proto nedovoluje chodit do společnosti bez jeho přítomnosti, v době kdy je v práci svou ženu zamyká doma.
7. Zaměstnavatel požaduje po paní J., aby pracovala i během víkendu bez nároku na finanční náhradu. Argumentuje tím, že firma nestíhá vyřizovat zakázky. V případě, že by paní J. nevyhověla, hrozí jí ztráta zaměstnání.
8. Vychovatelka na internátní škole kontroluje a otvírá poštu žáků s odůvodněním, že musí dohlížet, zda –li nejsou do školy posílány cigarety či jiné návykové látky, které jsou ve škole zakázány.
9. Zločinecká skupina unesla několik dívek, které zavřela v odlehlém domě, kde je nutila k prostituci.
10. Muži bylo odmítnuto v nemocnici poskytnout zdravotnickou pomoc kvůli jeho neschopnosti zaplatit potřebnou péči a léky.

Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.

Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit zdraví a důstojný život jeho i jeho rodiny; čítající v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální služby. Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc.

Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Vzdělání má směřovat k rozvoji osobnosti, k posílení porozumění ve společnosti a k úctě k lidským právům.

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst.

Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.

Každý má všechna práva a všechny svobody, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Právo vlastnit majetek, kterého nikdo nemůže být svévolně zbaven.

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Právo na to být považován za nevinného dokud není soudem prokázána vina.

Právo na státní příslušnost. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.

Příloha č. 4 – Řešení – Případy porušení lidských práv

Řešení

Přečti si uvedené ukázky porušení základních lidských práv a rozhodni, které z LP bylo konkrétně porušeno. (V jednotlivých případech mohlo dojít k porušení hned několika základních práv).

- 1) Panu K bylo úřady oznámeno, že během svého pětiletého pracovního pobytu v Austrálii byl zbaven státní příslušnosti k České republice. *(Právo na státní příslušnost. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.)*
- 2) Panu Továrníkovi byla po nastoupení k moci komunistické vlády odejmuta jeho továrna na mléčné výrobky s odůvodněním, že přejde do vlastnictví státu a díky tomu z ní budou mít prospěch všichni lidé. *(Právo vlastnit majetek, kterého nikdo nemůže být svévolně zbaven.)*
- 3) Pan X byl obviněn ze sexuálního zneužití malého chlapce. Jeho zaměstnavatel nečekal na vyšetřování a rozhodnutí soudu a ihned s panem X rozvázala pracovní smlouvu. *(Právo na to být považován za nevinného dokud není soudem prokázána vina.)*
- 4) V minulosti bylo příslušníkům negroidní rasy v Jihoafrické republice např. zakázáno vzdělávat se společně s příslušníky europoidní rasy. Byly pro ně vytvořeny „speciální“, školy, které kvalitou a vybaveností zdaleka nemohly rovnat těm bělošským. *(Každý má všechna práva a všechny svobody, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.)*
- 5) Dívka žijící v Kongu nemůže navštěvovat místní školu, protože musí pomáhat rodičům při obdělávání jejich pole, aby si zajistili alespoň základní potraviny. *(Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Vzdělání má směřovat k rozvoji osobnosti, k posílení porozumění ve společnosti a k úctě k lidským právům.)*
- 6) Pan W. považuje svou manželku za velmi atraktivní a obává se, že by mu mohla být nevěrná. Svě ženě proto nedovoluje chodit do společnosti bez jeho přítomnosti, v době kdy je v práci svou ženu zamyká doma. *(Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.)*

- 7) Zaměstnavatel požaduje po paní J., aby pracovala i během víkendu bez nároku na finanční náhradu. Argumentuje tím, že firma nestíhá vyřizovat zakázky. V případě, že by paní J. nevyhověla, hrozí jí ztráta zaměstnání. *(Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.)*
- 8) Vychovatelka na internátní škole kontroluje a otvírá poštu žáků s odůvodněním, že musí dohlížet, zda –li nejsou do školy posílány cigarety či jiné návykové látky, které jsou ve škole zakázány. *(Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst.)*
- 9) Zločinecká skupina unesla několik dívek, které zavřela v odlehlém domě, kde je nutila k prostituci. *(1 .Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost, 2. Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány, 3. Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.)*
- 10) Muži bylo odmítnuto v nemocnici poskytnout zdravotnickou pomoc kvůli jeho neschopnosti zaplatit potřebnou péči a léky. *(Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit zdraví a důstojný život jeho i jeho rodiny; čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální služby. Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc.)*

Příloha č. 5 – Lidská práva v kostce

Lidská práva v kostce³⁷⁴

Lidská práva: Základní informace

- ⇒ Podstatou je myšlenka důstojnosti, svobody a rovnosti všech lidí na celém světě.
- ⇒ Jsou považována za univerzální. Lze je tedy uplatnit po celém světě.
- ⇒ Jsou chráněna mezinárodním právem.
- ⇒ Státy mají povinnost zajistit taková opatření, která zabrání porušování lidských práv.
- ⇒ Respekt k lidským právům patří k základům spravedlivé a svobodné společnosti.
- ⇒ Lidská práva jsou navzájem propojená, porušení jednoho z nich se dotýká zpravidla dalších.
- ⇒ Lidská práva jsou sepsána ve Všeobecné deklaraci lidských práv a dalších mezinárodních úmluvách.

Lidská práva: Realita

- ⇒ Na světě stále existují milióny lidí, kteří nedisponují základními lidskými právy. Často dochází k diskriminaci lidí kvůli jejich víře, pohlaví, barvy pleti, sexuální orientace, národnosti apod.
- ⇒ Lidská práva jsou univerzální, avšak představitelé některých států omlouvají použití hrubé síly náboženskými, kulturními či jinými tradicemi.
- ⇒ Mezinárodní právo zajišťuje formální ochranu lidských práv. Mnoho států jej porušuje i přes hrozbu různých sankcí.
- ⇒ I v mnoha svobodných a demokratických společnostech můžeme zaznamenat případy porušení lidských práv.

375

---

³⁷⁴ Amnesty International: Lidská práva v kostkách. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z:

<http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/lidska-prava-v-kostkach>

³⁷⁵ Zdroj obrázku: Organizace na podporu menšin: Lidská práva. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z:

<http://www.opim.cz/index.php?page=lidska-prava>

Příloha č. 6 – Obrázky k zamyšlení

Podívej se na obrázek a zkus odhadnout jaký vztah může mít k lidským právům?

376

377

378

379

³⁷⁶ Zdroj obrázku: <http://www.lacnetopanky.sk/products/large/obuv/m172f.jpg>

³⁷⁷ Zdroj obrázku: <http://www.konopi-izolace.cz/produkt/hlinena-nepalena-cihla-procrea-nf>

³⁷⁸ Zdroj obrázku: <http://www.taskyprovas.cz/7449,aktovky-kozene.html>

³⁷⁹ Zdroj obrázku: <http://www.insportline.cz/2372/panske-sportovni-tricko-s-kratkym-rukavem-newline-base-cool>

Příloha č. 7 – Co se skrývá za výrobky

Co se skrývá za výrobky...³⁸⁰

1) Devítiletý afghánský chlapec Mozamel leští právě vyrobené boty z recyklovaných plastů v továrně v Kábulu. Mozamel je jedním z tisíce dělníků, kteří tu tvrdě pracují, aby si vydělali 1,30 dolaru (asi 26 korun) denně.

2) Osmiletá nádenice Fatama ukazuje ruce, které si umazala od bláta při skládání cihel v Kábulu. Tisíce úhledně naskládaných písečných cihel jsou v Afghánistánu vysoce žádanou komoditou. Země se snaží o obnovu po desetiletích válečných konfliktů.

3) V bangladéšské Dháce je také největší tamní koželužna. Chlapec nosí v rámci svého zaměstnání na hlavě pláty kůže. Denně je vystavován nebezpečným chemickým látkám a tvrdým pracovním podmínkám, které tu panují.

4) Dělníci mladší 18 let v továrně na oděvy v Dháce. V oděvním průmyslu tu pracují asi čtyři miliony lidí a oblečení odsud je hlavním zdrojem devizových příjmů Bangladéše. Sektor je plný problémů od chatrného zdraví dělníků přes požáry, pády budov až po malé platy.

³⁸⁰ Zdroj textu a obrázků: Týden.cz: OBRAZEM: Sedřené malé ručky. Světový den proti dětské práci. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/obrazem-sedrene-male-rucky-svetovy-den-proti-detske-praci_273163.html?imgOffset=5#thumbs

Příloha č. 8 – Otázky k samostatné práci

Otázky k samostatné práci a následné diskuzi ve dvojicích

1. Které z dětských práv porušuje dětská práce?
2. Jaké pocity v tobě vzbudily příběhy dětí na obrázcích?
3. Pokus se uvést důvody, proč musí děti pracovat.
4. Jak si myslíš, že se v dalším životě dětí projeví absence vzdělání?
5. Jak můžeme my sami ovlivnit osudy těchto dětí?

381

---

³⁸¹ Zdroj obrázku: <http://vitecek.webgarden.cz/rubriky/namety-pro-ucitele-1-stupne-zs/ruzne/detska-prava>

Příloha č. 9 – Dětská práva

Dětská práva

Děti představují osoby mladší 18ti let. Děti jsou považovány za mnohem zranitelnější než dospělí, proto jsou jim přisouzena některá práva, která dospělí lidé již nemají. Jedná se např. o právo nebýt najato do armády, právo vyrůstat s rodiči, právo na tělesný, duševní a mravní rozvoj. Naopak děti nemají právo volit a být zvolen, náboženská svoboda dětí je omezena výchovou jejich rodičů.³⁸²

Porušování práv dítěte

- 75 milionům dětí je znemožněno právo získat základní vzdělání
- Více než 200 miliónů dětí vykonává dětské práce – jedná se o práci ve zdravotně rizikovém prostředí, dětskou prostituci či nebezpečnou práci v dolech atd.
- Každý rok čelí v Africe přibližně 3 milióny dívek od 9 do 18 let ženské obřízce
- Děti v některých zemích jsou nuceny sloužit v armádě
- 12. Červen OSN vyhlásila za Světový den boje proti dětské práci

383

³⁸² Lidská práva: Práva dětí. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/prava-deti>

³⁸³ Zdroj obrázku: <http://www.inviatospeciale.com/2009/02/migliaia-di-piccoli-migranti-soli-da-aiutare/>

Příloha č. 10 – Práva žen - Somálsko

Práva žen - Somálsko

Krutý zákrok je popsán eufemismem “ ženská obřízka ”, ač blíž k pravdě je mrzačení pohlavních orgánů. Účelem operace je dosažení zániku pohlavního chtíče. Proceduru často vykonávají ženy s rezavými žiletkami, přičemž rány jsou ošetřovány nesterilními obvazy. Dnes je nejhorší situace v Somálsku, kde je stoprocentní postižení všech žen. Přitom většina souhlasí s pokračováním takové praxe.³⁸⁴

385

³⁸⁴ Zdroj textu: <http://www.reflex.cz/clanek/info-x/51642/obrezat-zbit-a-poslat-na-pole-zivotni-styl-zen-v-jistych-zemich.html>

³⁸⁵ Zdroj obrázku: <http://www.reflex.cz/clanek/info-x/51642/obrezat-zbit-a-poslat-na-pole-zivotni-styl-zen-v-jistych-zemich.html>

Příloha č. 11 – Práva žen - Súdán

Práva žen – Súdán

Dívka zahalená do islámského závoje křičí a sténá. Zatímco kožený bič dopadá na bezbrannou ženu, policista se nahlas směje. V kruhu okolo ní na ulici stojí lidé a přihlížejí, jak ji ochránci islámské morálky bičují. Přesně tak, jak nařídil prorok islámu - Mohamed. Předpokládá se ale, že byla potrestána za to, že si oblékla kalhoty. Za to hrozí ženám v Súdánu minimálně 20 ran bičem. O právo nosit kalhoty bojují ženy od loňského roku, zatím se jim dostalo většinou jen bičování.³⁸⁶

387

³⁸⁶ Zdroj textu: <http://novotnyjiri.blog.idnes.cz/c/171267/Bicovani-zeny-na-ulici-v-Sudanu-video.html>

³⁸⁷ Zdroj obrázku: <http://atllanka.net/index.php/index.php?text=581-muslimove-v-pakistanu-ukamenovali-zenu>

Příloha č. 12 – Práva žen - Kongo

Práva žen - Kongo

Čtyři dny hrůzy prožily obyvatelky východokonžské obce Luvungi. Do jejich chýší vtrhli ozbrojení povstalci. Muži utekli, ženy a děti se ale staly oběťmi několikadenního brutálního násilí. „Znásilnili úplně všechny ženy, které tehdy ve vesnici byly,“ popsala agentuře AFP jedna z nich Monika Tamaryová. Celkem nejméně 242 žen ve věku od 13 do 80 let, mnohé opakovaně a před očima jejich dětí.³⁸⁸

389

---

³⁸⁸ Zdroj textu: <http://zpravy.ihned.cz/c1-46329620-selhali-jsme-priznala-osn-v-kongu-kousek-od-jeji-mise-znasilnili-pres-200-zen>

³⁸⁹ Zdroj obrázku: <http://zpravy.ihned.cz/c1-46329620-selhali-jsme-priznala-osn-v-kongu-kousek-od-jeji-mise-znasilnili-pres-200-zen>

Příloha č. 13 – Práva žen

Práva žen

Porušování práv žen patří i v dnešním světě mezi nejpálčivější problémy. Ženy z různých zemí, národností, kultur a pleti trpí různými formami porušování svých práv (znásilňování, týrání atd.)

⇒ Na světě žije asi 140 milionů žen a dívek, kterým byla provedena obřízka

⇒ 70% z lidí, kteří trpí hladem, jsou ženy

⇒ ¾ všech negramotných dospělých představují ženy

Ženy jsou často znevýhodňovány oproti mužům ve výchově, vzdělání či výkonu práce.

V moderních společnostech se setkáváme s genderově nevyrovnaným zacházením se ženami.

V rozvojových zemích ženy často trpí pod fyzickým násilím jako je týrání a znásilňování.

V roce 2011 byly uděleny Nobelovy ceny třem ženám, které se zásadním způsobem zasloužily o boj za práva žen. Ellen Johnson – Sirleafová (první demokraticky zvolená prezidentka v Africe) a Leymah Gboweová cenu získaly za podíl na zajištění míru v Liberii. Tawakkul Karmanová získala ocenění za boj za práva žen a demokracii v Jemenu. Ocenění těchto žen znamenalo poselství pro mezinárodní společenství, které by měl o usilovat o zlepšení životních podmínek všech žen po celém světě. ³⁹⁰

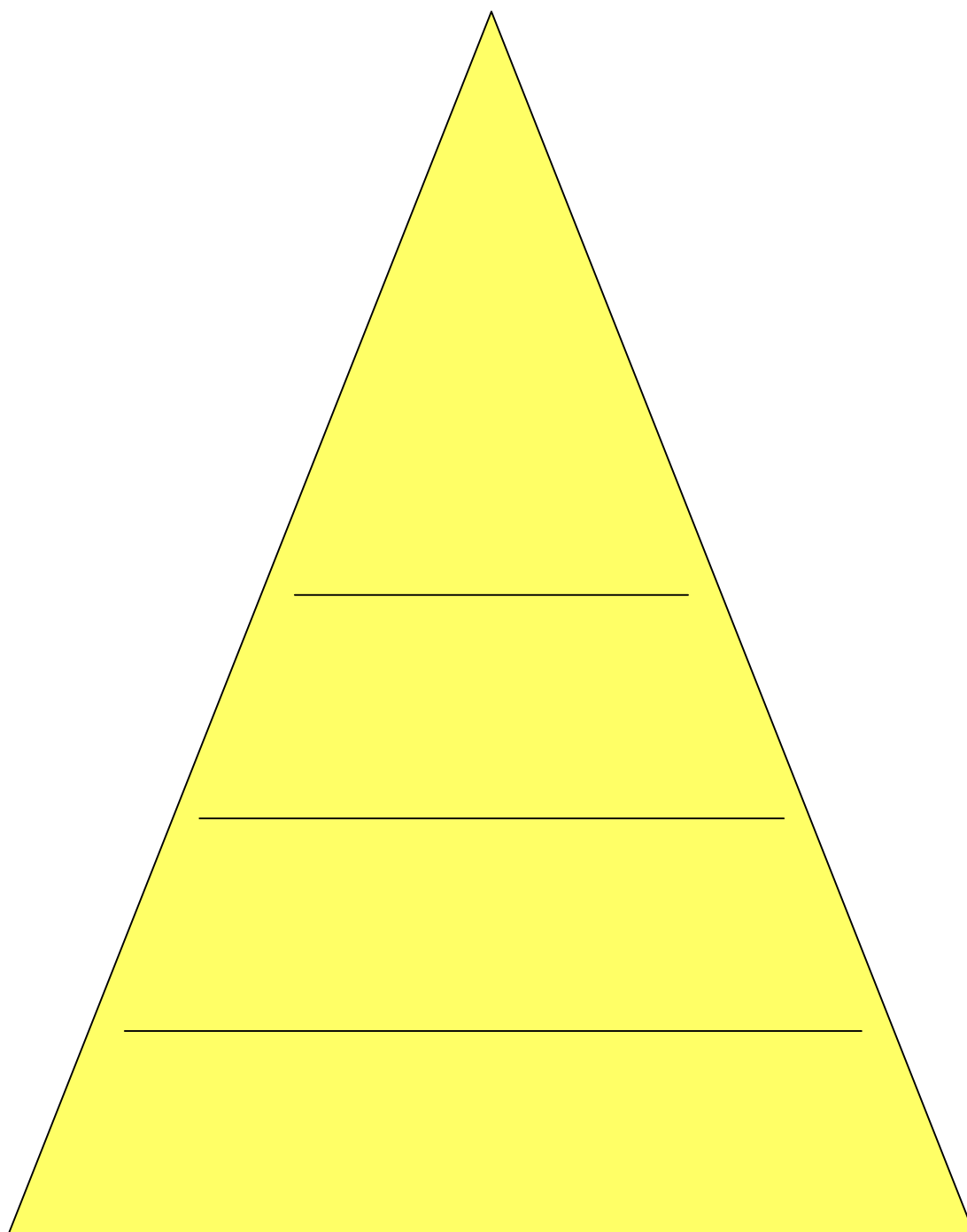
391

³⁹⁰ Lidská práva: Práva žen. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/prava-zen>

³⁹¹ Zdroj obrázku: http://piratskenoviny.cz/?c_id=697467

Příloha č. 14 - Pyramida

Představ si, že by jsi byl donucen opustit svůj domov. Které např. 4 osoby, zvířata, věci či činnosti by jsi nejvíc postrádal? Své odpovědi dle osobní významnosti poznač do pyramidy. (vrchol – nejdůležitější)

Příloha č. 15 - Příběh

Přečti si následující úryvek ze skutečného příběhu!

Lidé prchající ze Středoafričké republiky museli přečkat trýznivou cestu, aby se dostali přes hranice do města Sido v Čadu. Před cestou byli ve své domovině svědky zmasakrování sousedů i příbuzných a potom je psychicky i fyzicky vyčerpala cesta čítající stovky kilometrů. Absolvovali ji namačkaní na korbách nákladních aut, které z Bangui, hlavního města Středoafričké republiky, eskortovala čadská armáda. Dr. Frédérique Drogoul, psychiatr Lékařů bez hranic, vypovídá o příbězích pacientů, jejichž životy roztrhalo násilí a vyhnanství.

„I když jsem během práce slyšel strašlivé příběhy, měl jsem často pocit, že se lidé s bolestnými vzpomínkami vyrovnávají s ohromující silou,“ vypovídá Frédérique. Bylo tomu tak i u babičky 20letých bratrů Abdela a Zacharii z Bangui. 28 členů jejich rodiny bylo zmasakrováno. *„Když jsem se s Abdelem setkal, byl duchem nepřítomný. Jen seděl a občas si něco pro sebe zamumlal. Jeho babička mi řekla, že byl svědkem toho, jak jeho bratrovi usekli hlavu. S křikem utekl a od té doby se nevzpamatoval.“* Zacharia, jeho další bratr, v tu dobu pracoval ve svém obchodě. Napadli ho ozbrojenci z milice anti-balaka, svázali mu ruce a do obchodu hodili granát. Výbuch ho zasáhl do pravého oka a roztrhl mu pravou ruku. *„Zacharia se náhodou setkal se svým bratrem a babičkou tady v Sidu. Je úzkostlivý, vyčerpaný a bojí se o svou babičku, která už nemá mnoho sil, i o bratra, který je psychotický a nedokáže se o sebe postarat. Je to pro něj velice těžké.“* Tým Lékařů bez hranic v Sidu rodinu podporuje a poskytuje jí zdravotní péči...³⁹²

393

³⁹² Zdroj příběhu: Medecins sans frontieres/Lékaři bez hranic: Čad: Uprchlíci se s bolestnými vzpomínkami vyrovnávají s ohromující silou. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/2014/cad/uprchlici-se-s-bolestnymi-vzpominkami-vyrovnávají-s-ohromující-silou.php>

³⁹³ Zdroj obrázku: www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/2014/cad/uprchlici-se-s-bolestnymi-vzpominkami-vyrovnávají-s-ohromující-silou.php

Příloha č. 16 – Otázky

Otázky a úkoly k textu

1. O čem pojednává uvedený příběh?
2. Kdo příběh vypráví ?
3. Slyšel jsi již někdy dříve o organizaci, ke které vypravěč patří? Co tato organizace dělá?
(nápovědu najdeš v textu)
4. Jak se jmenují osoby, o kterých se v příběhu hovoří?
5. Proč lidé utíkají ze Středoafričké republiky?
6. Jak se jmenuje hlavní město Středoafričké republiky odkud prchali zmíněné osoby?
(odpověď najdeš v textu) Najdi hlavní město na uvedené mapě!
7. Proč byl Abbel „ duchem nepřítomný „ ?
8. Zkus popřemýšlet a popsat, jak se asi cítili lidé v dané situaci?
9. Jak na tebe příběh zapůsobil?

394

395

---

³⁹⁴ Zdroj obrázku: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99edoafri%C3%A9_c%C3%ADsa%C5%99stv%C3%AD

³⁹⁵ Zdroj obrázku: <http://www.ockovani.cz/stredoafrika-republika/>

Příloha č. 17 – Uprchlíci a emigranti

Uprchlíci a migranti ³⁹⁶

⇒ Na světě existuje mnoho míst, odkud lidé prchají z důvodu hrozby smrti, mučení či porušování jiných základních lidských práv. Jedná se zpravidla o místa válečných či jiných konfliktů. Příčinou útěku může být např. rasová, náboženská či národnostní diskriminace, válečný konflikt nebo přírodní či jiná katastrofa.

Uprchlík – člověk, který musel opustit svůj domov a vlast, protože má strach o svůj život.

⇒ Spousta lidí opouští domov kvůli špatné ekonomické situaci ve svém domovském státě a hledá práci v zahraničí. Často se jedná o osoby s nízkým nebo žádným vzděláním, kteří vykonávají nejnuznější práce. Stávají se terčem novodobých otrokářů, kteří je nutí pracovat v nelidských podmínkách za minimální mzdu (v některých případech dokonce bez mzdy).

Ekonomický migrant – člověk, který „dobrovolně“ opouští svou zemi, aby zlepšil svou ekonomickou situaci, vzdělání nebo rodinné podmínky pro život.

397

398

³⁹⁶ Lidská práva: Uprchlíci a migranti. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti>

³⁹⁷ Zdroj obrázku: <http://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/2014/kena/dadab-nutne-potrebuje-huanitarni-pomoc.php>

³⁹⁸ Zdroj obrázku: <http://www.migraceonline.cz>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kamila Polášková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Problematika lidských práv s aplikací na africký kontinent
Název v angličtině:	Human Rights Issue and its Application to African Continent
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá analýzou problematiky lidských práv a její aplikací na africký kontinent. Práce vymezuje teoretické aspekty lidských práv. Podrobuje rozboru situaci ve dvou afrických zemích, kde dochází k porušování lidských práv. Informuje o současný stavu lidských práv v Africe a podává návrh na pedagogické zpracování tématu pro výuku na druhém stupni základních škol.
Klíčová slova:	Lidská práva, Deklarace nezávislosti Spojených států amerických, Deklarace práv člověka a občana, Afrika, kolonizace, dekolonizace, Súdán, Dárfúr, Jihoafrická republika, apartheid, Africká unie, Amnesty International, OSN.
Anotace v angličtině:	Diploma thesis analyzes the issue of human rights and its application to the African continent. Thesis defines the theoretical aspects of human rights. The situation in two African countries, where is violation of human rights, is discussed. It informs about the current state of human rights in Africa and make proposals for pedagogical treatment of the subject matter for teaching in upper primary school.
Klíčová slova v angličtině:	Human Rights, the Declaration of Independence of the United States of America, the Declaration of the Rights of Man and of

	the Citizen, colonization, decolonization, Sudan, Darfur, Republic of South Africa, apartheid, the African Union, Amnesty International, the United Nations
Přílohy vázané v práci:	<u>Přílohy k pedagogické aplikaci:</u> Příloha č. 1 Plán projektové výuky Příloha č. 2 Všeobecná deklarace lidských práv Příloha č. 3 Případy porušení lidských práv Příloha č. 4 Řešení - Případy porušení lidských práv Příloha č. 5 Lidská práva v kostce Příloha č. 6 Obrázky k zamyšlení Příloha č. 7 Co se skrývá za výrobky Příloha č. 8 Otázky k samostatné práci Příloha č. 9 Dětská práva Příloha č. 10 Práva žen – Somálsko Příloha č. 11 Práva žen – Súdán Příloha č. 12 Práva žen – Kongo Příloha č. 13 Práva žen Příloha č. 14 Pyramida Příloha č. 15 Příběh Příloha č. 16 otázky Příloha č. 17 Uprchlíci a emigranti
Rozsah práce:	139
Jazyk práce:	Český jazyk